

Ľubomír Lenoč
*Moji milí
ocenení
v súťaži
„Vedec roka SR“
1997-2008
(dvanásťročnica)*

Štyri z ocenených „Mladá vedkyňa SR“

2005

1. RNDr. Jana Jakubíková, PhD. - Ústav experimentálnej onkológie SAV, Bratislava
2. MUDr. Mária Pallayová - Ústav experimentálnej onkológie SAV, Bratislava
3. RNDr. Viktória Majláthová, PhD. , - Parazitologický ústav SAV, Košice
4. MUDr. Monika Gullerová, PostDoc. , - Sir William Dunn School of Pathology University of Oxford

2006

2007

2008

Dvanásťročnica (Súťaž: Vedec roka SR)

Do rúk predstaviteľom vedeckotechnickej komunity
na Slovensku - snád' si v zozname ocenených počas 12 rokov
nájdú toho „svojho“, či „svojich“....

=====

*Zoznam našich milých ocenených
v súťaži*

*„Vedec roka SR“
za roky **1997 - 2008**
(*dvanásťročnica*)*

=====

Posielajú ho a srdečne Vás pozdravujú
vyhlasovatelia:

Journaliste-Studio (J/S) (journalist@centrum.sk)
(Jela Lenochová)

a

**Klub vedeckotechnických žurnalistov
Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN)**
(Ľubomír Lenocho)

Súčasťou zoznamu je dokument:

◆ **Vedci ďakujú**

a

◆ Informácia zo slávnosti udeľovania ocenení
„Vedec roka SR 2008“

(*umiestnená na web-str. mediálneho partnera súťaže „Vedec roka SR - Centra vedecko-
technických informácií SR (CVTI SR) a Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky
v spoločnosti v CVTI SR*)

(*v informácii sú viaceré prepojenia - aj na web-stránku SAV*)

<https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/RozhovoryReportaze/Stranky/SutazVEDECROKASRPrispievaKPopularizacii.aspx>

(*Zoznam ocenených, spracovaný v júni 2009, je uverejnený ďalej*)

Sút'áž: Vedec roka SR

Dvanásť ročníkov 1997 - 2008

Jedna z viacerých systémových popularizačných aktivít
Journaliste-Studia a Klubu vedeckotechnických
žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov
(zostavil: Lubomír Lenoč - journalist@centrum.sk)

Oceňovanie osobností vedy a techniky v SR

Väčšina textov zoznamu prevzatá z web-str. SAV - „Aktuality“ - a z brožúrok vydávaných pri príležitosti slávností udeľovania ocenení ♦ V texte možnosť prepojenia ♦ Kliknutím na ENSAV v texte „Ocenenia roku 2007“ sa objavia elektronické noviny ENSAV vydávané v rokoch 2007-2008 (uvedení vydavateľa a členovia redakčnej rady).

Od roku 1997 organizuje Journaliste-Studio (J/S) Bratislava spolu s Klubom vedeckotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN) súťaž „Vedec roka SR“ - oceňovanie vedcov a výskumníkov vo viacerých kategóriách, na ktoré sa predtým „zabúdalo“. Výdatná podpora súťaže a jej odborné gestorstvo: Slovenská akadémia vied, Zväz slovenských vedeckotechnických spoločností (v prvých 10 ročníkoch aj Ministerstvo školstva SR). Sponzor v prvých ročníkoch : a. s. Slovaft, Bratislava. Sponzor v ročníku 2007 CEPIT Bratislava, v ročníku 2008 a. s. Slovenské elektrárne - člen skupiny ENEL. J/S spolu s KVTŽ SSN roku 1997 nadviazali na stovky podujatí usporiadaných spoločne - i každý osobitne - v predchádzajúcich 40 rokoch s cieľom popularizovať slovenskú vedu a techniku (20 rokov vydávania periodika „Novosti vedy a techniky“, stovky usporadúvaných novinárskych besied „o vede pri káve“, vydávanie periodika „Science-Technology-Trade in Slovakia“ (časopis vo farbe a navyše na internete), vydávanie periodika „Media-Servis SAV“, usporadúvanie 10 ročníkov každoročného stretávania sa novinárov východných krajín v Bratislave (1972-1981), usporiadanie 15 odborných besied pred vstupom SR do EÚ s vedúcimi negociačných kapitol pod názvom „Aké to u nás bude, keď budeme v EÚ“, založenie ARGE – Arbeitsgemeinschaft der Wissenschaftsjournalisten MittelEuropa roku 1991 v Bratislave (Bavorsko, Rakúsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko), preškolenie pracovníkov z podnikov z celého Slovenska o novovydanom zákone o certifikácii s vydaním troch publikácií, rovnako tak aj o zákone o posudzovaní zhody, vstup slovenských novinárov do EUSJA – Európska únia vedeckých žurnalistov – roku 1990, zorganizovanie novinárskych zájazdov (do Dánska, Azerbajdžanu, Arménska, Gruzínska, Rakúska, Nemecka, Maďarska, Poľska, atď., atď.), desiatky seminárov, dlhoročné prevádzkovanie klubovne vedeckých novinárov s výstrižkovou a fotoreportážnou službou - stovky fotoreportáží rozdávaných a uverejňovaných bezplatne médiám v celom Československu. atď., atď.

Dvadsať ročníkov periodika Novosti vedy a techniky je uložených v Journaliste-Studiu.

Riadiaci výbor súťaže „Vedec roka SR“ pozostával z delegovaných zástupcov:

SAV: **Ing. Viliam Novák, DrSc.**
ZSVTS : **RNDr. Magda Irová**
Ing. Jozef Krajčovič CSc.
KVTŽ SSN : **RSDr. Martin Kuček**
J/S : **JUDr. Ľubomír Lenoč (predseda)**

Prvých 10 rokov boli členmi aj delegovaní zástupcovia Ministerstva školstva SR :
dr. Štefan Květák, CSc.
dr. Diana Demková

Riadiaci výbor pracoval a stále pracuje bezplatne – bez akejkoľvek odmeny.
Výbor súčasne súťaž vyhodnocuje. Podkladom na vyhodnotenie sú kvalifikované návrhy došlé z vedenia inštitúcií, doplnené širokou dokumentáciou.

Manažment súťaže počas 12 rokov:

Journaliste-Studio Bratislava – JUDr. Ľubomír Lenoč journalist@centrum.sk

Prehľad ocenení počas 12 ročníkov:

V prehľade sú odpovede na aktuálne otázky týkajúce sa vedy a techniky na Slovensku, ktoré boli uverejnené v brožúrkach vydaných pri príležitosti na slávnostiach oceňovania:

Rok 1997

Vedec roka SR 1997:

Prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc. (odborník v oblasti: Teoretická kvantová optika)
Fyzikálny ústav SAV, Bratislava.

Ocenený za: Univerzálne kvantové klonovanie a rekonštrukcia stavov kvantových systémov;

Odborný (praktický) prínos výsledku: Univerzálny optimálny Bužek - Hilleryho kloner kvantových stavov bude v budúcnosti integrálnou časťou potenciálnych kvantových počítačov.

Mladý výskumník roka SR 1997:

Ing. Peter Rapta, CSc. (odborník v oblasti: Fyzikálna chémia)

Katedra fyzikálnej chémie Chemickotechnologickej fakulty STU, Bratislava.

Ocenený za: Vypracovanie a aplikácia modernej multidimenzionálnej spektroeletrochemickej in situ techniky na sledovanie a určenie štruktúry reaktívnych medziproduktov a mechanizmov radikálových reakcií (v rámci grantu VEGA 1/4206/97).

Odborný (praktický) prínos výsledku : Určenie štruktúry a redox mechanizmu biologicky aktívnych látok (tetrazoliové soli, azo zlúčeniny, flavonoidy), syntéza a charakteristika redox procesov polypyrollov a objasnenie redukcie fullerénov;

Technológ roka SR 1997:

Ing. Vladimír Farkaš, DrSc. (odborník v oblasti: Biotechnológie)

Chemický ústav SAV, Bratislava.

Ocenený za: Vývoj technológie výroby celulózy a biotechnologický spôsob výroby celobiózy.

Odborný (praktický) prínos výsledku: Komplexná technológia založená na domácom know-how a domácich surovinách.

Uznanie za výskum v SR 1997:

Prof. Ing. Vladimír Krajčovič (odborník v oblasti: Rastlinná výroba so špecializáciou na krmovinnárstvo, lúkarstvo, pasienkárstvo a horské hospodárstvo) - na dôchodku

Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva, Banská Bystrica.

Ocenený za: Päťdesiatročnú aktívnu vedecko-výskumnú činnosť v oblasti lúkarstva, pasienkárstva a horského poľnohospodárstva, za komplexné spracovanie syntetickej záverečnej správy Poľnohospodárske sústavy na báze trávnych porastov v podhorských a horských oblastiach; k životnému jubileu 75 rokov pri stálej aktívnej práci.

ok 1998

Vedec roka SR 1998:

Prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc.,

dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Vedecky pracuje v oblasti antibiotickej liečby. Titul získal za zavedenie plánovanej progresívnej antiinfekčnej liečby u onkologických pacientov s komplikáciami po cystostatickej chemoterapii. Menovaný navrhol algoritmy, ktoré sa stali súčasťou európskych odporúčaní (EORTC).

Technológ roka SR 1998:

Dr. Ing. František Simančík

Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV. Bádateľsky pracuje v oblasti materiálového výskumu. Titul mu udelili za mimoriadny prínos v oblasti vývoja nových progresívnych technológií, konkrétne za vývoj technológie výroby penového hliníka.

Mladý výskumník roka SR 1998:

PhDr. Monika Vrzgulová, CSc.,

Ústav etnológie SAV v Bratislave. Vedecky pracuje v oblasti urbánna etnológia. Ocenili ju za viacročnú výskumnú prácu na originálnej, doteraz nespracovanej téme Živnostníci - kultúrotvorný prvok v mestskom prostredí (na príklade mesta Trenčín 1918-1948), ktorá vrcholila v kandidátskej práci, knižnej publikácii (obe roku 1997) a roku 1998 v zahraničnej mutácii téz obhájenej práce, ktoré roku 1998 odovzdala do súťaže mladých vedcov UNESCO MOST INTERNATIONAL AWARD.

Uznanie za výskum v SR 1998:

Prof. RNDr. Štefan Šáro, DrSc.,

jadrový fyzik z Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave. Hodnotitelia ocenili jeho spoluúčasť na objavení troch nových chemických prvkov a najťažšieho atómového jadra.

ROK 1999

Vedec roka SR 1999:

Doc. Ing. Dušan Berek, PhD., DrSc.

(Odborník v oblasti: fyzikálna chémia polymérov). Ústav polymérov SAV, Bratislava

Ocenenie za: návrh originálnych metód kvapalinovej chromatografie, vypracovanie ich teórie, ich overenie a aplikácie. Dopad na rozvoj poznania i na praktické aplikácie v technológii (charakterizácia zmesí polymérov a kopolymérov) a v analýze životného prostredia. Odborný (praktický) prínos: súbor výsledkov-vypracovanie, testovanie a aplikácia nových metód charakterizácie komplexných polymérových systémov kvapalinovou chromatografiou.

Mladý výskumník roka SR 1999:

RNDr. Jozef Nosek, CSc.

(Odborník v oblasti: molekulárna genetika). Katedra biochémie Prírodovedeckej fakulty UK Bratislava

Ocenenie za: Molekulárnu charakterizáciu modulov pre alternatívne mechanizmy replikácie lineárnych molekúl DNA (Grant: Alternatívne mechanizmy replikácie telomér: Lineárne mitochondriálne DNA Kvasiniek ako modelový systém, VEGA 1/6168/99). Odborný (praktický) prínos:

Uznanie za výskum v SR 1999:

Prof. Ing. Alexander Sommer, DrSc., Phd. (Odborník v oblasti: fyziológia výživy zvierat).

Výskumný ústav živočíšnej výroby, Nitra,

Ocenenie za: experimentálne výsledky v oblasti metabolizmu dusíkatých látok a energie u zvierat a vybudovanie experimentálneho pracoviska v Nitre, na ktorom sa aj v roku 1999 uskutočnili rozsiahle experimentálne práce za účasti výskumných pracovníkov z Nemecka pri sledovaní metabolizmu neštruktúrálnych sacharidov u prežúvavcov a pracovníkov z Rakúska pri sledovaní trávenia živín u raticovej zveri.

Odborný (praktický) prínos: Výsledky prác boli spracované formou nového systému potreby živín a energie pre zvieratá, kompatibilného s EÚ a boli využité pri spracovaní zákona (Kódexu krmív) na Slovensku. Tým Slovensko splnilo, ako jedna z prvých asociovaných krajín, podmienky pre vstup do EÚ v uvedenej oblasti.

Skúšobňa roka SR 1999:

Technický skúšobný ústav Piešťany, š.p. (odborná organizácia v skúšobníctve)

Ocenenie za:

dlhodobý národný a medzinárodný prínos v oblasti skúšobníctva SR. Od roku 1999 celý ústav je certifikovaný na systém kvality podľa normy STN EN ISO 9002. Pracovníci ústavu aktívne a úspešne pracujú v technických normalizačných komisiách (ôsmi sú predsedami TNK a pätnásť členmi TNK). Dvojstranné dohovory o vzájomnej spolupráci pre oblasti skúšobníctva, metrológie a poradenstvo s RV TUV Essen, TCL Velenje Slovinsko, VdS Kolín, Nemecko, CIMTO Praha, LGA Norimberk, Nmi Delft, Holandsko,

Počín roka v skúšobníctve SR 1999:

Ing. Jozef Buday, CSc., gen. riaditeľ EVPÚ, a.s., Nová Dubnica (odborník: elektrotechnika) a

Ing. Milan Gajdoš, riaditeľ SKTC 101, Nová Dubnica (odborník: elektrotechnika)

Ocenenie za: vybudovanie nových skúšobných laboratórií na posudzovanie zhody elektrotechnických výrobkov (LVD, EMC) na špičkovej úrovni akceptovanej medzinárodnými certifikačnými systémami CCA a CCB. EMC I. Laboratórium predstavuje špičku v tejto oblasti v Európe.

Počín roka v normalizácii SR 1999:

Ing. Božena Kainová (odborníčka v textilnej oblasti), NORMKONZULT, Trenčín.

Ocenenie za: prácu v oblasti normalizácie v textilnom priemysle. V rokoch 1993-1999 vydala 87 noriem z oblasti textilu a ďalšie pripravuje. Ako predsedníčka TNK 18 Textil iniciuje zavádzanie európskych noriem aj v ostatných organizáciách združených v komisi.

Počín roka v metrológii SR 1999:

Ing. Pavol Doršič (odborník v oblasti Čas a frekvencia). Slovenský metrologický ústav, Bratislava.

Ocenenie za: utvorenie a uchovávanie slovenskej národnej časovej stupnice UTC (SMÚ), ktorá bola prijatá do medzinárodnej skupiny tvorby svetového času UTC v BIPM Paríž.

Výrobok roka SR 1999-kožiarstvo:

Ligarex a.s. Liptovský Mikuláš

Výrobok: kožený pilotný kufor 58690 (s možnosťou a rozmermi využiteľný ako spolubatožina v lietadle)

Hlavný odbyt: Firma IKES, Švédsko (roku 1999 = 1039 kusov).

Výrobok roka SR 1999-obuvníctvo:

HITOP - I. Hlaváč Partizánske

Výrobok: vysoko kvalitná, módna a zdravotne nezávadná detská obuv - vysokoexportuschopný a exportovaný

Hlavný odbyt: 80 percent do zahraničia - Rusko, SRN, ČR; 20 percent domáci trh.

Výrobok roka SR 1999-obuvníctvo:

Refol a.s. Partizánske

Výrobok: dámska zimná vychádzková obuv vysokoexportuschopný a exportovaný (vývoj REFOL)

Hlavný odbyt: firma JELA, Nemecko

Výrobok roka SR 1999-obuvníctvo:

Obuv Bardejov a.s.

Výrobok: lepená usňová obuv na celoročné nosenie pre mužov (vývoj OBUV Bardejov) - úspešný na domácom trhu.

Hlavný odbyt: domáci trh plus export 8 tisíc párov do ČR a Anglicka

Výrobok roka z riešenia výskumu 1999:

Ústav merania SAV, Bratislava

Názov výrobku: Systém na meranie náklonu objektov reaktorov jadrových elektrární. Prispieva k zvýšeniu bezpečnosti JE. Využíva sa na precízne meranie náklonu objektov reaktorov v jadrových elektrárnach. Inštalovaný je v elektrárni V-2 v Jaslovských Bohuniciach.

Slávnosť odovzdávnia ocenení za rok 1999 bola v Trenčíne za účasti novinárov zo zahraničia

Rok 2000

Vedci roka SR 2000:

prof. Ing. Vendelín Macho, DrSc., člen korešpondent SAV (odborník v oblasti organická technológia, petrochémia, technológia makromolekulových látok, katalýza)

Fakulta priemysel. technológií Trenč. univerzity, Trenčín, vedúci Katedry chémie a technológie gumy a textilu

Za: vynikajúce celoživotné vedecké i technické dielo v oblasti chémie a chemickej technológie.

doc. PhDr. Imrich Ruisel, DrSc. (odborník v oblasti psychológie)

riaditeľ Ústavu experimentálnej psychológie SAV, Dúbravská 9, 813 64 Bratislava; tel.: 07/59413413.

Za: súbor prác prinášajúcich významné inovácie nielen v teoretických koncepciách, ale aj v psychodiagnostických aplikáciách výskumu inteligencie (I. Ruisel: Inteligencia a osobnosť; I. Ruisel: Základy psychológie inteligencie; J.

Výrost a I. Ruisel: Kapitoly z psychológie osobnosti.

Technológ roka SR 2000:

Ing. Bartolomej Janek, CSC. (odborník v oblasti mechanické pohonové systémy), Spinea, s. r. o., Prešov.

Za: pôvodcovstvo konštrukcie a technologický vývoj nového princípu mechanického reduktora (prevodovky). Princíp (je patentovaný v mnohých krajinách) sa začal široko aplikovať v celosvetovom meradle v robotike, stavbe obrábacích strojov, transportných a manipulačných zariadení a pod. Vyrábaná produkcia sa exportuje do mnohých krajín na celom svete.

Mladý výskumník roka SR 2000:

RNDr. Viktor Víglaský, PhD. (odborník v oblasti biochémie)

Katedra biochémie Prírodovedeckej fakulty Univerzity P. J. Šafárika, Košice.

Za: zavedenie dvojdimenzionálnej a teplotnej gradientovej elektroforézy na štúdium konformačnej stability proteínov a nukleových kyselín na Katedre biochémie PF UPJŠ v Košiciach.

Osobitné uznanie za výskum v SR 2000:

prof. PhDr. Oskár Elschek, DrSc. (odborník v oblasti etnomuzikológie a systematickej hudobnej vedy)

Ústav hudobnej výchovy SAV, Bratislava.

Za: celoživotné dielo - 70 ročné životné jubileum.

Osobitné uznanie za úspešnú publicistiku o vede a technike v SR 2000:

Hospodárske noviny – Copernicus, denník, Bratislava.

Quark, magazín o vede a technike, Bratislava.

Navrhovateľ: dr. Ľubomír Lenoš, predseda Klubu vedeckotechnických žurnalistov SSN.

Rok 2001

Vedci roka 2001 (traja ocenení)

RNDr. Imrich Barák, CSc. (odborník v oblasti molekulárna biológia, mikrobiológia)

Za: Objasnenie iniciácie sporulácie, priestorovo špecifickej aktivácie transkripčných faktorov a delenia buniek *Bacillus subtilis*. Výsledky boli dosiahnuté vďaka grantom: VEGA, Copernicus z EÚ, The Wellcome Trust z Veľkej Británie, 5. rámcový program EÚ.

Pracovisko: Ústav molekulárnej biológie SAV, Dúbravská cesta 21, 842 51 Bratislava (tel.: 02/59307418)

doc. RNDr. Dušan Kaniansky, CSc. (odborník v oblasti analytická chémia - elektroseparačné metódy)

Za: Výskumné, vývojové a aplikačné práce v oblasti novej koncepcie analytických prístrojov nazvanej laboratórium na čipe (lab-on-chip) so zameraním sa na elektroseparácie širokej škály klinicky, potravinársky a environmentálne významných látok na planárnych čipoch

Pracovisko: Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina CH-2, 842 15 Bratislava (tel.: 02/60296373)

doc. RNDr. Jaromír Pastorek, DrSc. (odborník: virológia, onkológia, molekulárna biológia)

Za: V polovici 90-tých rokov identifikovali proteín MN s neznámou funkciou. Určili jeho primárnu štruktúru génu a jednotlivé domény proteínu. Štúdium expície poukázalo na koreláciu so skorým štádiom viacerých typov nádorov. Proteín bol neskôr zaradený do rodiny anhydráz kyseliny uhličitej (CA IX), ktorý je jediný asociovaný s nádormi.

Pracovisko: Virologický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 842 45 Bratislava (tel.: 02/59302437; fax: 02/54774284)

Mladý výskumník roka SR 2001:

Mgr. Juraj Kronek, PhD. (odborník v oblasti: makromolekulová chémia – organická syntéza)

Za: Príprava polymérov na báze cyklických iminoéterov; príprava reaktívnych polymérov modifikačnými reakciami 2-oxazolinov; projekt VEGA 2/7038/20 a projekt SLA-004-99 (slovensko-nemec.spolupráca)

Pracovisko: Ústav polymérov SAV, Dúbravská cesta 9, 842 36 Bratislava (tel.: 02/54777405)

Osobitné uznanie za výskum v SR 2001:

prof. MUDr. Dagmar Michalková, DrSc. (odborníčka: pediatriká diabetológia)

Za: výsledky v rámcovom programe EÚ 2001/Eurodiab ACE od roku 1999, Eurodiab Tiger do roku 2002, HO DIAMOND od roku 1990 (navyše: za vedeckú výskumnú prácu a aplikáciu pediatickej diabetológie na celé Slovensko; za medzinárodnú spoluprácu v rámci EÚ a WHO – zahraničný grant EÚ roku 1995, atď.).

Pracovisko: I. Detská klinika – Diabetologické centrum pediatickej SR, LFUK, Limbova 1, 833 40 Bratislava (tel./fax: 02/54771980)

Za výsledky v rámcovom programe EÚ 2001:

prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc. (odborník v oblasti: kvantová elektronika a informatika)

Za: Trojnásobnú aktívnu účasť v projektoch 5. rámcového programu EÚ

Pracovisko: Fyzikálny ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 842 28 Bratislava, Centrum pre výskum kvantovej informácie (tel.: 02/59410501; fax: 02/54776085)

Propagátor vedy a techniky 2001:

(tri ocenenia udeľuje Zväz slovenských vedeckotechnických spoločností)

- ◆ **prof. Ing. Dušan Driensky, CSc., EUR ING** (oblasť pôsobenia: výchova a vzdelávanie)
Za: mnohoročnú aktivitu pri šírení nových poznatkov a propagovaní výsledkov vedy a techniky
- ◆ **prof. Ing. Karol Polák, DrSc.** (oblasť pôsobenia: strojárské technológie)
Za: mnohoročnú aktivitu pri šírení nových poznatkov a propagovaní výsledkov vedy a techniky
- ◆ **Dr. Ing. Juraj Kozák, PhD.** (oblasť pôsobenia: oceľové konštrukcie)
Za: mnohoročnú aktivitu pri šírení nových poznatkov a propagovaní výsledkov vedy a techniky

Otázka oceneným v akcii „Vedec roka SR 2001“:

„Čo treba podľa Vás ešte urobiť pre to, aby sa podmienky na bádanie a ostatný výskum u nás zlepšili ? „

Odpovedajú:

RNDr. Imrich Barák, CSc., Vedec roka SR 2001, Ústav molekulárnej biológie SAV :

Súčasný základný a aplikovaný výskum v oblasti molekulárnej biológie, štruktúrálnej biológie a biotechnológie sa vyznačuje revolučným rozvojom nových metodík s použitím sofistikovaného prístrojového vybavenia. Aj z tohto pohľadu slovenská veda potrebuje najmä financie. Najväčším zdrojom týchto financií v krajinách s najrozvinutejším vedeckým bádáním sú bezpochyby farmaceutické firmy, ktoré majú z tohto výskumu aj najväčší profit. Druhým dôležitým zdrojom financií sú grantové agentúry financované zo štátneho rozpočtu. Oba tieto základné zdroje financií pre vedu sú na Slovensku minimálne. Príčina je v neexistencii farmaceutických a biotechnologických firiem, ktoré by u nás významne a dlhodobo podporovali najmä základný výskum. Navyše podpora štátu na výskum zaostáva aj s porovnateľnými ekonomikami krajín strednej Európy (Česká republika, Maďarsko, Poľsko). Zlepšenie financovania cez oba uvedené zdroje by bolo nepochybne riešením na zlepšenie podmienok pre vedu a výskum u nás. Bohužiaľ, ťažko očakávať významnú zmenu v tomto smere v krátkom časovom horizonte. Spôsobom, ako mnohí z nás vnímajú momentálne východisko z tejto situácie, je využitie zdrojov z Európskej únie, ktoré sú nám prístupné cez 5. a 6. Rámcový program EÚ. Príčlenenie Slovenskej republiky k EÚ sa zdá byť nevyhnutným krokom na zachovanie a rozvoj vedy u nás. V neposlednom rade slovenská veda potrebuje zlepšenie podmienok na výchovu mladých vedeckých pracovníkov na univerzitách a v Slovenskej akadémii vied.

doc. RNDr. Dušan Kaniansky, CSc., Vedec roka SR 2001, Prírodovedecká fakulta UK:

1. Utvoriť spoločenskú atmosféru, ktorá skutočne žičí kvalitnej vede a vedu pozitívne motivuje; 2. Podstatne zvýšiť finančné zdroje vstupujúce do vedy, dosiahnuť ich transparentné rozdelenie a efektívne využitie (dobře prepracovaný systém grantov); 3. Dosiahnuť, aby zapojenie vedcov a výskumníkov do medzinárodnej spolupráce sa stalo samozrejmosťou a nutnosťou; 4. Pravidelne a efektívne evaluovať kvalitu vedeckých a výskumných pracovísk a ich pracovníkov, vrátane porovnávania s príbuznými zahraničnými pracoviskami; 5. Významne podporiť väzbu základného výskumu s domácim a zahraničným priemyslom; 6. Podporiť realizáciu výsledkov vedy a výskumu v praxi; 7. Významne podporiť doktorandské štúdium a utvoriť systém účinnej podpory mladých talentovaných slovenských vedcov, aby sa rozhodli pracovať na slovenských pracoviskách; 8. Významne podporiť (doktorandské) štúdium zahraničných študentov na slovenských univerzitách a utvoriť podmienky na študijné pobyty pre mladých talentovaných zahraničných vedcov na slovenských vedeckých pracoviskách.

RNDr. Jaromír Pastorek, DrSc., Vedec roka SR 2001, Virologický ústav SAV:

Názor, že bádanie a získavanie poznatkov je zárukou vývoja a prosperity, je vo svete všeobecne akceptovaný. Preto je rozvoj a podpora základného výskumu v dnešnej dobe nevyhnutnou súčasťou každej civilizovanej spoločnosti bez ohľadu na jej ekonomické ukazovatele. Predpokladáme, že Slovensko sa radí k týmto civilizovaným krajinám, avšak na vzťahu našej spoločnosti k vede sa to výrazne neprejavuje. Ak aj opomenieme nedostatočné spoločenské postavenie vedeckých inštitúcií a pracovníkov, nemôžeme nebrať do úvahy reálne podmienky, v akých naša veda v súčasnosti pôsobí. V susedných transformujúcich sa krajinách sa utvorili viaceré zdroje podpory vedy, pričom základom je dobre fungujúca a transparentná grantová agentúra. Prostriedky, ktoré z týchto zdrojov môžu získať vedci, mnohonásobne prevyšujú naše možnosti. Na porovnanie: Grantová agentúra ČR má desaťnásobne vyššie príspevky na riešenie vedeckých projektov, ale nemožno tvrdiť, že česká ekonomika je desaťnásobne výkonnejšia, alebo že krajina je desaťnásobne väčšia.

Taká silná grantová agentúra u nás zatiaľ absentuje, zdroje existujúcej agentúry VEGA sú veľmi limitované a je mylné sa domnievať, že utvorí základňu pre vedu v SR. Táto nepriaznivá situácia má za následok sťaženie presadzovania sa v medzinárodných projektoch, ktoré sú v susedných štátoch považované iba za doplnkový zdroj financovania vedy. Dôsledkom nedostatočnej podpory vedy u nás je únik mladej generácie za lepšimi pracovnými

podmienkami v západných krajinách. Dnes v mnohých vedeckých organizáciách doslova vymizla vysoko produktívna stredná generácia. S únikom mladých vedcov sa zároveň pripravujeme o originálne vedecké výsledky, ktoré sú v nastupujúcej ére informácií najväčším potenciálnym bohatstvom. Základným predpokladom efektívnej vedy na Slovensku je teda silná a funkčná grantová agentúra. Jej zavedenie je dnes prioritou číslo 1.

Mgr. Juraj Kronek, PhD., Mladý výskumník roka SR 2001, Ústav polymérov SAV:

Najväčším problémom súčasnej slovenskej vedy je nedostatok financií. Väčšina vedeckých inštitúcií trpí zastaralým prístrojovým vybavením, čo sa prejavuje znížením úrovne získavaných výsledkov. Je preto nevyhnutné zvýšiť prostriedky, ktoré sa získavajú v rámci grantov a zvýšiť počet grantových agentúr, ktoré by umožňovali realizáciu sponzorských darov. Ďalej by bolo potrebné zefektívniť spoluprácu medzi vedou a priemyslom, najmä z hľadiska aplikácie získaných výsledkov v praxi. Súčasná komunikácia medzi vedeckými inštitúciami a potencionálnymi realizátormi je nedostatočná a najmä dopyt zo strany podnikov je slabý a nedostatočne definovaný. V interakcii medzi jasne definovanými požiadavkami a skúsenosťami a znalosťami výskumu by sa dali dosiahnuť výsledky, ktoré by boli realizovateľné aj v domácich podmienkach. Ďalším krokom by malo byť zlepšenie podmienok pre mladých vedeckých pracovníkov a to tak z hľadiska existenčného ako aj odborného. V tejto súvislosti by bolo užitočné vytvorenie špeciálnych grantov pre mladých vedeckých pracovníkov, kde by sa odstránili nevýhody súčasného grantového systému. Ďalej by bolo potrebné stabilizovať mladých vedeckých pracovníkov. Na tieto účely treba vytvoriť výhodné podmienky v bytovej politike.

Prof. MUDr. Dagmar Michalková, DrSc., Osobitné uznanie za výskum v SR 2001:

Výskumná činnosť v každom odbore experimentálneho alebo klinického výskumu vyžaduje veľké pracovné nasadenie v danej problematike, veľa pracovného elánu a energie. Na pracoviskách je potrebná podpora výskumných pracovníkov diferencovaným prístupom k ich pracovnej náplni a umožniť vznik tímovej spolupráce. Každá výskumne riešená problematika vyžaduje trvalé štúdium, hlboké teoretické vedomosti. Je potrebné podporovať prístup k vedeckým literárnym publikáciám v časopisoch a knihách. V súčasnosti využívanie internetovej siete rozširuje možnosti získavania medzinárodných kontaktov a poznatkov. Je potrebné rozširovať spoluprácu s knižnicami a dokumentačnými strediskami. Pre úspešné napredovanie treba vytvoriť databázu s ukladanými údajmi, ktoré sa systematicky rozširujú. Počítačová technika umožnila ukladať výsledky výskumu a jednotlivé dáta do výskumných registrov. Pre napredovanie výskumu na Slovensku treba prepojiť prácu výskumníka s technickým spolupracovníkom, ktorý prípadne aj ovláda rôzne štatistické metódy potrebné na vyhodnocovanie a spracovávanie výsledkov. Pri riešení výskumných úloh treba vychádzať z problémov existujúcich v odbore, v klinickom výskume, to znamená mať kontakt a ľudský prístup k pacientom. Pre rozšírenie výskumnej činnosti na Slovensku je potrebné utvárať podmienky pre spoluprácu so zahraničím, napr. osobné kontakty na kongresoch, prezentovať vlastné výsledky a zapojiť sa do organizácií európskej a svetovej úrovne v odbore.

Prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc., Ocenenie: Za výsledky v rámcovom programe EÚ 2001 :

Treba sa vyzbrojiť trpezlivosťou a optimizmom. Mali by sme sa snažiť vnímať situáciu s historickým nadhľadom a humorom.

Pripravil: dr. Ľubomír Lenoč

Rok 2002

Kategória 1. : Vedec roka SR2002

Prof. RNDr. Milan Melník, DrSc. (vedúci Katedry anorganickej chémie)

Katedra anorganickej chémie Fakulty chemickej a potravinárskej technológie STU,

Radlinského 9, 813 37 Bratislava; (tel.: 02/59325622; fax: 02/52493198)

Ocenenie za:

Rozvoj a prínos do svetovej koordinačnej a bioanorganickej chémie. Je jedným zo zakladateľov bioanorganickej chémie.

Odborný (praktický) prínos:

V značnej miere prispel k poznatkom a vzťahom medzi štruktúrou a chemickými či biologickými vlastnosťami koordinačných zlúčenín, čoho dokladom je citovanosť jeho vedeckých prác vo svete. Profesor Melník patrí k jedným z najviac citovaných autorov podľa SCI.

Kategória 2. : Technológ roka SR 2002

1. doc. Ing. Dušan Berek, DrSc. (vedúci Oddelenia kvapalinovej chromatografie), Ústav polymérov SAV, Dúbravská cesta 9, 842 36 Bratislava; (tel.: 02/5477 3448; fax: 02/5477 5923)

Ocenenie za:

Vypracovanie technológie prípravy ultra-čistého, širokopórovitého silikagélu pre vysokoúčinnú kvapalinovú chromatografiu.

Odborný (praktický) prínos:

Technológia je predmetom dvoch prihlášok patentov. Zodpovedajúcu licenciu prevzala švédka firma Eka Chemicals (licenčná zmluva medzi Ú. polymérov SAV a Eka Chemicals AB podpísaná 26. júna 2002). Hodnota licencie: 50.000 USD. Prvá časť zaplatená v auguste 2002. Eka okamžite spustila výrobu.

2. Ing. Dana Baricová, PhD. (odborný asistent v oblasti hutníctva železa a ocele)

Hutnícka fakulta TU v Košiciach, KMŽaZ,

Letná 9, 040 01 Košice, (tel: 055/602 27 55; FAX: 055/602 27 51)

Ocenenie za:

Zužitkovanie prídavkov briketovaných konvertorových úletov a demetalizovanej oceliarskej trosky vo vsádzke kyslíkového konvertora

Odborný (praktický) prínos:

Analýzami bolo zistené, že prídavky demetalizovanej konvertorovej trosky a briketovaných konvertorových úletov, ktoré majú pôvod v kyslíkovom konvertore, nemajú negatívny vplyv na parametre režimu skujňovania. Ich spätným zužitkovaním dochádza k zníženiu environmentálnej záťaže z hľadiska zmenšeného záberu pôdy na skládkovanie. Ročne možno znížiť náklady na skládkovanie konvertorovej trosky, prachov a kalov až o 4, 450.000.–Sk. Aplikáciou demetalizovanej trosky je možné zlepšiť ekonomické parametre procesu skujňovania redukciou množstva vsadeného vápna do konvertora. Pri uvažovanej náhrade 1 tony vápna 2 tonami demetalizovanej oceliarskej trosky je možné znížiť celkové ročné náklady o 15, 750.000.–Sk. Aplikáciou briketovaných konvertorových úletov ako chladiacej prísady do vsádzky kyslíkového konvertora je možné zvýšiť ročný zisk o približne 14, 580.000.–Sk.

Kategória 3. : Mladý výskumník roka SR 2002

1. Mgr. Pavol Szabó (vedecký pracovník v oblasti fyziky kondenzovaných látok)

Ústav experimentálnej fyziky SAV,

Watsonova 47, 043 53 Košice; tel.: 055/6336320; fax: 055/6336292)

Ocenenie za:

Významný príspevok k objavu nového typu tzv. dvojmedzerovej supravodivosti v MgB 2 a ďalšie originálne práce v oblasti nových typov supravodičov.

Odborný (praktický) prínos: Práce prispeli významným spôsobom k objavu a vysvetleniu tzv. dvojpásovej resp. dvojmedzerovej supravodivosti, majúcej veľký aplikač. potenciál na využitie supravodivosti v praxi.

2. Mgr. Miroslav Chovanec (samostatný vedecký pracovník v oblasti molekulárna genetika)

Ústav experimentálnej onkológie SAV

Vlárska 7, 833 91 Bratislava 37; (tel.: 02/59327332; fax: 02/59327350)

Ocenenie za :

Štúdium opravných procesov genetického materiálu DNA v eukaryotických bunkách. Výskum v poslednom období ukázal, že chyby v oprave DNA sú priamo zodpovedné za vznik nádorového ochorenia. Mechanizmy zodpovedné za opravu DNA vo významnej miere ovplyvňujú terapiu nádorov. Výsledky, ktoré tento mladý nádejný vedec získal v tejto oblasti, sú uznávané svetovou vedeckou komunitou.

Roku 2002 navrhovaný prispel k objasneniu úlohy ľudského heterodiméru Ku 70/80, ktorý je zahrnutý v oprave dvojreťazcových zlomov DNA.

Kategória 4. : Osobitné uznanie za výskum v SR 2002

Prof. MUDr. Viktor Bauer, DrSc., (Člen korešp. SAV, zahr. člen MSAV, zástupca riaditeľa ÚEFa SAV, vedúci Oddelenia

farmakológie hladkého svalu),

Ústav experimentálnej farmakológie SAV, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava; (tel.: 02/5941 0653; fax: 02/5477 5928)

Ocenenie za:

Celoživotné dielo v oblasti farmakológie hladkého svalu zažívacieho traktu so zameraním na neadrenergicko-necholínergickú inerváciu čriev. Ďalej za štúdium účinku voľných kyslíkových radikálov a účasť na vývoji a výskume účinných látok pôsobiacich proti negatívne vplyvu voľných kyslíkových radikálov na ľudský organizmus.

Odborný (praktický) prínos:

Štúdium neadrenergicko-necholínergickej inervácie čriev vedie k možnému cielenému prístupu v terapii porúch črevnej motility. Boli vyvinuté vysokoúčinné antioxidačné látky, potenciálne využiteľné v terapii závažných civilizačných chorôb.

Kategória 5. : Za výsledky v rámcovom programe EÚ 2002

RNDr. Zdena Bartošová, CSc., (samostatný vedecký pracovník)

Ústav experimentálnej onkológie SAV,

Vlárska 7, 833 91 Bratislava; (tel.: 02/ 59327 260; fax: 02/59327 250)

Ocenenie za:

Nové prístupy pri diagnostike a terapii nádorov s mikrosatelitovou instabilitou

Odborný (praktický) prínos:

Stanovenie mutácie umožňuje identifikovať nosičov medzi zatiaľ zdravými príbuznými pacienta a uchráni nerizikových príbuzných bez zárodnočnej mutácie od náročných preventívnych vyšetrení a strachu z predispozície k ochoreniu. Výsledky nášho laboratória spolu s klinickými údajmi sú určujúce pre prevenciu a liečbu pacientov

Kategória 6.: Za podporovanie vedy a techniky v SR roku2002

Ing. Slavomír Hatina (predseda Predstavenstva a. s. Slovaft, Bratislava), Slovaft, a. s. , Vlčie hrdlo, 824 12 Bratislava; (č. tel.: 02/ 40556551; č. faxu: 02/ 45244583)

Ocenenie za :

to, že je nielen priaznivcom výskumného bádania a zavádzania najnovších technológií do výrobných procesov, patrí medzi špičku slovenských manažérov vo výrobnej sfére, ale i za to, že petrochemický kombinát Slovaft je už šesť rokov sponzorom akcie „Vedec roka SR“.

Kategória ZSVTS „Propagátor vedy a techniky 2002“

a) akademik RNDr. Dušan Podhorský, DrSc.

je autorom viac ako 150 vedeckých prác a spoluautorom dvoch monografií. V súčasnosti sa na vedeckom poli venuje problematike metrologie, mezometeorologickému monitoringu živelných pohrôm a výstavbe Cyklotrónového centra v Bratislave.. Viedol viaceré výskumné projekty. Je členom Rady vlády pre vedu a techniku a členom Vedeckej rady TU vo Zvolene a v Trenčíne.

b) prof. Ing. Ivan Malíček, CSc.

za: významné propagovanie rozvoja vedy a techniky doma i v zahraničí v oblasti teórie a konštrukcie inžinierskych stavieb. Je autorom viac ako 60 vedeckých článkov, autorom, resp. spoluautorom 29 realizovaných inžinierskych diel a projektov., riešiteľom 15 výskumných úloh a vedúcim grantových výskumných projektov.

c) prof. Ing. Ján Garaj, DrSc.

Na pôde ZSVTS v Slovenskej spoločnosti priemyselnej chémie založil odbornú skupinu EURACHEM Slovakia ako pobočku

európskej spoločnosti EURACHEM, zameranej na meranie a neistotu meraní v chémii. Každoročne organizuje odborné podujatia v oblasti kvality chemických meraní a chemickej metrologie.. Je tiež autorom okolo 230 publikácií v odborných časopisoch a spoluautorom 2 učebníc.

Pôsobí v posudzovateľských aktivitách akreditačného systému laboratórií. Je prorektorom Trenčianskej univerzity.

Bratislava, 27. február 2003

Za vyhlasovateľa - Journaliste-Studio: dr. Lubomír Lenoč

ROK 2003

Vedec roka SR 2003

RNDr. Peter Biely, DrSc., Chemický ústav SAV v Bratislave

Za celosvetovo akceptované originálne výsledky v oblasti mikrobiálnej degradácie bunkových stín rastlín s významným dopadom na rozvoj moderných, environmentálne orientovaných technológií a za objasnenie mechanizmu účinku a katalytických vlastností xylanolytických enzýmov.

Technológ roka SR 2003

Ing. Jozef Barborka, PhD., Výskumný ústav zvaračský, Priemyselný inštitút SR, Bratislava

Za návrh a vypracovanie unikátneho postupu opravy tesniacich drážok hlavnej deliacej roviny a veka TN reaktorov VVER 440 zvaraním TIG spôsobom zariadením VÚZ-ZTK-1.

Mladý výskumník roka SR 2003

Ing. Beáta Meričková, PhD., Katedra verejnej ekonomiky Ekonomickej fakulty UMB v Banskej Bystrici.

Za výskum v oblasti implementácie nových prístupov k riadeniu vo verejnej správe v podmienkach Slovenska a návrh modelu systémového rozhodovania samosprávy v procese poskytovania verejných služieb založeného na týchto prístupoch.

Osobitné uznanie za výskum v SR 2003

Prof. MUDr. František Makai, DrSc., prednosta I. Ortopedickej kliniky FNŠP,LFUK, SZU, Bratislava

Za celoživotné dielo vo vedecko-výskumnej, publikačnej a pedagogickej činnosti v odbore ortopédia a traumatológia pohybového ústrojenstva.

Čestné uznanie za výskum v SR 2003

(zasielané poštou)

Ing. Vladimíra Papajová, ved. tímu na úseku výskumu, vývoja a výroby, VÚCHT-CHEMITEX v Žiline

Za vedenie riešiteľského kolektívu integrovaného vedeckotechnického projektu „**Antimikrobiálne vlákna a textilie**“.

Ing. Viera Kabátová, VUTCH-CHEMITEX v Žiline

Za úspešné vyriešenie integrovaného vedeckotechnického projektu „**Antimikrobiálne vlákna a textilie**“.

Doc. Ing. Vladimír Slugeň, CSc., Katedra jadrovej fyziky a techniky Fakulty elektrotechniky a informatiky STU v Bratislave.

Za to, že prispel k výberu optimálnej mednatej zliatiny z pohľadu radiačnej odolnosti pre fúzny reaktor VVER.

RNDr. Radovan Garabík, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra, SAV v Bratislave

Za vypracovanie a implementáciu technického riešenia štruktúry Slovenského národného korpusu, za podiel na návrhu morfológického tegsetu SNK, atď.

Prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc., Katedra právnych a humanitných vied FMK UCM v Trnave.

Za riešenie fakultnej grantovej úlohy Ústava slovenskej republiky – základný zákon štátu.

Ing. Pavol Kováč, DrSc., Elektrotechnický ústav SAV

Za vývoj vláknitých kompozitných supravodivých materiálov s unikátnymi vlastnosťami

RNDr. Miroslav Holubec, CSc. Výskumný ústav vodného hospodárstva v Bratislave

Za riešenie vedeckotechnického projektu „Výskum vplyvu antropogénnych faktorov na vodné systémy

doc. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., riaditeľ Ústavu anorganickej chémie SAV, Bratislava

Za riešenie projektu v rámci programu NATO „Veda pre mier“: **Rezné nástroje na báze korundu a nitridu kremíka**“

Mgr. Martin Danko, PhD., Ústav polymérov SAV v Bratislave

Za využitie fluorescenčných značiek na báze aromatických polycyklických zlúčenín pri charakterizácii bežných ako aj špeciálnych typov polymérov a polymérnych zmesí

Ing. Branislav Hadzima, PhD., Strojnícka fakulta Žilinskej univerzity v Žiline

Za hodnotenie vplyvu doby stárnutia na mikroštruktúru a vybrané mechanické vlastnosti komerčne využívaných zliatin Mg-Al-Zn., atď.

Ing. Ivo Petráš, PhD., Fakulta baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií – Ústav riadenia výrobných procesov TU v Košiciach

Za rozpracovanie nových metód pre navrhovanie, analýzu a implementáciu nových typov regulátorov neceločíselného rádu a analógovú a digitálnu realizáciu týchto regulátorov.

Ing. Pavol Kútnik, Výskumný ústav vodného hospodárstva

Za riešenie úlohy „Vplyv difúzných zdrojov znečistenia na kvalitu vôd“.

Prof. RNDr. Pavol Kluvánek, CSc., Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Zaslúžil sa o založenie študijného odboru matematické inžinierstvo.

Ing. Július Oszlányi, CSc., riaditeľ Ústavu krajinnej ekológie SAV v Bratislave

Za celoživotné dielo v oblasti výskumu a ochrany biodiverzity.

Doc. RNDr. Ivan Turek, CSc., Elektrotechnická fakulta Žilinskej univerzity v Žiline

Za práce na rozvoji metodiky určovania vlastností optických vlákien pomocou interferencie modov a za práce venované vyšetrovaniu mechanizmu vzniku fotorefraktívneho záznamu v kryštáloch niobátu lítia.

Doc. Ing. Viera Marková, PhD., Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici.

Za významnú prácu v minulom roku a za celoživotné dielo

RNDr. Katarína Poláková, DrSc., Ústav experimentálnej onkológie SAV v Bratislave

Za práce v oblasti onkogénnych vírusov

Prof. RNDr. Pavol Hrdlovič, DrSc., Ústav polymérov SAV v Bratislave

Za prípravu a charakterizáciu nových typov viacfunkčných fluorescenčných značiek a ich aplikáciu v polymérnom výskume (projekt VEGA).

Doc. MUDr. Fedor Čiampor, DrSc., Virologický ústav SAV v Bratislave

Za originálne výsledky získané pri štúdiu proteínov vírusu chrípky a ďalších vírusov pomocou techník elektrónovej a svetelnej mikroskopie

Prof. RNDr. Igor Podlubný, CSc., Fakulta BERG, Technická univerzita v Košiciach

Za rozpracovanie metód pre riešenie diferenciálnych rovníc neceločíselného rádu a ich aplikácie.

Ing. Peter Árendáš, VÚSAPL, a.s. v Nitre, Za celoživotnú prácu.

Ocenenia Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností:

Propagátor vedy a techniky za rok 2003

RNDr. Vojtech Rušin, DrSc., Astronomický ústav SAV, Tatranská Lomnica

Celú svoju vedeckú kariéru venuje výskumu slnečnej koróny. Je významným popularizátorom astronómie na Slovensku a propagátorom vedeckých poznání. Výsledky výskumov aktívne prezentoval nielen publikačne, ale aj formou prednášok, exkurzií, komentárov v rozhlasu a vystúpení v televízii. Aktívne pracuje v Medzinárodnej astronomickej únii, je členom Európskej astronomickej spoločnosti.

prof. Ing. Juraj Tölgyessy, DrSc., UMB, Banská Bystrica

Je významnou osobnosťou slovenskej vedy, ktorá zásadným spôsobom pozitívne ovplyvnila vývoj analytickej chémie, rádiochémie, chémie životného prostredia a ekológie. Napísal viac ako 190 kníh a vedeckých učebníc, takmer 400 vedeckých prác uverejnených v karentovaných časopisoch, je autorom 22 patentov a autorských osvedčení. Oceňujeme ho ako vynikajúceho propagátora výsledkov vedeckých výskumov medzi mladou vysokoškolskou komunitou.

Ing. Cyril Francisci, Výskumný ústav spojov, Banská Bystrica

Je odborníkom v oblasti telekomunikácií a technických noriem súvisiacich s touto problematikou. Propaguje projekty a služby s využitím vzdelávania prostredníctvom širokopásmových sietí a sieťových prepojení. Jeho aktívna účasť na medzinárodných konferenciách s tematikou telekomunikácie je doplnená širokou publikačnou činnosťou v odborných časopisoch. Je zástupcom SR v Európskom inštitúte pre telekomunikačné normy.

Odpovede ocenených za rok 2003 na otázky:

Otázka č. 1:

+ „*Prognostici vyhlasujú, že treba približne čas 40 rokov na to, aby SR dobehla v oblasti ekonomiky a životnej úrovne vyspelé západné krajiny. Aký je Váš názor na to, že vďaka zvýšenej pozornosti vzdelávaniu celej našej spoločnosti a užšiemu vzájomnému prepojeniu vedeckých a výskumných inštitúcií s výrobnou sférou by bolo možné tento čas skrátiť tak, ako sa to podarilo v Írsku?*“

Otázka č. 2:

+ „*Čo treba urobiť pre to, aby sa podmienky bádania a aplikovaného výskumu u nás zlepšili a teda aby verejnosť (občania i politici) rozumela vede a veda verejnosti – vďaka lepšej vzájomnej informovanosti?*“

Odpovedajú:

RNDr. Peter Biely, DrSc.:

1.

Som vedecký pracovník a jedným z mojich kontrolných mechanizmov dopátrať sa k pravde je to, že o všetkom stále pochybujem. V súčasnom dynamicky sa meniacom svete, v ktorom sa vynára vážny problém so zdrojmi energie, by mali byť optimistické prognózy opatrnejšie. Naša krajina sa nachádza v štádiu rekonštrukcie a stabilizácie výrobnjej sféry, ktorá má však svoje centrály i svoju vývojovú základňu väčšinou mimo územia republiky. Na otázku, do akej miery sa nám podarí našu výskumnú základňu spojiť s takouto výrobnou sférou, si netrúfam odpovedať.

Mimochodom, o tejto výrobnjej sfére sa hovorí, že nemusí prichádzať natrvalo. Podporu ďalšieho rozvoja výskumu na vysokých školách a akademických pracoviskách vidím skôr ako podmienku vzniku malých podnikov a firiem, v ktorých sa budú vyvíjať naše slovenské technológie a vyrábať nové slovenské produkty, o ktoré bude záujem po celom svete. Tých produktov nemusí byť veľa, pretože svetový trh je obrovský. Vysoko vzdelaných odborníkov potrebujeme však aj na zavádzanie cudzej modernej techniky a technológií do našich pomerov a na zapájanie sa Slovenska do medzinárodných vedeckých projektov.

(*Ešte k otázke 1:* Som hlboko presvedčený, že vzdelanosť a kultúra sú cestou k riešeniu mnohých vážnych problémov spoločnosti. Týka sa to zamestnanosti, rozvoja podnikania, turistického ruchu, ale aj duchovnej kultúry života a ochrany životného prostredia. Na Slovensku aj ochrany nádhornej slovenskej prírody, ktorá je spolu so zachovalou vidieckou architektúrou v európskom priestore výnimočná. Vzdelaní a kultúrne ľudia by neboli predsa schopní vandalizmu na kalvárii v Banskej Štiavnici, ani ničieť fasády budov po slovenských mestách. Pôvodná príroda, ticho hôr a lesov, čisté vody, to budú hodnoty budúcnosti, ktoré raz budú lákať turistov z celého sveta. Ako prírodovedec a milovník prírody, nemôžem byť zástancom teórie stáleho ekonomického rastu, ktorý síce zabezpečuje dočasnú prosperitu, ale vo vzdialenom horizonte ho ťahá do vážnych problémov. Postupné vyčerpanie surovinných zdrojov, pustošenie lesov, znečistenie životného prostredia, všeobecné plytvanie, to sú všetko sprievodné javy súčasnej filozofie existencie ľudstva. Vzdelaním ľudí, ich výchovou k správne chápaniu vzťahu príroda-človek, je možné dopracovať sa k spoločnosti, v ktorej sa bude harmonicky snúbiť technický pokrok so zdravým vzťahom k prírode, k jej ochrane. Dotýka sa to samozrejme aj vedecko-výskumnej základne budúcnosti, pred ktorou budú stáť naliehavé problémy zabezpečenia obyvateľstva energiou, vodou, potravinami, ale aj prácou a zdravotnou starostlivosťou. Podpora vedy a výskumu, utváranie atraktívneho prostredia na vysokých školách a výskumných ústavoch pre mladých

talentovaných ľudí, je cestou zabrániť ich trvalému odchodu do cudziny. Tvorivý ľudský potenciál spoločnosti je potrebné aspoň z časti udržať doma a jeho prostredníctvom zapojiť Slovensko do riešenia aktuálnych problémov našej doby. Dúfam, že vedenie štátu ale aj výrobná sféra bude trend zvyšovania vzdelanosti v spoločnosti za každú cenu podporovať a že súčasťou tejto podpory bude veda a výskum, ktoré sú zrkadlom vzdelanosti a kultúry národa. Ako príklad nám tu môžu poslúžiť najmä škandinávské krajiny.)

2.

Vedecká komunita, ale i zástupcovia tlače, rozhlasu a televízie, ostávajú vede veľa dlžní. A to napriek tomu, že základné ciele vedy sú ušľachtilé a prekrývajú sa so záujmami spoločnosti, aj keď sa to na prvý pohľad nezdá. V záujme spoločnosti je predsa aj nové poznanie, aj ďalší pokrok vo vývoji ľudskej spoločnosti, aj výchova odborníkov. Ako si získať dôveru verejnosti, ako ju presvedčiť, že veda je potrebná, že je súčasťou kultúrnej nadstavby? Mám dojem, že vzťah verejnosti k vede je potrebné začať pestovať už na základných školách podobne ako vzťah k umeniu. Dostať vedu do škôl a domácností ako súčasť nášho života však nie je jednoduché. Hovoriť a písať o vede je oveľa ťažšie ako o športe, ktorému každý rozumie. Navyše v našich mestách chýbajú vedecké múzeá a planetária, ohrozená je existencia botanických záhrad. Približovať vedu verejnosti musíme predovšetkým my, vedeckí pracovníci. Verejnosti, teda občanom i politikom, je potrebné pripomínať a vysvetľovať, že súčasný vedecký a technický pokrok je výsledkom hromadenia poznatkov o vesmíre a prírode nespočítanými generáciami nadšencov, ktorí našli vo vedeckej práci záľubu a svoje životné poslanie. Pramene vedy a výskumu siahajú do ďalekej minulosti. Zvedaví ľudia sa už v antickom Grécku pýtali prírody, ako to v nej všetko funguje. Proces odhaľovania jej tajomstiev bez prestávky pokračuje. Časť technického pokroku je tiež výsledkom cieľeného vojenského výskumu.

(Ešte k otázke 2: Spomeňme niekoľko príkladov nepredvídaných ale fascinujúcich produktov základného výskumu. Štúdium rádioaktivity látok nezahájili manželka Curie preto, aby sa vynášiel atómový reaktor na výrobu elektriny alebo emisná pozitronová tomografia na detekciu rakoviny orgánov. Stavebné zložky živej hmoty a podstata jej reprodukcie sa nezačali študovať so zámerom klónovania živých organizmov alebo biotechnologickej výroby vakcín. To je všetko výsledkom dlhodobého výskumu, ktorý v istom štádiu obnaží tajomstvá prírody tak, že sa ich zmocňuje človek vo svoj prospech. Dnes na čele vedeckého pokroku stoja USA a Japonsko, ktoré podporujú základný výskum veľkorysejšie ako Európa. Ide o výskum, ktorý nemá okamžitú návratnosť, ktorý nemusí v priebehu ukončenia vedeckého projektu vyústiť v nových liečivách, materiáloch alebo technológiách. Skúsenosti ukazujú, že práve v takomto výskume sa rodia nové veci, ktoré sa dobre predávajú. Dôraz na podporu základného výskumu v Európskej únii s cieľom dostať sa na úroveň ekonomických rivalov, by sa mal odraziť odpovedajúcim spôsobom aj na Slovensku.

Ing. Jozef Barborka, PhD. :

„Môj názor ako radového vedeckého pracovníka aplikovaného výskumu na možnosť čo najrýchlejšie dosiahnutia úrovne vyspelých západných krajín v oblasti ekonomiky a životnej úrovne (skôr ako za 40 rokov):

a)

Aj naďalej utvárať vhodné podmienky pre investovanie na Slovensku. Postup vlády SR v tomto smere je rozumný, okrem nedocenenia problematiky výroby elektrickej energie (dostavba 3 a 4 bloku EMO ako aj prehnaná ústretovosť pri dohode o odstavení 1. a 2. bloku JE EBO).

b)

V široko ponímanom zmysle podporovať vzdelanostnú úroveň technických pracovníkov:

b.1 v rámci štúdia zvýšiť úroveň jazykovej prípravy študentov so zameraním na aktívnu znalosť anglického jazyka.

b.2 v rámci „vzdelávania“ mladých inžinierov širšie využívať stáže na vysokých školách a na vedeckých a výskumných inštitúciách v zahraničí.

c) venovať väčšiu pozornosť vybaveniu pracovísk vedy a aplikovaného výskumu potrebnými zariadeniami.

(pri aplikovanom výskume aj pomocou dotácie štátu prípadne „darov“ veľkých spoločností)

d) zlepšiť finančné ohodnotenie pracovníkov vedy a aplikovaného výskumu.

Ing. Beáta Meričková, PhD:

1.

Ľudský kapitál ako jedna z významných zložiek ľudských zdrojov ovplyvňuje ekonomiku štátu, celkovú kvalitu života a napomáha formovaniu spoločenského prostredia. Vďaka tejto skutočnosti sa ľudský kapitál a jeho zhodnocovanie stal významnou súčasťou ekonomickej teórie a praxe.

Rozhodujúci vplyv na kvalitu ľudského kapitálu má výška investícií. Ak vzdelávanie chápeme ako ekonomickú kategóriu, v súvislosti s jeho zhodnocovaním hovoríme o zvyšovaní investícií do systému vzdelávania. Tieto investície, ako ktorékoľvek iné investície, so sebou prinášajú na jednej strane náklady a na strane druhej očakávané výnosy v budúcnosti. Výnos zo vzdelania možno ekonomicky vyčíslieť pre jednotlivca. Problémom však ostáva kvantifikácia týchto výnosov pre spoločnosť, napriek tomu, že prínos vzdelania pre spoločnosť jednoznačne chápeme (pozitívna externalita). Zvýšenie pozornosti venovanej vzdelávaniu je nesporne výrazným faktorom úspechu celej ekonomiky Slovenska a rastu životnej úrovne jeho obyvateľov.

Najčastejšie je v súvislosti s rozvojom investícií do vzdelávania spomínané vysokoškolské vzdelávanie. V Slovenskej republike došlo po roku 1989 k extenzívnemu rozvoju tohto typu vzdelávania a ku zmenám v spôsobe jeho financovania. Základnými zdrojmi financovania vysokoškolského vzdelávania v SR sú verejné rozpočty a súkromné rozpočty (rozpočty rodičov a študentov). Okrem nich sú k dispozícii veľmi obmedzené, doplnkové zdroje, akými sú výdavky firiem na podporu vzdelávania, prostriedky nadácií. Prevažná väčšina vysokých škôl SR má charakter verejných vysokých škôl, ktorých financovanie založené na normatívnych metódach, je predovšetkým kryté zo štátneho rozpočtu. Ďalšími zdrojmi sú viaceré druhy poplatkov (napr. za prijímacie skúšky a i.).

Financovanie vysokých škôl je poddimenzované, získané finančné prostriedky (či už z verejných, alebo súkromných rozpočtov) neumožňujú vysokým školám pokryť potreby, ktoré vznikajú v oblasti ich pedagogickej a vedecko-výskumnej činnosti (požiadavky v oblasti materiálne-technického vybavenia, personálne zabezpečenia kvalifikovanými vedeckými a pedagogickými pracovníkmi, potreba rastu mobility pracovníkov aj študentov.....).

Zmena prístupu k financovaniu vysokých škôl z reziduálneho na prioritný s prechodom od inštitucionálneho systému financovania na kvalitatívny, prehĺbenie miery viaczdrojového financovania a finančnej samostatnosti vysokých škôl, vyriešenie otázok financovania štúdiá, rozvoj vzájomnej spolupráce vysokých škôl ako vedeckovýskumných inštitúcií s výrobnou sférou je predpokladom rastu kvality vzdelávania ako jednej z podmienok priblíženia sa ekonomickej a životnej úrovne SR úrovni vyspelých západných ekonomík.

2.

Odpoveď na prvú časť 2. otázky je z časti obsiahnutá v odpovedi na prvú otázku. Možno doplniť, že pozornosť treba venovať v tomto zmysle nielen inštitúciám orientovaným na pedagogickú a vedeckovýskumnú činnosť, ale aj špecializovaným vedeckovýskumným inštitúciám orientovaným výlučne na vedeckovýskumnú činnosť. Zvýšená podpora štátu by mala byť zameraná na vedeckovýskumnú činnosť, ako zdroj invencií pre celú spoločnosť, najmä v oblastiach, ktoré nie sú zaujímavé pre súkromný sektor. Je potrebné vypracovať celistvú vedecko-technickú politiku štátu. Aj to by mohlo byť jedným s faktorov pozitívne ovplyvňujúcich rast ekonomickej a životnej úrovne SR.

Odpoveď na druhú časť otázky spočíva v rozvinutí vzájomnej komunikácie medzi vedou a verejnosťou. V tomto zmysle pozitívne pôsobiacim faktorom je sprístupnenie verejnosti vytýčených cieľov a dosahovaných výsledkov vedeckovýskumnej činnosti. Významnú úlohu zohráva informatizácia.

RNDr. Vojtech Rušin, DrSc. :

1.

Žijeme vo svete paradoxov. Možno tomu tak bolo aj v minulosti, ale dnes vďaka mobilom, internetu a iným vymoženostiam spojovacej techniky je to oveľa vypuklejšie. Všetci všetko naraz vieme, všetci riešime globálne problémy, ale vývoj sa často ubera úplne iným smerom. Dokážeme do detailov skúmať nielen slnečnú sústavu či nekonečne vzdialené hlbiny vesmíru, vieme určiť jeho vývoj, ale málo sme pokročili v chápaní ľudských potrieb, uspokojiť ich túžby, zmierniť bolesť, či prejavit' viac súcitu a lásky. Ba naopak, ľudia sa vzdialujú od porozumenia, tolerance, lásky. Peniaze sú všetko. Aj preto to majú prognostici veľmi ťažké. Myslím si, že dnes skôr vieme predpovedať slnečnú aktivitu, ako vývoj na Zemi. Aj preto si myslím, že vyhlásenia prognostikov, kedy dobehne SR v oblasti ekonomiky a životnej úrovne vyspelé západné krajiny, treba brať s rezervou, ale zato prognostici nemôžu. Čo je vlastne životná úroveň, čo je vyspelá ekonomika? Ako astronóm sa nemôžem a nechcem púšťať do odbornej diskusie v tejto problematike, ale z vlastnej celoživotnej skúsenosti viem, že na Slovensku v porovnaní s viacerými krajinami západného sveta nie je v mnohých smeroch o nič horšie, ba lepšie. A ak je u nás v niečom horšie, ide to na úkor nenažratých rýchlokvasených zbohatlíkov, tunelárov, a iných moderných kapitalistov, ktorí lacno prišli k obrovským majetkom – podfukmi. Česť výnimkám, lebo poznám aj slušných podnikateľov. Na zmeny, ktoré nastali po roku 1989, sme jednoducho neboli pripravení, a potrvá 2-3 generácie, kým sa mnohé veci uvedú na pravú mieru.

Čo sa týka zvýšenej pozornosti vzdelávaniu celej našej spoločnosti a užšiemu vzájomnému prepojeniu vedeckých a výskumných inštitúcií s výrobnou sférou, tu máme veľké rezervy. Treba si priority nielen stanoviť, ale ich aj kontrolovať a plniť a z neplnenia vyvodzovať dôsledky. A ešte čosi: každý projekt by sa mal evaluovať, a najlepšie zahraničnými odborníkmi. A na evaluácii by sa okrem vedcov mali podieľať bankári, ekonómovia, a politici.

U nás sa dlho hovorí a reorganizácii školstva, ale ako vieme, tento proces veľmi nepokročil. Kdesi sa stala chyba, ale vinníka niet. Nie som si istý, či sa nám podarí to, čo Írom, pretože podmienky za posledných 20 rokov, čo sa Íri vydali na podporu masívneho vzdelávania, sa zmenili. Svet sa viac globalizoval, vlastnícke vzťahy v Írsku (takmer všetko bolo a je v súkromnom vlastníctve) boli iné ako u nás, národná hrdosť u Írov je vysoká, vzťah k práci, k hodnotám je tiež rozdielny ako u nás. K vzdelávaniu hádam ešte len toľko, že budúcnosť patrí len vzdelaným ľuďom. Všade, kde sa pozrieme okolo seba, všetko čo nám zľahčuje život, je výsledkom systematického vedeckého poznania, vedeckého pokroku. A tu je jeden z paradoxov našej súčasnosti. Klesá záujem o štúdium prírodných a biologických vied, ale každý chce byť právnikom, ekonómom a pod. Pokrok ale nevymysleli právnici, ani ekonómovia. A to je cesta do pekla.

2.

Veda je hybnou silou rozvoja ľudskej spoločnosti. U nás ale prevláda názor, že všetko príde samo od seba,

alebo, že ak do vedy dám dnes korunu, zajtra musím mať z nej dve koruny. Ak chce naša spoločnosť profitovať, musí do vedy a vzdelania dávať viac peňazí. Bohato sa jej to vráti. Príkladom sú nielen Íri, o ktorých sme hovorili vyššie, ale aj Švédi, Fíni, či Japonci. Ak ale naša spoločnosť dáva na vedu len 0,3 percenta HDP, je to v porovnaní s okolitými krajinami na smiech. A pritom vláda sa hrdo hlási k barcelonskej a lisabonskej deklarácií, o zvýšenej podpore pre vedu a vzdelanie. Skutočnosť je úplne iná. Ročný prírastok často nepokrýva ani mieru inflácie.

Čo sa týka lepšieho prepojenia bádania a aplikovaného výskumu, a ako zlepšiť spoluprácu s decíznou sférou? Na to je jednoduchý recept - vzájomná diskusia, výmena názorov, a nepodceňovanie sa. Máme šikovných výskumníkov, máme aj talentovaných študentov, máme aj zdatných robotníkov, ale často provízie bohatých spoločností spôsobia, že výrobná sféra si kupuje zahraničné výrobky. A často nám vykrikujú, „žijete z našich daní, a riešite projekty pre západ“. Bodaj by, ak naše ponuky zostávajú nepovšimnuté, a zástupcovia firiem neprichádzajú s nápadmi, čo by sa malo riešiť. Chýba nám národná hrdosť, vzájomná úcta, tolerancia. Aj preto vedeckí pracovníci by mali viac propagovať výsledky svojej tvorivej práce. Často aj chcú, ale masovokomunikačné prostriedky o to nemajú záujem. A to je ďalší paradox našej doby. Ráno sa dozvieme takmer vo všetkých novinách a časopisoch kto sa s kým z „hornej“ elity vyspal, aké má ponožky a ja neviem čo všetko ešte. Ale čítali ste niekde, že nejaký náš vedec alebo profesor niečo dôležité vynášiel alebo vychoval úspešného doktoranda, ktorý získal ocenenie na prestížnej medzinárodnej súťaži nejaké ocenenie? Občas sa to stáva, ale je to poriedko.

Napriek všetkým vyššie uvedeným ponosom a nedostatkom verím, že je v našich silách stav našej ekonomiky zlepšiť, aby sme sa všetci mali lepšie a nemuseli čakať až 40 rokov. A ako? Jednoducho. Vzdelávať sa, poctivo pracovať, nekradnúť, netunelovať, vzájomne sa uznávať a vážiť sa, byť tolerantným, byť europantom, ale zároveň veľkým národovcom, nebyť pesimistom ale optimistom, byť žiživým a nezávidieť si. Katastrofa z vesmíru nám nehrozí, ale mozgové pochody jedincov na Zemi sú nevyspytateľné, a preto treba byť aj opatrným.

Ing. Cyril Francisci:

1.

Som toho názoru, že ak využijeme prirodzené danosti Slovenska, môžeme zohrávať významnú úlohu ako člen Európskej únie predovšetkým voči západnému Balkánu a voči Ukrajine, lebo máme na to isté predpoklady z minulosti, z histórie a vzhľadom na všeobecne známe skutočnosti a okolnosti. Írsko predstavuje pre Slovensko silnú inšpiráciu. Zo štatistík je známe, že pred vstupom do Európskej únie Írsko čelilo podobným výzvam ako Slovensko – aj Írsko malo vysokú nezamestnanosť – 20 %, životná úroveň dosahovala 60 % priemeru Európskej únie. Dnes je nezamestnanosť nie 20, ale 4 % a životná úroveň presahuje priemer Európskej únie. Cesty a spôsoby na dosiahnutie tohto úspechu sú dnes všeobecne známe: Írsko sa chopila šance využívať štrukturálne fondy a vôbec fondy Európskej únie. Tieto veľmi významné úspechy dosiahli Íri v priebehu dvoch desaťročí a myslím si, že nemôžeme ani u nás očakávať, že sa nám podarí tento čas významne skrátiť.

Nepovažujem sa za prehnaneho optimistu, ak si dovoľm vyhlásiť, že napriek všetkým ťažkostiam sa Slovensko hýbe dopredu z hľadiska politického systému i ekonomického rozvoja, a to napriek tomu, že nespokojnosť občanov so súčasným vývojom je nemenná.

Tým viacej do popredia vystupuje úloha trvalého a systematického vzdelávania občanov všetkých vekových kategórií na rôznych pracovných pozíciách vo výrobných podnikoch, vedeckých a výskumných inštitúciách. Som presvedčený, že práve to je ten priestor, kde naplňajú vedecko-technické spoločnosti svoje poslanie napr. pri užšom vzájomnom prepájaní vedeckých a výskumných inštitúcií s výrobnou sférou, napr. pri organizovaní vzdelávacích podujatí pre svojich členov ale aj nečlenov. Ich členský (odborný) potenciál, ktorým disponujú, ich zvyhodňuje napr. oproti rôznym agentúram. Na druhej strane spolupráca s agentúrou umožňuje spoločnosti v konečnom dôsledku najmä pri rozsiahlejších vzdelávacích podujatiach sústrediť svoju pozornosť na prípravu odborného programu.

Na základe týchto niekoľkých vybraných myšlienok by som si dovoľil tvrdiť, že len zvýšenou pozornosťou vzdelávaniu celej našej spoločnosti a užším vzájomným prepojením vedeckých a výskumných inštitúcií s výrobnou sférou má Slovensko šancu dobehnúť v oblasti ekonomiky a životnej úrovne vyspelé západné krajiny. Za finančnej podpory zo strany štátu je úlohou profesionálne príbuzných pracovísk prirodzene združených vo vedecko-technických spoločnostiach prispieť k skráteniu doby potrebnej na dosiahnutie dynamiky slovenskej ekonomiky porovnateľnej s najvyspelejšími členmi EÚ.

2.

MDPT SR zverejnilo informáciu, že v rezorte dopravy, pôšt a telekomunikácií sa od roku 1993 nepodarilo výraznejšie zapojiť do riešenia rozvojových problémov rezortu vedeckovýskumný potenciál vysokoškolského a akademického sektora, čo bolo spôsobené viacerými objektívnymi a subjektívnymi faktormi ako napr. absencia príslušných legislatívnych noriem, nového prístupu k financovaniu, uzavretiu grantových agentúr VEGA, nefungujúci systém prepojenia základného a aplikovaného výskumu a pod.

Oblasť telekomunikácií je v poslednom období jedným z najdynamickejších odvetví slovenskej ekonomiky a súkromný sektor sa plne angažuje na financovaní rozvojových zámerov telekomunikácií v súlade s prijatou telekomunikačnou politikou a svojou technickou a obchodnou stratégiou (napr. digitalizácia telekomunikačnej siete, rozvoj INTERNET-u, rozvoj služieb mobilnej komunikácie a pod.).

Otázka financovania má výrazný vplyv na stabilizáciu a zabezpečenie efektívneho využitia vedeckovýskumných kapacít nielen v transformovaných výskumných ústavoch, ale aj v akademickom, vysokoškolskom a podnikateľskom sektore. Do rozvoja jednotlivých odvetví a odborov sa investujú nemalé finančné prostriedky, ktorých efektívne využitie je jednou z prvoradých úloh konkrétnych subjektov, ktoré s týmito zdrojmi hospodária. V tomto smere je

nezastupiteľné postavenie vedy a výskumu, ktoré môže výraznou mierou prispieť k efektívnemu využívaniu a vynakladaniu spoločenských zdrojov.

Súčasná komunikačná technika poskytuje nebyvalé možnosti na dobrú vzájomnú informovanosť od masovokomunikačných prostriedkov, cez internet až po najnovšie výdobytky vedy a techniky, čo reprezentuje napríklad videokonferenčné spojenie.

Vedecko-technické spoločnosti zohrávajú významnú úlohu pri šírení a vzájomnej výmene informácií nielen medzi svojimi členmi (napr. formou prednášok, monotematických školení a seminárov, konferencií, prístupovaním informácií na stránkach www a pod.). Ide súčasne o osvedčené formy získavania informácií o požiadavkách verejnosti v kombinácii s ponúkanými možnými riešeniami zo strany odborníkov. Ďalšou z možností „zblížovania potrieb vedy a verejnosti“ je vyvolať a podľa potreby riadiť diskusiu odborníkov i laickej verejnosti k aktuálnym potenciálnym problémom (napr. škodlivosť resp. ochrana pred účinkami vyžarovania mobilných telefónov) na verejných elektronických portáloch, ktoré spravujú vedecko-technické spoločnosti.

Prof. Ing. Juraj Tölgvessy, PhD., DrSc., člen Európskej akadémie vied a umení:

1.

Ku skráteniu času na dobehnutie vyspelých krajín v oblasti ekonomiky a životnej úrovne je potrebné:

- ° zlepšiť úroveň vzdelávania, výskumu a vývoja. Výchova a udržanie významných osobností v inštitúciách a na vysokých školách na Slovensku primeraným finančným ohodnotením má prvoradý význam.
- ° zlepšiť uplatnenie progresívnych technológií bežných v EU a uskutočniť zmeny v štruktúre výroby a spotreby energie,

- ° podstatne zvýšiť tok financií do oblasti vedy a techniky a zlepšiť organizáciu vedeckej spolupráce na domácej a medzinárodnej úrovni,

- ° vypracovať a uplatňovať dlhodobú koncepciu rozvoja hlavných problémov vedy a techniky, vrátane vrcholových vedeckých projektov riešených v medzinárodnej spolupráci.

2.

Aby sa podmienky pre základný a aplikovaný výskum u nás zlepšili, treba uskutočniť komplexnú zmenu spoločnosti a pravidiel fungovania ekonomiky. Chápať vedu a techniku ako nástroj ekonomického rozvoja a nielen ako kultúrno-spoločenskú nevyhnutnosť. Výskum by sa mal stať ústrednou zložkou novej ekonomiky a vzdelanej spoločnosti. Popularizácia odborných poznatkov, výber vhodných foriem a tém pre komunikáciu s verejnosťou, vedecko-technická osвета a s ňou spojený dialóg s verejnosťou výraznou mierou prispievajú k efektívnosti uplatňovania výsledkov vedy a techniky.

Prof. Ing. Antonín Klas, PhD.

Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV:

Kľúčovou otázkou zaradenia slovenskej ekonomiky do medzinárodnej del'by práce s hospodársky vyspelými krajinami a skrátenia doby dobiehania si na jednej strane vyžaduje pokračovať v reštrukturalizácii ekonomiky smerom k technológiám náročnejším na kvalifikovanú prácu, či už prostredníctvom domácich rozvojových investícií alebo priamych zahraničných investícií, na strane druhej zvýšiť investície do vzdelania a výskumu, ktoré tvoria nevyhnutnú základňu jednak pre efektívne využitie dovezených technológií, jednak pre ich ďalšie zdokonaľovanie a tvorbu nových inovatívnych technológií. Celková úroveň vzdelania národa predstavuje rozhodujúci faktor konkurenčnej schopnosti krajiny a vytvorenie predpokladov pre udržateľný ekonomický rast. Bez odborných schopností ľudí nijaké iné investície nedokážu konkurovať krajinám, ktoré investovali do ľudského kapitálu. Príkladom je Fínsko, Írsko, Kórea, Japonsko atď. Len takýmto spôsobom môže sa zvýšiť konkurenčná schopnosť domácej výroby a zabezpečiť udržateľný ekonomický rast.

Neoddeliteľnou súčasťou takejto politiky je utváranie priaznivého podnikateľského prostredia, ktoré tvorí súbor regulačných nástrojov ovplyvňujúcich správanie podnikateľov. Ich význam spočíva v tom, že stimulujú ochotu podnikateľov podstupovať podnikateľské riziko najmä v oblasti inovačných aktivít, ktoré sú v súčasnosti kľúčovým faktorom konkurenčnej schopnosti na domácom a zahraničnom trhu.

Pripravil: dr. Lubomír Lenoch

Blahoželanie z Írska k vstupu SR do EÚ

Ako sa vzdelávajú Íri ? ♦ Zoberie si Slovensko po vstupe do Európskej únie príklad z Írska ?

Roku 2003 sa predseda KVTŽ SSN - Eubomír Lenoš - vo veci vstupu SR do EÚ obrátil s viacerými otázkami na predsedov klubov vedeckých žurnalistov vo všetkých štátoch Európy, ktoré už v EÚ sú. Dostal odpovede najmä o tom, aké sú výhody členstva ich krajín v EÚ. Odporúčali náš vstup do EÚ, ba dokonca k tomuto aktu aj Slovensku blahoželali.

Gratulácia k vstupu

Najzaujímavejšiu odpoveď poslala **Anna Nolanová**, publicistka a národná delegátka Asociácie írskych vedeckých a technických žurnalistov v EUSJA (Európskej únii vedeckých žurnalistov), niekdajšia viceprezidentka EUSJA. Na jej najskôr krátku správu sme jej následne poslali otázky, na ktoré odpovedala. Tieto odpovede sú teda z krajiny, ktorá po vstupe do európskeho spoločenstva vsadila na „**vzdelávanie občanov**“, čo spôsobilo trvalý rast ekonomickej úrovne krajiny. Vynára sa otázka: „**Nemohlo by Slovensko súčasne so vstupom do EÚ vsadiť rovnako na zdokonalenie systému vzdelávania podľa írskeho príkladu a systematicky tak zvyšovať svoju ekonomickú úroveň ?**“

Na úvod svojich odpovedí A. Nolanová uvádza: „Srdečný pozdrav Slovenskému syndikátu novinárov. Asociácia írskych vedeckých a technických žurnalistov sa teší, že Slovensko, domovská krajina sesterskej asociácie vedeckých a technických žurnalistov, sa čoskoro stane plným členom Európskej únie. Gratuluje Slovensku vstupujúcemu do nej a víta ho v Únii.“

Vzdelávací proces v štyroch stupňoch

Otázka:

O Írsku – pred časom nebohatej krajine - sa hovorí, že po vstupe do EÚ začalo klásť dôraz na účinný systém vzdelávania občanov a na dôslednejšie uplatňovanie vedy a progresívnych technológií v hospodárstve. Prinieslo to naozaj úspech ? Mohol by írsky príklad poslúžiť aj Slovensku ? Mali by ste pre Slovensko iné odporúčanie ?

Odpoveď:

Cítim sa poctená tým, že ste ma požiadali o príspevok do Vašej debaty a o to, aby som vám porozprávala o írskej vzdelávacej sústave, ktorá skutočne prispela k hospodárskym úspechom našej krajiny po vstupe do Spoločného trhu (ako sa vtedy volala Európska únia).

Podobne, ako je to v mnohých iných krajinách, aj írska vzdelávacia sústava pozostáva zo štyroch širšie definovaných stupňov. V našom prípade prvý stupeň tvoria základné školy pre deti do dvanásť rokov. Druhý stupeň, zvaný tiež postprimárny, trvá päť – šesť rokov a vrcholí štátnou záverečnou skúškou. Na treťom stupni sa vydávajú štátne vysvedčenia (po druhom roku) a bakalárska hodnosť (po štvrtom roku). V prípade medicíny, veteríny a architektúry trvá štúdium dlhšie. Štvrtý stupeň zahrnuje magisterskú hodnosť, postgraduálne štúdium a doktoráty. Čoraz častejšie sa vyskytuje neoficiálny, tzv. "dvaapoltý stupeň", kde sa vydávajú záverečné vysvedčenia študentom študujúcim kratšie a zameriavajúcim sa striktne na prednášky či predmety týkajúce sa povolania. Tento nový stupeň už akceptuje nová celoštátna úprava.

Nárast počtu žiakov

Otázka:

Majú Írčania chuť do vzdelávania sa?

Odpoveď:

Pozoruhodnou vlastnosťou írskej vzdelávacej sústavy je dramatický nárast počtu žiakov na druhom a študentov na treťom stupni. Až do 70. rokov 20. storočia bolo v Írsku bezplatné iba základné vzdelanie. Celé ďalšie štúdium si záujemcovia zväčša museli platiť sami, hoci na druhom stupni existoval ohraničený počet štipendií a napokon tu pôsobili aj viaceré charitatívne inštitúcie a cirkevné rehole.

Odkedy bezplatnosť

Otázka:

Kedy sa rozšírila bezplatnosť ?

Odpoveď:

Bezplatné vzdelávanie na druhom stupni bolo zavedené v 70. rokoch 20. storočia. Následkom toho pokračovalo v ďalšom štúdiu oveľa viac záujemcov. Zavedenie bezplatného štúdia na 3. stupni pred siedmimi rokmi spôsobilo dramatický rast počtu študentov na tomto stupni. V Írsku vzniklo niekoľko nových vzdelávacích zariadení na treťom stupni, čo zlepšuje prístup k vzdelaniu a podporuje jeho ďalší rozmach. Navyše vznikla priaznivá atmosféra pre návrat dospelých k vzdelávaniu – hovoríme o tzv. "druhej šanci na vzdelanie". Samotné vzdelávanie sa rozširuje aj zásluhou participácie na celoeurópskych projektoch, akým je napr. Erasmus.

Výdavky na vedu vzrástli

Otázka:

Koľko vysokých škôl je v Írsku?

Odpoveď:

Dnes máme sedem univerzít a pätnásť technických vysokých škôl, niekoľko pedagogických inštitútov vychovávajúcich učiteľov základných škôl či telocviku a niekoľko nezávislých súkromných inštitúcií, ktoré majú všetky právo udeľovať hodnosti.

Írsku republika má dnes takmer štyri milióny obyvateľov. Roku 1991 sme mali približne 70.000 študentov na dennom štúdiu na treťom stupni. Do roku 2001 sa tento počet takmer zdvojnásobil a dosiahol približne 120.000. Výrazne vzrástol podiel žien, ktoré dnes predstavujú 53 percent všetkých študentov.

Vedeckí žurnalisti vítajú, že výdavky na vedu a techniku na univerzitách a technických univerzitách za posledných niekoľko rokov výrazne vzrástli. Predtým boli tieto výdavky pod priemerom Európskej únie. Moji kolegovia i ja sme to často kritizovali v článkoch i v rozhlase.

Možnosti zamestnania doma

Otázka:

Nachádzajú absolventi škôl uplatnenie doma? Nemusia za zamestnaním do zahraničia?

Odpoveď:

V Írsku pôsobí veľa multinárodných firiem, najmä v odbore high-tech a vo finančníctve a predstavujú významné možnosti zamestnávania. Zahraniční zamestnávateľia zväčša prispievajú daňami na írsku vzdelávaciu sústavu a je tu závažný fakt, že študenti sa nešpecializujú priveľmi zavčas a zrejme to prispieva k pružnejšiemu prístupu k práci. Typické je, že sedemnášť-osemnášťročná mládež dostáva záverečné vysvedčenia po skúškach zo siedmich predmetov: z angličtiny, írčiny, tretieho jazyka, matematiky; ďalšie tri predmety sa vyberajú zo zoznamu 40 predmetov, ako napr. história, zemepis, fyzika, chémia, biológia, poľnohospodárstvo, strojárstvo, obchod a ekonomika, výtvarné umenie a ďalšie jazyky. Šesť najlepších známok z týchto siedmich predmetov rozhoduje o tom, či študenti majú vyhliadky študovať na treťom stupni.

Zaujímavosti z oblasti vzdelávania

Anna Nolanová napokon uvádza – domnievajúc sa, že budú pre Slovensko zaujímavé - niekoľko štatistických údajov, ktoré kvôli tomu, aby odpovedala na otázky zo Slovenska, tento týždeň dostala od írskoho ministerstva vzdelávania a vedy. Uvádza:

+ V období 1997 – 2002 celkové financovanie ministerstva vzrástlo o 87% (z 2,9 miliárd euro na 5,4 miliárd euro)

+ V období 1997 – 2002 kapitálové financovanie vzdelávania vzrástlo takmer štvornásobne (o 388%) z 124 miliónov euro na 608 miliónov euro.

+ V Írsku založili Centrum predškolského vzdelávania.

+ Grant na 1 žiaka (v rokoch 1997 – 2002) vyplácaný základným školám vzrástol o 80 perc. (z 57 euro na 101 euro na dieťa).

+ Pribudlo približne 3450 učiteľských miest na základnom stupni (vrátane 1447 učiteľských miest pre tých, čo pracujú s deťmi, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť).

- + Na podporu detí trpiacich autizmom zaviedli v Írsku osobitný balík opatrení na podporu detí trpiacich autizmom.
- + Národný dobročinný výbor na podporu dochádzky do škôl a na obmedzenie predčasného odchodu zo škôl je takisto súčasťou vzdelávacieho systému.
- + Počet učiteľských miest na základnom stupni vzrástol z 500 roku 1997 na 1440 roku 2002.
- + Na druhom stupni pribudlo 1225 učiteľov a vznikli nové miesta pre pomocné školy, pre poradenstvo a styk rodín so školami.
- + Do systému štátnych skúšok bola začlenená vyššia miera otvorenosti, takže študenti majú prístup k oznámkovaným písomným prácam a môžu sa vyjadrovať k známkam, ak nie sú s nimi spokojní.
- + V marci 2002 vznikol Štátny výbor pre vzdelávanie dospelých, ktorý má pôsobiť ako katalyzátor zmien a rozvoja v tejto oblasti.
- + Roku 2002 bolo vyčlenených 16,5 milióna euro na alfabetizáciu dospelých.
- + V založenom Fonde pre investície do vedy a techniky je vyčlenených 355 miliónov euro na kapitálové investície do výskumu, informačných a komunikačných technológií na školách, na potreby vzdelávania v povolaniach a na infraštruktúru a vybavenie tretieho stupňa.
- + V Írsku zaznamenali šesťnásobný vzrast financovania výskumu: zo 6,4 milióna euro roku 1998 na 40,2 milióna euro roku 2002.
- + Ministerstvo vzdelávania má informatívnu webovú stránku www.education.ie. Ak máte záujem o ďalšie detaily, stránka obsahuje i ročný výkaz za roku 1991 vo formáte PDF.

Na záver svojej rozsiahlej informácie A. Nollanová píše:

„Znovu vyslovujem čo najúprimnejšie želanie úspechov našim kolegom na Slovensku od Írskej asociácie vedeckých a technických žurnalistov (ISTJA).“

Prípravil: Lubomír Lenoč

 * Klub vedeckotechnických žurnalistov SSN (KVTŽ SSN) prijali do EUSJA roku 1990 ako prvého klubového člena vedeckých žurnalistov z východného bloku. KVTŽ SSN bol roku 1991 aj spoluzakladateľom novinárskej organizácie ARGE (Arbeitsgemeinschaft der Wissenschaftsjournalisten Mitteleuropa), ktorú zakladali v Bratislave novinári z Bavorska, Rakúska, Maďarska a Slovenska. Neskôr pristúpilo aj Slovinsko. Obe novinárske organizácie sú vysoko aktívne.

ROK 2004

Riadiaci výbor „Vedec roka SR 2004“, zložený z delegovaných zástupcov ZSVTS (Írová, Krajčovič), SAV (Novák), Ministerstva školstva SR (Demková), Klubu vedeckotechnických žurnalistov SSN (Kuček) a vyhlasovateľa Journaliste-Studia (Lenoch), zhodnotil dňa 26. októbra 2004 návrhy a uzniesol sa udeliť ocenenia nasledovne:

Vedec roka SR 2004

RNDr. Ján Kormanec, DrSc., (odborník v oblasti Molekulárna biológia)

Ústav molekulárnej biológie SAV

Za objav systému pre identifikáciu génov riadených sigma faktormi RNA polymerázy a jeho zavedenie pre identifikáciu týchto génov, ktoré hrajú dôležitú úlohu v patogenicitě a virulencii dvoch vybraných patogénnych baktérií, Salmonella typhimurium a Staphylococcus aureus.

Technológ roka SR 2004

Doc. Ing. Daniela Ďuračková, PhD., (odborníčka v oblasti Elektronika-návrh neurohardvéru)

Fakulta elektrotechniky a informatiky STU

Za priekopnícku výskumno-vedeckú činnosť na Slovensku v oblasti implementácie neurónových sietí na čipe – pod jej vedením boli navrhnuté a realizované prvé dva neuročipy na Slovensku.

Mladý výskumník roka SR 2004

Mgr. Jaroslav Mosnáček, PhD. (odborník v oblasti makromolekulová chémia, organická syntéza)

Ústav polymérov SAV

Za prípravu fotoreaktívnych látok, monomérov a polymérov a za modifikáciu a stabilizáciu polymérov.

Uznanie za celoživotné dielo v SR - 2004

Prof. Ing. Elemír Kossaczky, CSc., (odborník v oblasti: chemické inžinierstvo – teória chemickej techniky)

Fakulta chemickej a potravinárskej technológie STU

Za to, že je zakladateľom odboru Chemické inžinierstvo – Teória chemickej techniky – v škole, vedeckovýskumnej základni a vo výrobe.

Za výsledky v rámcovom programe EÚ 2004

Prof. Ing. Arch. Maroš Finka, PhD., (odborník v oblasti: urbanizmus – priestorové plánovanie)

Ústav urbanizmu FA STU/SPECTRA Centre of Excellence

Za prínos k rozvoju urbanistickej vedy a jej integrácii do európskeho priestoru Stredoeurópskeho školiaceho a výskumného centra v oblasti priestorového plánovania SPECTRA na „Centre of Excellence EÚ“.

Okrem toho podľa štatútu udelil „Čestné uznania za výskum roku 2004“ pracovníkom (zasielané poštou):

Ing. Igor Lacík, PhD., (odborník v oblasti makromolekulová chémia)

Ústav polymérov SAV

Za zásadný príspevok k štúdiu radikálovej polymerizácie vo vodnom prostredí – umožnenie kontroly procesu výroby priemyselne významných polymérov.

Prof. Ing. Ivan Štich, DrSc., (paralelný superkomputing, fyzika a chémia tuhých látok, elektrónová štruktúra, kvantová mechanika, atď., atď.) Fakulta elektrotechniky a informatiky STU. Za superpočítačové modelovanie na atomárnej/molekulárnej škále, konkrétne za výskum najprogressívnejších materiálov, ktoré tvoria základ moderných high-tech aplikácií.

Doc. Ing. Ivan Chmúrny, PhD., (odborník v oblasti: stavebná fyzika)

Stavebná fakulta STU

Za výborné výsledky v oblasti „Tepelná ochrana budov“.

Prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc., (odborník: ústavné právo)

Fakulta masmediálnej komunikácie UCM Trnava.

Za riešenie fakultnej grantovej úlohy „Ústava SR – základný zákon štátu“.

Doc. Ing. Ján Hefty, PhD., (odborník v oblasti: geodézia, geodynamika)

Stavebná fakulta STU

Za výsledky v oblasti využitia globálneho družicového systému na určovanie polohy pri výskume geodynamiky.

MUDr. Jana Plevková, (odborníčka v oblasti: experimentálna respirológia)

Ústav patologickej fyziológie Jesseniovej lekárskej fakulty v Martine

Za samostatnú vedecko-výskumnú a pedagogickú činnosť

RNDr. Lívia Bíziková, PhD., (odborníčka v oblasti životného prostredia)

Prognostický ústav SAV

Za prácu „Carbon sequestration on agricultural land use management in Slovakia“

Peter Buday, PhD., (odborník v oblasti: stavebná, tepelná technika a počítačové simulácie budov)

Stavebná fakulta STU

Za rozvoj metód kvantifikácie tepelných strát pre jestvujúce (rekonštrukcie)– novostavby a za príspevok k znižovaniu energetickej náročnosti budov

Ing. Marián Minárik, PhD., (odborník v oblasti: hydrotechnika – priehrady)

Stavebná fakulta STU

Za prácu „Vodné tlakové skúšky ako súčasť bezpečnosti priehrad“.

Mgr. Peter Baráth, PhD., (odborník v oblasti: eukaryotická transkripcia)

Ústav experimentálnej onkológie SAV

Za štúdium promotora ľudského ANT2 génu.

Prof. Dr.h.c. Karol Flórián, DrSc., (odborník v oblasti: chemické vedy, analytická chémia)

Hutnícka fakulta TU Košice

Za viac ako 35-ročnú systematickú vedeckovýskumnú činnosť vo vednej oblasti analytická chémia s preukázateľnou nadväznosťou na medzinárodnú akademickú spoluprácu a uznanie.

Prof. Ing. Jozef Bulla, DrSc., (odborník v oblasti: fyziologická genetika)

Fakulta biotechnológie a potravinárstva Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Za vypracovanie a realizáciu originálnej teórie regulácie fenogenézy úžitkových vlastností

a uplatnenie fyziologickej genetiky v šľachtení hospodárskych zvierat.

Journaliste Studio (L. Lenoč) položilo oceneným v akcii „Vedec roka SR 2004“ otázku:

„Čo navrhujete urobiť pre to, aby sa podmienky bádania a aplikovaného výskumu u nás zlepšili a teda, aby verejnosť (občania i politici) rozumela vede a veda verejnosti – vďaka lepšej vzájomnej informovanosti?“

Odpovedajú:

Vedec roka SR 2004: RNDr. Ján Kormanec, DrSc.:

„Nie je jednoduché sa v krátkosti vyjadriť k tak zložitej problematike. Ale v princípe by som aspoň v stručnosti naznačil niektoré možné východiská.

1, Veľkým problémom slovenskej vedy je jej značné podfinancovanie. S týmto súvisí aj značný únik mozgov do zahraničia a to najmä mladých vedeckých pracovníkov, ktorí po ukončení doktorandskej výchovy hromadne odchádzajú do zahraničia za platovými podmienkami, ktoré sú v priemere 8 až 10 násobne vyššie. Je samozrejmé, že je veľmi potrebné zvyšovanie ich odbornosti stážami na špičkových zahraničných pracoviskách, ale problémom je, že sa títo pracovníci nevracajú späť. V podstate sa ani nemajú kde, keďže v slovenskej vede (tak na univerzitách alebo ústavoch akadémie) pre nich nie sú voľné miesta. Istým predpokladom zlepšenia podmienok v slovenskej vede je zabrániť aspoň čiastočne úniku mozgov do zahraničia. Určitým zlepšením v tejto oblasti by mohla byť aj istá forma aspoň 5-ročných postdoktorandských štipendií, avšak realisticky ani tie nemôžu konkurovať lukratívnym ponukám zahraničných vedeckých inštitúcií. Takže všetko to spočíva najmä v zlepšení financovania vedy. Aby sme mohli aspoň čiastočne zachytiť svetové trendy, je potrebná úzka previazanosť so zahraničnými pracoviskami, ktoré si skutočne cenia náš kvalitný ľudský vedecký potenciál.

2, S financovaním vedy súvisí aj fakt, že slovenská veda je málo prepojená s potrebami hospodárstva a to najmä v oblasti „Life Sciences“. Veľké firmy ako keby nemali o náš vedecký potenciál záujem, čo je situácia diametrálne odlišná od západu, kde je značná časť financií vo vede od súkromných spoločností.

V tomto smere môže veľa urobiť aj vláda, a to podporou tejto formy pomoci (daňové úľavy atď). Taktiež v našej vede absentujú silné národné nadácie prepojené so súkromným sektorom, ktoré by formou grantov podporovali najdôležitejšie oblasti výskumu. Určite každý vedec by vznik takýchto nadácií iba privítal, nakoľko sa vo vede nedá spoliehať iba na financovanie zo štátneho rozpočtu, alebo prostredníctvom veľkých (a niekedy aj málo efektívnych) rámcových programov Európskej únie. Súčasný slovenský grantový systém je z hľadiska financovania veľmi slabý, keďže vlastne ide iba o prerozdeľovanie nedostatočných finančných prostriedkov štátneho rozpočtu.

3, Čo sa týka vzájomnej informovanosti (veda vs. verejnosť), tak je potrebné povedať, že chyba je aj na našej strane a v spolupráci s médiami je potrebné popularizovať niektoré aktuálne oblasti vedy, napríklad formou skutočne zaujímavých cyklov pútavých vedecko-populárnych programov v televízii ako je tomu napríklad v televízii BBC (ktoré idú aj na dostupnom televíznom kanále Spektrum). Laická verejnosť by takto mohla čiastočne pochopiť, že vedci to nie sú iba do seba uzavretí „tichí blázni“, ale ľudia, ktorí sa prostredníctvom svojho bádania sveta okolo seba pokúšajú napomôcť k riešeniu niektorých najpálčivejších problémov ľudstva. „

Technológ roka SR 2004: Doc. Ing. Daniela Ďuračková, PhD.:

„Určite by pomohlo, keby sa viac ľudí z okruhu vedeckých pracovníkov malo možnosť väčšou mierou podieľať v akejkolvek podobe na riadení štátu. Súčasní politici by sa nemali brániť prinajmenšom konzultáciám s vedeckými pracovníkmi, počúvať aj ich názory a nechať sa „ovplyvňovať“ v dobrom slova zmysle“ mozgami „ národa (spoločnosti)“.

Mladý výskumník roka SR 2004: Mgr. Jaroslav Mosnáček, PhD.:

„Jedným zo základných problémov je, bohužiaľ, nedostatok financií, ktoré vláda vyčleňuje na výskum. Ak sa táto situácia nezmení, budú naďalej obmedzené možnosti modernizácie prístrojov a technológií, ktoré sú v súčasnosti nevyhnutné na udržanie kroku s výskumnými trendami vo svete. Na to nadväzuje i odchod mladých vedeckých pracovníkov do lepšie vybavených zahraničných výskumných pracovísk.

Ohľadom lepšej informovanosti verejnosti o vede je treba pravdepodobne sa zamerať hlavne na dostatočný prílev informácií k mladej nastupujúcej generácii, aby si uvedomila, že výskum, či už základný alebo aplikovaný, je potrebný pre pokrok vo všetkých priemyselných odvetviach, ako aj vo všednom živote. Tým by sa v budúcnosti mohlo prispieť i k lepšiemu prepojeniu výskumu a priemyslu, ktoré je v súčasnosti na Slovensku veľmi slabé“.

Ocenenie Za celoživotné dielo: Ing. Elemír Kossaczky:

Financovanie vedy a výskumu zo štátnych prostriedkov je nedostatočné a aj to, čo je k dispozícii, nie je rozdeľované najefektívnejšie, často sa uplatňuje rezortný lobizmus. Účasť aj bohatých podnikov na

spolufinancovaní výskumu je zanedbateľná, najmä v porovnaní s ich nákladmi na sponzorovanie spoločenských podujatí rôzneho druhu i kvality. Kým v riadiacich štruktúrach výrobných podnikov sa možno stretnúť s názorom „my nepotrebujeme vedcov, ale manažérov“, sotva možno odtiaľ očakávať finančnú podporu bádateľského výskumu a technického školstva vôbec. Na druhej strane podniky s aspiráciou na výrobu produktov najvyššej úrovne, technickej a teda i cenovej, potrebujú na vybudovanie, či udržanie svojho postavenia trvalý inovatívny ťah, podmienený vyspelým vlastným výskumom a tiež úzkou spoluprácou s univerzitami jednak na priamom riešení úloh vo vývoji technológií konkrétnych produktov, na systematickom vyhľadávaní potenciálnych produktov, jednak na inšpiratívnom bádateľskom výskume v oblastiach súčasného i perspektívneho komerčného záujmu.

Možnosti technických vysokých škôl rozvíjať v žiadúcej miere tvorivosť študentov obmedzuje aj pokles priemernej úrovne absolventov stredných škôl v znalostiach z matematiky, fyziky a chémie. V tejto súvislosti možno súhlasiť s rozšíreným názorom - predovšetkým stredoškolských učiteľov - o potrebe racionálnej prestavby osnov výučby prírodovedných predmetov na základných i stredných školách. Súčasťou procesu zefektívnenia výučby chémie, ale aj fyziky a biológie musí byť aj zabezpečenie primeraného vybavenia laboratórií pre základné experimentálne činnosti. Na takom základe možno efektívnejšie využiť aj potenciál práve zavádzanej maturitnej skúšky na dvoch úrovniach. Pravda, náročnú výučbu prírodovedných predmetov môžu realizovať len kvalitní a finančne náležité ocenení učitelia. Nepriamym, ale výrečným dôkazom o potrebnosti zmien vo výučbe prírodovedných predmetov a utvorenia racionálnych predstáv absolventov stredných škôl o ich podstate, je hojne rozšírený názor o malej užitočnosti týchto znalostí, a to i u vysokoškolsky vzdelaných ľudí, ktorí sa profesionálne nezúčastňujú na náročnejších technických činnostiach pri tvorbe materiálnych statkov. Absurdnosť tohto stavu dokumentuje i to, že prezentácia hlbokých nevedomostí z matematiky alebo fyziky sa pre účinkujúcich v zábavných reláciách v rozhlase a televízii stáva súčasťou ich vystúpenia. Nedostačujúca všeobecná vzdelanosť obyvateľstva v oblasti prírodných vied obmedzuje i účinnosť propagácie vedy a techniky v publicistických reláciách v masmédiách. Taká činnosť vyžaduje odborne zdatných protagonistov, ale ani kvalitný produkt redaktora a respondenta za týchto podmienok nezabezpečí dobrú sledovanosť. Vzhľadom na závažnosť tejto osvetly pre hlbšie všeobecné chápanie vývoja a smerovania spoločnosti, predurčeného vedeckým a technickým rozvojom, by vo verejno-právnych inštitúciách údaje pípľetrov nemali byť rozhodujúcim činiteľom.

V kontexte s udeľovaním ocenení „Vedec roka SR 2004“ oslovilo Journaliste Studio nasledovných vedcov s otázkou: „**Čo si myslíte o vede a technike na Slovensku vo všeobecnosti a aký je Váš názor na propagáciu vedy a techniky u nás a na snahu oživiť kedysi veľmi úspešnú vedeckotechnickú žurnalistiku?**“

Tu sú ich odpovede:

Doc.MUDr. Július Rajčáni, DrSc., Virologický ústav SAV :

E-mail: viruraj@savba.sk

Veda a technika pri ekonomizácii Slovenska ako člena EÚ

Vedu možno najvýstižnejšie definuje výrok, že je to súbor poznatkov, ktoré boli získané pomocou vedeckých metód. Vedecké metódy sú presné, majú merateľné parametre, sú objektívne, nezávislé na vôli pozorovateľa a ich výsledky sú zachytené presným a výstižným spôsobom, ktorý je zárukou reprodukovateľnosti príslušného pozorovania. Základom pozorovania vo vedách o prírode, ako fyzika, chémia a biológia, je presný opis, objektívna dokumentácia alebo experiment. Vedecký pokus sa musí uskutočniť tak, aby poskytoval reprodukovateľné výsledky. Na základe vedeckých poznatkov je možné formulovať obecné princípy, podľa ktorých prebiehajú prírodné procesy, tzv. vedecké zákony. Známe poznatky a javy vedci neustále dopĺňujú novými poznatkami a javmi, ktoré sa dajú rozpoznať priebežne sa zdokonaľujúcimi metódami. Sústava vedeckých zákonov a ich interpretácia tvorí základ vedeckých teórií a hypotéz. Ich pomocou sa vedci pokúšajú obsiahnuť podstatu skúmaných procesov a javov. Vedecké disciplíny, ktoré sa týkajú rozličných aspektov prírodných dejov a úkazov, nám poskytujú teoretické poznatky, z ktorých niektoré potom nachádzajú široké praktické využitie. Prax remeselníkov, staviteľov a liečiteľov sa rozvíjala už v staroveku a v stredoveku, ale až novovek zažil priemyselnú revolúciu respektíve základný zvrät v medicíne. Týmto zmenám prechádzala revolúcia poznania. Vedecké poznatky čerpané z prírodných vied sa aplikujú v technike, ktorá umožňuje rozvoj výroby a neustále zdokonaľovanie výrobkov. Rozsiahla skupina poznatkov najmä z oblasti chémie a biológie sa aplikuje v pôdohospodárstve a v lekárske vedách, čo zvyšuje kvalitu života, predlžuje ľudský vek a prispieva k udržaniu či prinavráteniu zdravia a k zmierneniu ľudského utrpenia.

Je preto prekvapujúce, že nadšenie intelektuálov, vzdelancov a politikov ako aj širokej vzdelanej verejnosti pre vedecké bádanie, ich dôvera v užitočnosť vedy utrpela v priebehu 19. a 20. storočia také veľké medzery. Nadšenie pre vedu, ktoré bolo rozšírené medzi vzdelancami v 18. storočí sa postupne dostalo do útlmu. Príčiny súčasného nezáujmu o vedu sú viaceré. V prvom rade je to poznanie, že vedecké poznatky nikdy úplne nevystihujú

celú rozmanitosť prírodného diania, inými slovami svet okolo nás je síce poznateľný, nie je však poznateľný úplne a bezo zvyšku. Z toho vyplýva nesprávny názor, že základný (teoretický) výskum už postúpil dostatočne ďaleko a jeho ďalší rozvoj vlastne už nie je potrebný. Niektorí si myslia, že výskum treba aspoň pribrzdiť, lebo sa obávajú akejsi reťazovej reakcie poznania vyplývajúcej z vlastných zákonitostí vývoja poznania, ktorá unikne verejnej kontrole. Politici, ktorí chcú pribrzdiť vedu, nechcú podporiť rozvoj vedeckého výskumu za peniaze daňových poplatníkov. Zdôrazňujú utilitaristický prístup, pýtajú sa vopred na výsledok a ekonomický prínos príslušného bádania. Rozvoj vedy v určitých oblastiach považujú dokonca za nebezpečný aj naši zákonodarcovia. Odrazom ich postoja je napríklad zákaz používania ľudských buniek na účely genetických experimentov. Na vine je tu azda pokrivená žurnalistika, ktorá naháňajúc senzácie, hovorí v tejto súvislosti o klónovaní ľudí. Nesprávne informovaná verejnosť je strašená tézou o nebezpečnosti potravín obsahujúcich umelo vnesené gény. Isteže, tieto oblasti výskumu vyžadujú presne vymedzené etické normy, ich absolútny zákaz však považujem za neprimeraný a je koniec koncov i protiústavný. Inokedy sa neprimerane zdôrazňujú riziká očkovania, ktoré sú v skutočnosti nepatrné. Očkovanie je najväčší výtobytok virológie a zachraňuje životy desiatok miliónov ľudí ročne. Zneužiť sa dá všetko, aj kuchynský nôž. Napokon o tom svedčí použitie vedeckých poznatkov v oblasti výskumu a výroby nových a dokonalejších zbraní, čo v podstate nie je zakázané v žiadnom štáte. Na rozdiel od toho poprední vedci vždy stáli a aj dnes stoja v šíku tých, ktorí zdôrazňujú nevyhnutnosť medzinárodnej kontroly, aby nedošlo k zneužitiu výsledkov chemického a biologického výskumu na prípravu nových zbraní hromadného ničenia alebo pre teroristické účely. A medzinárodné hnutie intelektuálov Pugwash bojuje za zákaz použitia atómovej a vodíkovej bomby.

Ak hovoríme o finančnom (ekonomickom) prínose výskumu, ten je pri jej úspešnej aplikácii vo výrobe ako aj v iných oblastiach ľudskej činnosti vo nepochybný. Predsa však narážame na problém, že firmy pôsobiace na Slovensku v nedostatočnej miere využívajú výsledky domáceho výskumu a ani neprejavujú dostatočný záujem o jeho využívanie do budúcnosti. Aké to má príčiny? Aplikáčne výstupy výskumu, ktoré jestvujú aj v SAV, sa však dostatočnej mierne nekryjú s tým, o čo majú firmy záujem. Firmy by mali vopred a v dlhšej perspektíve (napr. 3 až 6 rokov) podporovať daný smer výskumu o výsledky ktorého majú záujem, sledovať a usmerňovať ho tak, aby pre nich prinášal patenty a vynálezy. S tým spojené administratívne úlohy by mali pomáhať vedcom riešiť firemní právnicki alebo poradcovia, aby firma mala čo najrýchlejšie k dispozícii patričný patent. Patentovanie a starostlivosť o ochranu duchovného vlastníctva u nás nebola a ešte stále nie je v stredobode záujmu. Napokon a v neposlednej miere je kameňom úrazu tempo a miera dosahovaného zisku. Rýchle dosiahnutie zisku, respektíve jeho vysoká miera, nehovejú ani aplikovanému výskumu, lebo aj ten sa niektorým javí ako málo efektívny. Aj aplikovaný výskum prináša zisk až v dlhodobej (a nie v krátkodobej) perspektíve. Stručne povedané, cesta vedy nie je cestou rýchleho zisku a už vôbec nie je cestou špekulatívneho spôsobu jeho dosahovania.

Čo povedať na záver? Propagácia vedy sa u nás utlmila z rovnako prozaického dôvodu ako sa utlmil domáci aplikovaný a rezortný výskum. Novosti vedy a techniky v minulosti prinášali informácie, ktoré sa mohli použiť v prakticky využiť. Z teoretickejšie zameraných časopisov sprístupňujúcich náročnú reč vedy pre priemerne vzdelaných občanov, si zachoval dobrú úroveň časopis Quark. Ostatné časopisy popularizujúce vedecké poznatky (Príroda a spoločnosť, Vesmír) postupne zanikli. Nemáme odborné fórum pre diskusiu ani o teoretických otázkach vedeckého poznania ani o praktických výsledkoch vedeckej práce. Pochopiť problémy poznania na filozofickej alebo teologickej úrovni je rovnako dôležité, ako informovať o praktických výsledkoch. Poznatky, ktoré sa objavujú v celosvetovom meradle sú tak početné a mnohoraké, počet vedeckých časopisov v medzinárodnom meradle je taký veľký, že vedci nestačia ani sledovať ani kategorizovať vedecké výsledky v ich vlastnom odbore. Preto narastá averzia zovšeobecňovať alebo uvažovať interdisciplinárne. Filozofi ako aj teológovia málokedy sa zaoberajú štúdiom prírodných vied a vedci často ignorujú filozofiu. Komunikácia medzi striktnou vedou (pod čím rozumieme vedy o prírode), spoločenskými vedami a filozofiou viazne. Je na novinároch čo s tým urobia a z akej strany uchopia problém. Možno ho uchopiť zo strany praktickej potreby i zo strany duchovných úvah. Ale chopiť sa ho bude treba, aby ani verejnosť a ani samotní vedci nestratili orientáciu.“

Prof. MUDr. Branislav Lichardus, DrSc. : E-mail:blichardus@cutn.sk
predseda Učenej spoločnosti SAV, rektor Vysoké školy manažmentu-City University

„Ďakujem Vám za zaslanie cirkuláru ohľadne oživenia vedeckotechnickej žurnalistiky na Slovensku. Odpoveď na otázku, či má takáto publicistika zmysel, je azda jednoznačná: áno, má. Je to odvetvie žurnalistiky vo všetkých vyspelých krajinách. Podľa mojich skúseností však vyžaduje za prvé *špecializáciu*, t.j. vedeckotechnický novinár by mal byť odborníkom, zhruba tak ako je štrukturovaná SAV, na živú prírodu, neživú prírodu alebo na humanity. Za druhé je nutná *pravidelnosť*. Napr. počas môjho pôsobenia v USA som vedel, kedy sa mám vo Washington Post tešiť na novinky z výskumu a vývoja. A za tretie, *zrozumiteľnosť* informácie nesmie byť na úkor odbornosti. Informácia má byť poučná pre odborníka i pre laika. Túto poslednú tézu by som priravnil k verbálnej výchove dieťaťa. Rýchlejšie napreduje to dieťa, s ktorým sa nenapodobuje jeho žvatlanie, ale hovorí sa normálne a pritom sa hovorí na primeranej úrovni *presne*

a pravdivo. Slovný text sám o sebe nestačí, netreba sa báť schém, jednoduchých grafov a názorných fotografií. Veľmi pomôže osvojeniu si novej informácie, keď sa uvedie stručne, čo sa už o danom probléme vie, prípadne, čo sa v minulosti ukázalo, ako falošná stopa. Nepovažujem tiež za ohrozenie slobody prejavu, ak si novinár nechá odbornú správu autorizovať príslušným vedeckým pracovníkom."

Názory novinárov na niekdajšiu činnosť KVTŽ SSN – Klubu vedeckotechnických žurnalistov SSN:

(prevzaté z brožúrky vydanéj k slávnosti udeľovania ocenení „Vedec roka SR 2004):

Adela Štrpková, publicistka :

VEDECKOTECHNICKÍ ŽURNALISTI RÁSTLI S KLUBOM

S klubom vedecko-technických žurnalistov som sa po prvý raz stretla začiatkom 70-tych rokov, krátko po mojom nástupe do Československého rozhlasu v Bratislave, kde som nastúpila ako redaktorka pre oblasť vedy a techniky do redakcie „Kultúra a veda“. Redakciu vtedy tvorilo šesť redaktorov, z ktorých vedu zastrešoval len jeden. Päť týždňov po mojom nástupe som sa tým jedným redaktorom pre vedu a techniku stala ja. Bez skúseností, bez kontaktov, ale zato s úväzkom mesiac čo mesiac pripraviť šesť rozhlasových polhodinoviek - štyri krát týždenník „Teleskop“ a dvakrát dvojtýždenník „Cesty vedy“.

Za päť týždňov praxe sa dá naučiť všeličo, určite však nie zorientovať sa dostatočne v takej náročnej a mnohostrannej oblasti akou je veda a technika. Vedela to aj moja predchodkyňa redaktorka Viera Kuchtová. Jedného dňa, pár dní pred jej rozlúčkou s rozhlasom, ma zobrala na kávu. Presnejšie – na Posedenie pri káve do Domu novinárov na vtedajšom Októbrovom námestí, kde bola jedna z pravidelných štvrtkových besied Klubu vedecko-technických žurnalistov. Tu som po prvý raz stretla kolegov novinárov, z ktorých mnohí sa pre mňa na dlhé roky stali nielen kolegami ale aj priateľmi, tu som sa zoznámila s vtedajším i dnešným predsedom Klubu JUDr. Lubomírom Lenocho. V ten deň mi bolo jasné, že viac sa o témy a tipy pre moje relácie, ani o „prenikanie do problematiky“ obávať nemusím. Stačilo len pozorne počúvať, pýtať sa a učiť sa...

Za 26 rokov môjho novinárskeho pôsobenia v oblasti vedy a techniky som na pôde Klubu vedecko-technických žurnalistov absolvovala stovky besied, desiatky posedení pri káve, odborných seminárov i stretnutí s domácimi i zahraničnými odborníkmi z rôznych vedných oblastí. Neskôr som mnohé z nich sama organizovala a spolu s Lubom Lenocho aj viedla. S Klubom sme lietali v rámci do vesmíru, siahali po hviezdach, sledovali vývoj výpočtovej techniky, mikroelektroniky a robotiky, učili sa rozumieť objavom genetiky, genetického inžinierstva i zázrakom medicínskej techniky, hľadali cesty ako chrániť životné prostredie, ako lepšie využiť nielen tradičné energetické zdroje, ale aj tie menej tradičné - slnko, horúce podzemné vody, bioplyn, a tiež ako zlepšiť podmienky pre vedu a výskum i postavenie vedcov a výskumníkov na Slovensku.

Tém bolo pravdaže oveľa, oveľa viac, pretože veda a technika – to je nikdy nekončiacie dobrodružstvo poznania. Aj preto bolo dosť nepochopiteľné, prečo koncom 80-tych rokov, krátko pred nežnou revolúciou, boli zrušené v elektronických médiách redakcie vedy a techniky a o niečo neskôr aj oddelenia vedy a techniky v tlačných médiách. A žiaľ, s rastom komercializácie nášho života, sa vedeckotechnická žurnalistika začala postupne dostávať na okraj záujmu médií, rovnako ako veda a výskum na okraj záujmu spoločnosti. Mnohí vedeckotechnickí žurnalisti sa tak nútene preorientovali na iné oblasti žurnalistiky, alebo z médií dokonca odišli. Klub však prežil. A vďaka jej predsedovi žije dodnes...

Je pravda, že dnes, v čase internetu, keď „všetko je na webe“ môže byť „v obraze“ každý novinár. Internet – to je nekonečný zdroj aj vedecko-technických informácií, ktoré sú k dispozícii okamžite. My sme pred rokmi internet nemali. Bol tu však klub a s ním vzrušujúce výpravy za poznáním, na ktoré sa spolu so slovenskými novinármi vydávali často aj českí kolegovia. A hoci aj pre mňa dnes internet znamená neodmysliteľnú súčasť každodennej práce, dokonca webové stránky aj sama pripravujem, som presvedčená, že stretnutia so živými ľuďmi, stretnutia s vedcami a tvorcami, ako sme ich poznali na pôde Klubu vedy a techniky SSN, resp. na pôde Journalist Studia (čo je vlastne tiež synonymom Klubu vedecko-technických žurnalistov a jeho neúnavného predsedu večne mladého Luba

Lenocha), žiaden web nenahradí. Myslím si, že je to dobrý dôvod na to, aby Klub žil a fungoval naďalej. Na osov tak obce novinárskej ako aj obce vedeckej.

Ružena Wagnerová, popredná vedeckotechnická publicistka :

Klub zostal mojím priateľom

Čas. Ako je dobré, že existuje. A ešte je lepšie, že máme po ruke toto krátke, ale výborné slovo. Možno sa oň oprieť a odraziť aj pri reminiscenciách. Aj mne poslúžilo pri obzretí sa po rokoch za hodnotným novinárskym životom v Klube vedy a techniky.

Roky strávené s kolegami a priateľmi, lebo my sme aj boli aj sme nimi zostali, zaoberajúcimi sa vedeckou a technickou publicistikou, boli pre mňa hlbokou studnicou poznávania. A nielen to. Klub bol skvelým vzdelávacím, ale i spoločenským miestom pre žurnalistickú pospolitosť, ktorú spontánne nadchýňalo to, čo sa dialo v laboratóriách a na výskumných pracoviskách. Klub bol mozgovým trustom, pretože sa v ňom stretávali múdri a rozhladení ľudia, kde politika bola, povedané športovou terminológiou, mimo hry a kde sme so zánietením počúvali a kládli otázky tým, ktorí svojou múdrosťou a húževnatosťou neúnavne vstupovali do trinástej komnaty vedy. Na Štefanovičovej ul. v Bratislave, v neveľkej miestnosti, ktorá zvykla novinárskym záujmom praskať vo švíkoch. Vášnivé debaty sme viedli s tými, pre ktorých chrám vedy bol miestom posvätným a pre ktorých veda nebola prácou, ale krásnym poslaním. Spomeniem aspoň zopár mien – Blažej, Hajko, Vladár, Remek, Krempaský, Novák, Benda a mnohí ďalší.

A za tým všetkým stál náš dodnes neúnavný kolega a výborný organizátor – Ľuboš Lenoch. A hoci čas mnohé zmenil, čo je aj dobré, nazdávam sa, že je rovnako dobré, ak sa po rokoch naskytá šanca oživiť to, čo bolo dobré. Nepochybne by bolo užitočné, aj pre súčasnú mladú žurnalistickú generáciu nasiaknuť hodnotnou a jedinečnou atmosférou, kde popri odbornosti vládla i korektnosť a kolegialita. A tieto dôležité atribúty novinárskej práce náš Klub vedy a techniky ponúkal a isto bude múdre a prezieravé, ak by v tom mohol pokračovať v novom šate, zodpovedajúcim tretiemu tisícročiu. Lebo nič iné nepomkne natoľko civilizáciu vpred ako práve veda, výskum a vzdelávanie.

Marta Lembovičová, dlhoročná popredná vedeckotechnická novinárka:

Odpoveď na anketu spred 26 rokov

Krátko po výročnej schôdzi Klubu vedy a techniky ÚV Slovenského zväzu novinárov roku 1978 ohlásili v periodiku Novosti vedy a techniky anketu, v ktorej novinári odpovedali na otázku “Ako by činnosť Klubu vedy a techniky ÚV Slovenského zväzu novinárov mala prispieť ku kvalítaniu novinárskej tvorby?”

Hoci odvtedy uplynulo 26 rokov, otázka je akoby šitá na mieru pre dnešok. Rozdiel je iba v tom, že vtedy klub pracoval na plné obrátky (mal asi 130 členov), kým dnes je verných vede a technike len nemalý počet novinárov. Čo vtedy v Novostiach vedy a techniky napísala vtedajšia redaktorka časopisu Express Marta Lembovičová? Doslova toto:

“Nie je známe, ktorý Francúz vymyslel toto nešťastné slovo – anketa – a najmä metódu na zisťovanie mienky určitej časti verejnosti o nejakej, akejkoľvek, otázke. Bol to určite múdry muž (a možno to bola žena – prečo nie?), lebo vždy sa možno na takúto anketu odvolať, poukázať na názory, ktoré v nej odznejú. A aby situácia nebola taká priamočiaro priezračná, anketa môže byť ešte aj anonymná, kedy sa názory vyslovujú v úplnej anonymite, ale neskôr sa neanonymne citujú. Tentoraz však ide o anketu neanonymnú, čo je horšie pre tých, ktorí sa majú v nej vysloviť. Tak teda k veci. Nemám k dispozícii fakty o tom, koľko akcií zorganizovalo vedenie Klubu vedy a techniky pri Zväze slovenských novinárov v Bratislave. Z rôznych príčin som sa nemohla na všetkých podujatiach zúčastniť, čo bolo na moju vlastnú škodu. Ale všetky akcie, na ktorých som sa zúčastnila, mali vysokú úroveň a znamenali obohatenie mojich poznatkov, ktoré som potom priamo či nepriamo uplatnila v redakčnej práci. Za všetky ostatné v poslednom roku spomeniem iba dve podujatia. Seminár o výstavbe vodného diela na Dunaji spojený s exkurziou v teréne a poľnom laboratóriu v Ivánke pri Dunaji a tematický zájazd do Nového Mesta nad Váhom a Piešťan.

Výborným zdrojom informácií boli aj posedenia pri káve s odborníkmi, ktorých, žiaľ, aspoň tak sa mi vidí, je v poslednom čase menej.

Určite nie je jednoduché takéto náročné i menej náročné akcie organizovať, najmä preto, že táto práca sa robí v podstate na úkor voľného času organizátorov. Keď si človek uvedomí tento fakt, vidí sa mu potom rúhaním, požadovať ešte niečo viac a dávať “rozumy”, impulzy pre ďalšiu činnosť. Ale keďže všetko so všetkým súvisí, tak predsa len uvažujem ďalej.

Domnievam sa, že okrem doterajších foriem práce Klubu vedy a techniky by našiel široké pole uplatnenia pri organizovaní systematických tematických návštev pracovísk SAV a ČSAV, čo by prinieslo rad podnetov pri propagovaní úspechov i problémov slovenskej a československej vedy a techniky. Všetci veľmi dobre vieme, že individuálne sporadické návštevy jednotlivých pracovísk nie sú bez problémov a ťažkostí.

Takisto zo svojich skúseností viem, že návšteva špičkových vedeckotechnických pracovísk v zahraničí sa individuálnou cestou veľmi ťažko reallizuje. Človeku sa môže stať, že od vrátnice sa ďalej nedostane.

Pritom si každá redakcia v ročnom predstihu plánuje zahraničné cesty. Pri bežnej praxi to znamená, že redaktor, ktorý sa špecializuje na popularizáciu vedeckých a technických poznatkov, musí sa pri takých zahraničných cestách obmedziť na obdivovanie “turistických” krás, alebo spoľahnúť sa a využívať osobné známosti v zahraničí. Domnievam sa, že by bolo možné zosúladiť plány takýchto interných redakčných ciest (ide o finančnú stránku veci) s organizačnou prácou Klubu vedy a techniky pri Zväze slovenských novinárov, resp. Čs. zväzu novinárov. Členovia Klubov vedy a techniky by tak získali možnosť systematicky sa oboznamovať s vedecko-technickými pracoviskami v zahraničí aj na “vlastné oči”.

Je isté, že organizovanie náročných podujatí si vyžaduje veľa energie a času, čo sa povedľa redakčnej praxe a práce robiť nedá. Ale aj táto otázka by sa hádam dala riešiť, ak by bol spoločenský záujem riešenie nájsť. Okrem toho tieto návrhy sú iba "nezáväzným" príspevkom do ankety, ktorý som v slabej chvíli prisľúbila húževnatému členovi Klubu vedy a techniky Ľubošovi Lenochovi."

prevzaté z č. 9/1978 periodika **Novosti vedy a techniky**)

Médiá, osвета a veda v SR

V prvý deň „Týždňa vedy Európskej únie“ – 8. novembra 2004 - bola v Bratislave konferencia nazvaná „Pomoc vedy a techniky k progresívnej ekonomizácii Slovenska ako člena EÚ“. O. i. odznel na nej aj prejav predsedu Klubu vedeckotechnických žurnalistov SSN **Ľubomíra Lenocha** o stave vedeckej žurnalistiky na Slovensku. To, čo obsahuje jeho prednesená miništúdia, nie je lichotivé. Povedal:

Vážené dámy, vážení páni,
vážená generalita slovenskej vedy a výskumu,
prepáčte mi, že začnem trochu netradične. Nedávno som na mojom pracovnom stole mal vedľa seba položené tri písomnosti. **Prvou** bola pozvánka na túto konferenciu (potešila ma), **druhou** písomnosťou boli príspevky dvoch z popredných vedeckotechnických publicistiek na Slovensku Ruženky Wagnerovej a Adelky Štrpkovej do brožúrky, ktorú ste dostali pri prezentácii a **treťou** bola kópka piatich obalov, do ktorých som práve vkladal diplomy pre piatich ocenených v rámci akcie „Vedec roka SR 2004“. Na obale je hlava jedného z najväčších fyzikov všetkých čias Alberta Einsteina. Hlava s humorne škľabiacim sa úsmevom (len sa pozrite!). Keď sa nechal veľký majster fyziky takto humorne vyfotografovať, akoby už vtedy vedel, že roku 2004 budú diplomy - udeľované práve najlepším vedátorom na Slovensku - zasunuté do obalov so symbolom úšklabku charakterizujúcom posmech (možno aj povzdych) nad terajším, súčasným stavom priazne slovenskej verejnosti voči vede a výskumným inštitúciám.

Fyzici zrejme okrem bádania vo fyzike majú okrem iných aj vlastnosť brať veci humorne. Ved' slovenský renomovaný fyzik prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc., ocenený v akcii „Vedec roka SR“ dvakrát v našej anketke roku 2002 na otázku čo s tou našou slovenskou vedou robiť, odpovedal: „Treba sa vyzbrojiť trpezlivosťou a optimizmom. Mali by sme sa snažiť vnímať situáciu s historickým nadhľadom a humorom.“

Fyzici teda akosi zdôrazňujú humor. Prosím. Uvidíme.

A čo ma zaujalo v krátkom príspevku Ruženky Wagnerovej o niekdajších slávnych časoch šlovenskej vedeckotechnickej publicistiky? Hneď jej začiatok, kde píše: „Čas. Ako je dobré, že existuje...“. K jej príspevku sa ešte o chvíľku vrátim. Priznám sa, že za mojich gymnaziálnych čias mi fyzika (žiaľ) moc nevoňala. Ale predsa len mi zostali v pamäti 3 poučenia z fyziky: **Prvé:** „ Čas je interval medzi dvoma okamihmi...“

Druhé poučenie: „Všetko, čo vidíme, alebo robíme, sa deje v priestore a čase.“ **A tretie:** „Čas beží z minulosti do budúcnosti a nikdy nie opačne...“. Ak sa nemýlim, tieto poučenia zakotvené v mojej hlave z mojich študentských čias, súvisia s veľkým fyzikom Einsteinom. Po úvode teda k veci. Okamihy, čas, časopriestor.

Pokúsím sa týmito termínmi orámčekovať tému môjho prednesu na tému : Médiá, osвета a veda

Aký priestor mám na mysli ? Aké okamihy ? Aký čas ?

Nuž poporiadku.....

Priestorom je Slovenská republika, v ktorej žijú občania túžiaci po ekonomickej prosperite, túžiaci po vyššej kultúre života, túžiaci po tom, aby sa mali lepšie ako doteraz. No súčasne si nevedomujú, že práve veda, výskum a výsledky ich uplatňovania v každodennom živote sú tou hlavnou pákou na to, aby sme sa mali lepšie. .

A o čo vlastne v tejto našej republike z hľadiska vedy a techniky ide ? Nuž iba o to, aby sa tu udomácnil 6. bod Svetovej konferencie o vede a technike, ktorý hovorí:

Verejnosť musí rozumieť vede, ale aj vedci musia rozumieť verejnosti. Veda má v politike a verejnosti pestovať spôsob myslenia rešpektujúci fakty a údaje. Treba ju integrovať do všeobecnej kultúry. Vlády by mali rešpektovať vedecký žurnalizmus“. Vynára sa otázka: Rozumie veda verejnosti? Rozumie u nás verejnosť vede ?

Žiaľ, zatiaľ nie. Je tu stále akési vákuum. Kto by mal vstúpiť do tohto vákuu ? Nuž okrem iných najmä žurnalisti.

Tomu, kto do textu uznesenia 6. Svetovej konferencie o vede vsunul vetu „Vlády by mali rešpektovať vedecký žurnalizmus“, treba potriasť vrelo rukou. U nás je to tak, že sa nerešpektuje veda vo všeobecnosti, a žurnalizmus takisto pokrívka.

Pod'me k ďalšiemu môjmu poučeniu...

Čas je interval medzi dvoma okamihmi...“

„Moje“ základné okamihy slovenskej vedeckotechnickej žurnalistiky, medzi ktorými plynul čas v slovenskom priestore, sú tri. **Prvý okamih bol roku 1970 , druhý okamih roku 1991 a tretí okamih je 8. november 2004 večer, krátko po udeľovaní ocenení Vedec roka SR 2004 a udeľovaní cien ZSVTS 2004 – v prvý deň Týždňa vedy Európskej únie.**

K prvému okamihu roku 1970 toľko:

Vtedy vznikol Klub vedeckotechnických žurnalistov, vtedy sa začalo systematicky pristupovať k vedeckotechnickej žurnalistike na Slovensku. Vďaka niekoľkým nadšencom vznikol Klub vedy a techniky Slovenského zväzu novinárov,

Ministerstvo výstavby a techniky SR (najmä vďaka tu prítomnému vtedajšiemu námestníkovi ministra Ing. Júliusovi Pavlisovi) dalo k dispozícii klubovňu, a financovalo vydávanie novinárskeho periodika Novosti vedy a techniky, vďaka Inchebe sa začali po 10 rokoch stretávať v Bratislave vedeckí žurnalisti socialistických krajín, fungovala pre novinárov výstrižková služba a fotoreportážna služba v Slovenskej technickej knižnici. V redakciách boli novinári špecialisti na vedu a techniku (o tom, ako erudovaný by mal byť vedeckotechnický novinár, hovorí v brožúrke prof. dr. Lichardus – brožúrku ste dostali pri prezentácii), Slovenský rozhlas i Slovenská televízia mala špeciálne tímy vedeckotechnických novinárov.

Bol to zlatý vek tohto druhu žurnalistiky na Slovensku.

V brožúrkach, ktoré máte na stole, sú tieto zlaté časy rozpisané. Aspoň krátko z nich:

Popredná vedeckotechnická novinárka Ruženka Wagnerová spomína:

„Klub bol mozgovým trustom, pretože sa v ňom stretávali múdri a rozhladení ľudia, kde politika bola, povedané športovou terminológiou, mimo hry a kde sme so zanietením počúvali a kládli otázky tým, ktorí svoju múdrosťou a húževnatosťou neúnavne vstupovali do trinástej komnaty vedy. Na Štefanovičovej ul. v Bratislave, v neveľkej miestnosti, ktorá zvykla novinárskym záujmom praskať vo švíkoch. Vášnivé debaty sme viedli s tými, pre ktorých chrám vedy bol miestom posvätným a pre ktorých veda nebola prácou, ale krásnym poslaním. Spomeniem aspoň zopár mien – Blažej, Hajko, Vladár, Remek, Krempaský, Novák, Benda a mnohí ďalší...“.

A čo rovnako popredná vedecko technická novinárka Adela Štrpková ?

Uvádza: „Moja kolegyňa redaktorka Viera Kuchtová ma jedného dňa, pár dní pred jej rozlúčkou s rozhlasom, zobrala na kávu. Presnejšie – na Posedenie pri káve do Domu novinárov na vtedajšom Októbrovom námestí, kde bola jedna z pravidelných štvrtkových besied Klubu vedecko-technických žurnalistov (neskôr bola miestom týchto pravidelných stretávaní sa Slovenská technická knižnica a Ministerstvo výstavby a techniky SR). Tu som po prvý raz stretla kolegov novinárov, z ktorých mnohí sa pre mňa na dlhé roky stali nielen kolegami ale aj priateľmi. V ten deň mi bolo jasné, že viac sa o témy a typy pre moje relácie, ani o „prenikanie do problematiky“ obávať nemusím. Stačilo len pozorne počúvať, pýtať sa a učiť sa. Za 26 rokov môjho novinárskeho pôsobenia v oblasti vedy a techniky som na pôde Klubu vedecko-technických žurnalistov absolvovala stovky besied, desiatky posedení pri káve, odborných seminárov i stretnutí s domácimi i zahraničnými odborníkmi z rôznych vedných oblastí.“

A napokon, čo do periodika Novosti vedy a techniky č.9 /1978 napísala takisto popredná Marta Lembovičová?

„Nemám k dispozícii fakty o tom, koľko akcií zorganizovalo vedenie Klubu vedy a techniky pri Zväze slovenských novinárov v Bratislave. Všetky akcie, na ktorých som sa zúčastnila, mali vysokú úroveň a znamenali obohatenie mojich poznatkov, ktoré som potom priamo či nepriamo uplatnila v redakčnej práci. Výborným zdrojom informácií boli aj posedenia pri káve s odborníkmi, ktorých, žiaľ, aspoň tak sa mi vidí, je v poslednom čase menej.“
Takto to teda vyzeralo od roku 1970 do 1992 – v zlatom čase vedeckotechnickej žurnalistiky na Slovensku. Aj vďaka tomu roku 1990 prijali KVTŽ SSN do EUSJA – Európskej únie vedeckých žurnalistov ako prvý klub z východného bloku a na Štefanovičovej ul. v Bratislave, kde vtedy ešte mal sídlo klub, zakladali vedeckí žurnalisti z Bavarska, Rakúska, Maďarska, Slovinska a Slovenska stále aktívne ARGE – Arbeitsgemeinschaft der Wissenschaftsjournalisten Mittel- europa. A potom prišiel útlm.

Druhý okamih nastal na prelome rokov 1991/1992 a trvá dodnes.

Systém vedeckej žurnalistiky sa rozplynul, novinári od vedy a techniky odchádzali, Klub stratil klubovňu, prestalo vychádzať periodikum Novosti vedy a techniky a začal sa rozbiehať začarovaný kruh. Vedci nemali s kým debatovať, rozvíjať prostredníctvom novinárov pre verejnosť svoje poznatky, a naopak: zaznávaním vedy všeobecne ani vedci a výskumníci neboli poväčšine iniciátormi takýchto stretávaní. Fórum kontaktov sa stenčovalo a stenčovalo. Nik nevie presne povedať, v čom bola a je príčina. Do systematickej práce už nemožno zaradiť napríklad iniciovanie Journalite-Studia spolu s Klubom oceňovanie „Vedec roka SR“ od roku 1997, či napríklad 15 besied roku 2003 s vedúcimi negociačných kapitol pod názvom „Aké to u nás bude, keď budeme v EÚ?“.

Ruka v ruke so súčasnými mínusmi súvisia viaceré fakty. Napr. že Agentúra na podporu vedy a techniky ustanovená zákonom, dostáva z rozpočtu iba zlomok finančných prostriedkov, že z rozpočtu SR sa do vedy dostáva iba 0,6 perc. HDP (namiesto Európskou úniou požadovaných 3 percent), že takú rozostavanú budovu Centra vedeckých a technických informácií nie a nie dostávať, atď., atď.

Za tretí okamih pokladám dnešný deň - 8. november 2004 .

Príde dnes večer, v prvý deň „Týždňa vedy Európskej únie, keď prítomní za predsedníckym stolom podpíšu rodný či krstný list (polejú ho slovenkou borovičkou) projektu nazvaného „expertsforum.sk“. Projekt máte v hrubých rysoch v brožúrke,

zatiaľ ešte v nedokončenej podobe. Odborníci naplno na jeho uvedení do života pracujú, o. i. zakladaním internetovej stránky. Je to dieťa vzišlé z Journaliste-Studia a KVTŽ SSN, no formované v riadiacom výbore akcie „Vedec roka SR 2004“, zloženom zo zástupcov Slovenskej akadémie vied, Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností, Klubom vedeckotechnických žurnalistov a Journaliste-Studia. Jeho potrebu potvrdzuje menu, ktoré bude na jeho stránkach Je to o. i. :

1. „Vedec roka SR“; **2.** Databáza expertov SR; **3.** Fórum expertov; **4.** Adresár **5.** Riešené výskumné úlohy; **6.** Ponuka riešení; **7.** Ponuka investícií; **8.** Výrobky a špeciality zo SR; **9.** Podujatia **10.** Jubileá; **11.** Linky; **12.** Komunikácia
Ide o dieťa, ktoré bude rásť, ktorého kmotrmi budú všetky vedeckovýskumné organizácie a napokon celá pospolitosť, ktorá aj vďaka Expertsfóra začne slovenskej vede rozumieť. Pri realizácii projektu „expertsforum.sk“ pôjde o hľadanie a realizovanie systémových prístupov k dôslednému prepojeniu vedy a výskumu s každodenným životom občanov SR. A to bez akéhokoľvek politického trička (mimo vlády, mimo parlamentu). Systémových námetov sa rodí viacero. Budú sa predostierať verejnosti aj prostredníctvom tlačových besied expertov s novinármi.

A to podľa hesla: „Múdrosť múdrych sa bude musieť konečne začať naplno uplatňovať v každodennom živote Slovákov. Pre kultúru ich žítia, pre ich blahobyť ! „

A pokiaľ ide o kategóriu vzdelávania, riadiaci výbor akcie „Vedec roka SR“ vypracoval projekt s názvom VVKP“ :
Vzdelávanie, veda, kultúra žitia, prosperita. Trošku tak podľa írskoho príkladu. O tom, ako v Írsku pomohlo vzdelávanie a veda poriadne pozdvihnúť ekonomiku, som sa na diaľku pohovárал s Annou Nolanovou, predsedníčkou klubu vedeckých žurnalistov Írska. Ak by niekto mal oň záujem, môže sa prihlásiť, pošlem mu ho e-mailom.
Redakčná rada projektu „expertsforum.sk“ bude venovať na internetovej stránke pozornosť o. i. dejinám SR – zverejňovaním najdôležitejších dejinných udalostí Slovákov a vysvetľovať ich. Teda rôznymi spôsobmi sa venovať osvete.

Rok 2005

Vedec roka SR 2005

Prof. RNDr. Anatolij Dvurečenskij, DrSc.

za súbor výsledkov z oblasti matematiky publikovaných v popredných svetových časopisoch roku 2005

Matematický ústav SAV

Odborník v oblasti: **Matematika**

Štefánikova 49, 814 73 Bratislava

tel.: 02/ 52442820,

E-mail: mathinst@mat.savba.sk

Technológ roka SR 2005

Ing. Ján Baláž, PhD.

za vývoj a realizáciu detektora energetických neutrónových atómov NUADU pre čínsko-európsky vedecký satelit

Double Star TC-2

Ústav experimentálnej fyziky SAV,

Odborník v oblasti: **Kozmická veda a inžinierstvo**

Watsonova 47, 040 01 Košice

Tel.: 055/7204124,

E-mail: jan.balaz@saske.sk

Mladý výskumník roka SR 2005

RNDr. Jana Jakubíková, PhD.

za príspevok k objasneniu úlohy izotokyánátov a organických sulfidov v regulácii vnútrobunkových signálnych dráh ľudských nádorových buniek publikovaný roku 2005

Ústav experimentálnej onkológie SAV

Odborník v oblasti: **Experimentálna onkológia**

Vlárska 7, 833 91 Bratislava

Tel.: 02/59327260,

E-mail: exonjana@savba.sk

Za výsledky v programoch EÚ 2005

Doc. Ing. Ján Gaduš, PhD.

za výsledky dosiahnuté počas riešenia projektov Rámcového programu EÚ v oblasti využívania poľnohospodárskej živočíšnej a rastlinnej biomasy na energetické účely

Mechanizačná fakulta Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Odborník v oblasti: **Obnoviteľné zdroje energie**

Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

tel.: 037/ 6511409,

E-mail: Jan.Gadus@uniag.sk

Osobitné uznanie za výskum - celoživotné dielo 2005

Prof.RNDr. Jozef Čižmárik, PhD.

za celoživotný prínos do vedného odboru farmaceutická chémia výskumom farmaceuticko-chemických aspektov niektorých potenciálnych liečiv na báze esterov substituovanej kyseliny fenylkarbámovej

Farmaceutická fakulta UK Bratislava

Odborník v oblasti: **Farmaceutická chémia**

Odbojárov 10, 832 32 Bratislava

Tel.: 02/50117140,

E-mail: cizmarik@fpharm.uniba.sk

Vedcom roka Anatolij Dvurečenskij (na web-str, SAV)

Vložil: [V. Šmihula](#), 15.3.2006, videné 2149 krát

V stredu 15. marca vyhlásili výsledky 9. ročníka oceňovania osobností pod názvom "**Vedec roka SR 2005**".

Miesta za predsedníckym stolom zaujali predstavitelia zainteresovaných inštitúcií – predseda SAV prof. Štefan Luby, predseda Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností doc. Pavol Molnár, riaditeľ odboru štátnej vednej a technickej politiky na Ministerstve školstva SR Róbert Szabó, predseda predstavenstva a.s. Slovnaft Marián Jusko, predsedníčka Slovenského syndikátu novinárov (SSN) Zuzana Krútková a predseda Klubu vedeckotechnických novinárov SSN Lubomír Lenoš. Dôstojnosť a vážnosť podujatia zvýrazňovala prítomnosť viacerých členov Predsedníctva SAV a slovenského univerzitného života v sále.

Ocenenia v jednotlivých kategóriách získali:

Vedec roka SR 2005:

Prof. RNDr. Anatolij Dvurečenskij, DrSc. z Matematického ústavu SAV

za súbor výsledkov z oblasti matematiky publikovaných v popredných svetových časopisoch roku 2005.

Technológ roka SR 2005:

Ing. Ján Baláž, PhD. z Ústavu experimentálnej fyziky SAV

za vývoj a realizáciu detektora energetických neutrónových atómov NUADU pre čínsko-európsky vedecký satelit Double Star TC-2.

Mladý výskumník roka SR 2005:

RNDr. Jana Jakubíková, PhD. z Ústavu experimentálnej onkológie SAV

za príspevok k objasneniu úlohy izotokyánátov a organických sulfidov v regulácii vnútrobunkových signálnych dráh ľudských nádorových buniek publikovaný roku 2005.

Za výsledky v programoch EÚ:

Doc. Ing. Ján Gaduš, PhD. z Mechanizačnej fakulty SPU v Nitre

za výsledky dosiahnuté počas riešenia projektov Rámcového programu EÚ v oblasti využívania poľnohospodárskej živočíšnej a rastlinnej biomasy na energetické účely.

Osobitné uznanie za výskum – celoživotné dielo:

Prof. RNDr. Jozef Čižmárik, PhD. z Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave

za celoživotný prínos do vedného odboru farmaceutická chémia výskumom farmaceuticko-chemických aspektov niektorých potenciálnych liečiv na báze esterov substituovanej kyseliny fenylkarbámovej.

Okrem ocenení v hlavných kategóriách riadiaci výbor udelil aj viacero čestných uznaní.

V rámci slávnosti vystúpil aj predseda SAV **prof. Štefan Luby**, ktorý odpovedal na otázku, čo slovenská veda dáva a môže dať Slovensku a svetu:

"Analogická otázka dnes zaznieva na európskej úrovni. Pramení z poznania, že kvalitná európska veda zaostáva voči USA a Japonsku v tom, že nie je schopná prekonať intelektuálnu bariéru, ktorá ju oddeľuje od podnikateľskej sféry," konštatoval predseda SAV. "Z toho vyplynula idea vybudovať v rokoch 2008-2010 Európsky inštitút technológie, pretože v nesúrodnom európskom prostredí sa riešenie problémov tradične opiera o kreovanie nových komisií, orgánov a inštitúcií. Čo Európe chýba je malá miera koncentrácie na vedeckú špičku. (V USA menej ako 10 % univerzít udeľuje hodnosť PhD. a hlási sa do kategórie výskumnej univerzity.) Chýba aj inovačná kultúra v malých a stredných podnikoch a brzdujú byrokracia."

Na záver svojho vystúpenia prof. Luby konštatoval, že Slovensko čelí týmto problémom vo väčšej miere ako Európa. "Do vedy a techniky investuje stále zlomok toho, čo rozvinuté európske štáty. Pritom z hodnotení výstupov SAV voči analogickým výskumným centrámi v zahraničí v prepočte na kapacitu a finančné vstupy vyplýva, že efektívnosť je podobná alebo vyššia. (V poddimenzovanom systéme sú procesy vo všeobecnosti efektívnejšie). Chýba koncovka, ktorá vyžaduje väčšiu koncentráciu zdrojov, ťah na excelentnosť, ktorý utrpel vynechaním systému evaluácie zo zákona o vede a technike a reálny rozbeh programu Minerva v celom spektre cieľov.

Na web-str SAV uvedené:

Vyhlasovateľom podujatia je už tradične Journaliste-Studio(J/S) v spolupráci s Klubom vedeckotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov. Sponzorom a.s. Slovnaft Bratislava. Odborné gestorstvo zabezpečujú v riadiacom výbore zástupcovia SAV, Ministerstva školstva a Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností. Pri vyhodnocovaní návrhov na ocenenia spolupracujú aj ďalší odborníci. Výsledky slávnostne vyhlásili v budove Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností na Koceľovej ulici v Bratislave.

Foto Ján Vida

Ocenení v jednotlivých kategóriách. Zľava Ján Baláž, doc. Ján Gaduš, Jana Jakubíková, prof. Anatolij Dvurečenskij a prof. Jozef Čižmárik.

Predsednícky stôl - zľava Ľubomír Lenoch, Róbert Szabó, doc. Pavol Molnár, prof. Štefan Luby, Marián Jusko, Zuzana Krútková a moderátor celého podujatia

Vedec roka - prof. Anatolij Dvurečenskij.

Technológ roka Ján Baláž.

Mladý výskumník roka Jana Jakubíková.

Za výsledky v programoch EÚ Ján Gaduš.

Za celoživotné dielo Jozef Čižmárik.

x x x

Keďže úroveň podaných návrhov z vedecko-výskumnej sféry v rámci akcie „Vedec roka SR 2005“

bola mimoriadne vysoká, riadiaci výbor sa rozhodol udeliť aj viacero čestných uznání.
Diplomy čestného uznania sa zašlú oceneným poštou v priebehu marca 2006 Sú to:

RNDr. Peter Skyba, CSc.

Ústav experimentálnej fyziky SAV,
Odborník v oblasti: **Fyzika nízkych a veľmi nízkych teplôt**
Watsonova 47, 040 01 Košice
tel.: 055/6228158
E-mail: skyba@saske.sk

za dosiahnutie rekordnej teploty 50 mikrokkelvinov a získanie významných fyzikálnych výsledkov pri štúdiu supratekutého hélia-3

pri ultra nízkych teplotách

Doc. MVDr. Peter Massányi, PhD.

Fakulta biotechnológií a potravinárstva, Katedra fyziológie živočíchov, Slovenská poľnohospodárska univerzita
Odborník v oblasti: **Reprodukčná toxikológia a fyziológia**
Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra
tel.: 037/6508284

E-mail: massanyi@yahoo.com

za významnú publikačnú činnosť, získavanie nových projektov ako aj propagáciu pracoviska doma aj v zahraničí

RNDr. Hana Čenčariková

Ústav experimentálnej fyziky SAV,
Odborník v oblasti: **Fyzika tuhých látok, silno korelované elektrónové systémy**
Watsonova 47, 040 01 Košice
tel.: 055/7204124

E-mail: hcencar@saske.sk *za významný príspevok k mikroskopickej teórii valenčných prechodov, prechodov kov-izolátor a nehomogénneho nábojového usporiadania*

Prof. Ing. Antonín Klas, PhD.

Ekonomický ústav SAV
Odborník: **Poznatková ekonomika**
Šancová 56, 811 05 Bratislava
tel.: 02/ 52495480
fax: 02/ 52495106

E-mail: ekonom1@progeko.savba.sk

za publikáciu Technologický a inovačný rozvoj v Slovenskej republike (A.Klas a kol. - 2005)

Ing. Eva Kutejová, CSc.

Ústav molekulárnej biológie SAV
Odborník v oblasti: **Biochémia**
Dúbravská cesta 21, 845 51 Bratislava
tel.: 02/59307442
Fax: 02/59307416

E-mail: umbidir@savba.sk

za charakterizáciu vlastností, štruktúry, úlohy a jedinečného spôsobu rozpoznávania endokénných substrátov ATP- závislou Lon proteázou v mitochondriách

RNDr. Jozef Bizík, DrSc.

Ústav experimentálnej onkológie SAV
Odborník v oblasti: **Experimentálna onkológia**
Vlárska 7, 833 91 Bratislava
tel.: 02/59327260

E-mail: exonalt@savba.sk

za poznatky, získané pri vývoji modelu arteficiálnej ľudskej kože

m.p. KU, doc. RNDr. Marián Trenkler, CSc.

Pedagogic. fakulta Katolíckej univerzity Ružomberok
Odborník v oblasti: **Matematika a didaktika matematiky**
Nám. A Hlinku 56/1, 034 01 Ružomberok
tel.: 044/ 4320961

E-mail: trenkler@fedu.ku.sk

za súbor vedeckých matematických prác o latinských a magických hyperkockách v priestoroch všetkých rozmerov a kvalitné práce z didaktiky matematiky. Práce sa stretli s mimoriadnym záujmom matematiky celého sveta

Dr.h.c.prof. Ing. František Trebuňa, CSc.

Strojnícka fakulta TU Košice
Odborník v oblasti: **Aplikovaná mechanika a mechatronika**
Letná 9, 042 00 Košice
tel.: 055/ 6022462

E-mail: frantisek.trebuna@tuke.sk

za mimoriadne významné výsledky v odboroch aplikovaná mechanika a mechatronika s orientáciou na experimentálnu mechaniku, automatizáciu a riadenie inžinierskeho experimentu

RNDr. Zita Izakovičová, PhD. a Ing. Július Oszlányi, CSc.

Ústav krajinnej ekológie SAV

Odborníci v oblasti: **Krajinná ekológia, environmentalistika**

Štefánikova 3, P.O.BOX 254, 814 99 Bratislava

tel.: 02/ 52494849

E-mail: Julius.Oszlanyi@savba.sk; Zita.Izakovicova@savba.sk

za vypracovanie ekologickej štúdie „Krajinno-ekologicky optimálne priestorové a funkčné využitie územia Biosférickej rezervácie Tatry“ v nových zmenených podmienkach

PhDr. Ján Jankovič, CSc.

Ústav svetovej literatúry SAV

Odborník v oblasti: **Dejiny literatúr južnoslovanských národov a slovensko-južnoslovanských vzťahov**

Konventná 13, 813 64 Bratislava

Tel.: 02/54431995

E-mail: jankovic.publisher@ba.telecom.sk

za vydanie 3 kníh publikácií roku 2005 základného významu, jednu v srbštine v štáte Srbsko a Čierna Hora

Mgr. Jozef Kollár, PhD.

Ústav polymérov SAV

Odborník v oblasti: **Makromolekulová chémia – Organická syntéza**

Dúbravská cesta 9, 842 36 Bratislava

Tel.: 02/ 54773448

E-mail: upoljkol@savba.sk

za prípravu, spektrálnu charakteristiku a využitie difunkčných fluorescenčných značiek pri štúdiu polymérnych systémov (projekt VEGA 2/3002/23)

Mgr. Vladimír Puchart, PhD.

Chemický ústav SAV

Odborník v oblasti: **Enzymológia sacharidov**

Dúbravská cesta 9, 845 38 Bratislava

Tel.: 02/59410-239 E-mail: chemsekr@savba.sk

za izoláciu a objasnenie mechanizmu účinku viacerých enzýmov s výnimočnými katalyktickými vlastnosťami, získanie originálnych poznatkov v oblasti rozkladu rastlinných polysacharidov na metodologickej úrovni odpovedajúcej súčasnému svetovému štandardu

Doc. Ing. Tomáš Sabol, CSc.

Ekonomická fakulta TU v Košiciach

Odborník v oblasti: **Hospodárska informatika**

Letná 9, 042 00 Košice

Tel.: 055/6023259

E-mail: Tomas.Sabol@tuke.sk

za výsledky dosiahnuté v európskej vedecko-výskumnej spolupráci roku 2005 a za zásluhy na získanie vedecko-výskumných projektov EÚ v rámci Rámcových programov EÚ.

MUDr. Oľga Babušiková, DrSc.

Ústav experimentálnej onkológie SAV

Odborník v oblasti: **Experimentálna onkológia**

Vlárska 7, 833 91 Bratislava

Tel.: 02/59327260

E-mail: exonbab@savba.sk

za získanie presnejších informácií o regenerujúcich bunkách a popisanie existencie nového tzv. '3. typu hematogónov

RNDr. Darina Slameňová, DrSc.

Ústav experimentálnej onkológie SAV

Odborník v oblasti: **Experimentálna onkológia**

Vlárska 7, 833 91 Bratislava, E-mail: exonslam@savba.sk

za dlhoročné skúmanie úlohy prirodzených antioxidantov pri ochrane genómu v cicavších bunkách atakovaných karcinogénmi

Prof. Ing. Milan Moravčík, CSc.

Stavebná fakulta Žilinskej univerzity

Odborník v oblasti: **Aplikovaná mechanika**

Komenského 52, 010 26 Žilina

Tel.: 041/ 5135613

E-mail: mimo@fstav.utc.sk

za celoživotnú vedecko-výskumnú prácu v oblasti aplikovanej mechaniky (statiky a dynamiky konštrukcií dopravných stavieb), za rozvoj a aplikáciu teoreticko-experimntálnych metód pri hodnotení spoľahlivosti konštrukcií dopravných stavieb

Prof. Ing. Alexander Linczényi, CSc.

Materiálovotechnologická fakulta STU Trnava

Odborník v oblasti: **Manažérstvo kvality**

Pavlínska 16, 917 24 Trnava

Tel.: 033/ 2211263

E-mail: kik@mtf.stuba.sk

za vysoko významnú prácu, ktorú vykonával od nástupu do zamestnania až dodnes – za celoživotné dielo

Prof. Dr. Ing. Jozef Peterka

Materiálovotechnologická fakulta Trnava
Odborník v oblasti: **Technológie strojárskkej výroby**
J. Bottu 24, 917 24 Trnava
Tel.: 033/5521061

E-mail: Jozef.peterka@stuba.sk

za vybudovanie a vedenie unikátneho univerzitného pracoviska zaradeného do siete Hi-tech Laboratórií STU pod názvom „Laboratórium tvorby a výroby zložitých tvarových plôch“

Ing. Andrea Šagátová, PhD.

Fakulta elektrotechniky a informatiky STU Bratislava
Odborník v oblasti: **Elektromateriálové inžinierstvo**
Ilkovičova 3, 812 19 Bratislava
Tel.: 02/60291595

E-mail: andrea.sagatova@elf.stuba.sk

za významné výsledky dosiahnuté vo výskume a vývoji novodobých polovodičových detektorov ionizujúceho žiarenia pre využitie v modernej digitálnej rádiografii

Prof. RNDr. Ján Dusza, DrSc.

Ústav materiálového výskumu SAV, Košice
Odborník v oblasti: **Lomová mechanika krehkých materiálov**
Watsonova 47, 043 53 Košice
Tel.: 055/7922402

E-mail: dusza@imrnov.saske.sk

za vynikajúce výsledky v rámci vedecko-výskumnej celoeurópskej spolupráce

Ing. Jurij Sidor, PhD.

Ústav materiálového výskumu SAV, Košice
Odborník v oblasti: **mikroštruktúrne inžinierstvo ocelí**
Watsonova 47, 04353 Košice
Tel.: 055/7922448

E-mail: sidor@imrnov.saske.sk

za príspevok k objasneniu mechanizmu selektívneho rastu zrn pomocou difúzne alebo deformačne kontrolovaného pohybu hraníc zrn

Odpovede (malá anketa) na otázku:

Čo slovenská veda dáva a môže dať Slovensku a svetu ?

Túto otázku položil Eubomír Lenoš niektorým predstaviteľom vedy a techniky na Slovensku a oceneným pri príležitosti slávnosti udeľovania ocenení v rámci akcie „Vedec roka SR 2005“ (15.marca 2006)s prosbou o krátku odpoveď (výnimku – pokiaľ ide o rozsah odpovede - sme dali Vedcovi roka SR 2005 a ocenenému Za výsledky v programoch EÚ):

Odpovedajú

Predseda Slovenskej akadémie vied

Prof. Ing. Štefan Luby, DrSc. :

Analogická otázka dnes zaznieva na európskej úrovni. Pramení z poznania, že kvalitná európska veda zaostáva voči USA a Japonsku v tom, že nie je schopná prekonať intelektuálnu bariéru, ktorá ju oddeľuje od podnikateľskej sféry. Z toho vyplynula idea vybudovať v rokoch 2008-2010 Európsky inštitút technológie, pretože v nesúrodnom európskom prostredí sa riešenie problémov tradične opiera o kreovanie nových komisií, orgánov a inštitúcií. Čo Európe chýba je malá miera koncentrácie na vedeckú špičku. (V USA menej ako 10 % univerzít udeľuje hodnosť PhD a hlási sa do kategórie výskumnej univerzity.)

Chýba aj inovačná kultúra v malých a stredných podnikoch a brzdu je byrokracia.

Slovensko čelí týmto problémom vo väčšej miere ako Európa. Do vedy a techniky investuje stále zlomok toho, čo rozvinuté európske štáty. Pritom z hodnotení výstupov SAV voči analogickým výskumným centram v zahraničí v prepočte na kapacitu a finančné vstupy vyplýva, že efektívnosť je podobná alebo vyššia. (V poddimenzovanom systéme sú procesy vo všeobecnosti efektívnejšie). Chýba koncepcia, ktorá vyžaduje väčšiu koncentráciu zdrojov, ťah na excelentnosť, ktorý utrpel vynechaním systému evaluácie zo zákona o vede a technike a reálny rozbeh programu Minerva v celom spektre cieľov.

Potenciál slovenskej vedy je východiskom a nutným predpokladom rozvoja krajiny, ak sa prekonajú uvedené problémy, ktorých spoločným menovateľom je malý záujem politickej sféry, uviaznutej vo vlastných problémoch.

E-mail: luby@savba.sk

Predseda Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností doc. Ing.Pavol Molnár, CSc. :

Tézy k otázke : „Čo slovenská veda dáva a môže dať Slovensku a svetu ?“

- Vo vybraných oblastiach slovenská veda patrí (v kooperácii so svetovou resp. európskou špičkou) k spolutvorcom výsledkov bádateľského a aplikovaného výskumu (SAV, Univerzity, výskumné ústavy) i napriek známym problémom v oblasti chránenia pôvodných myšlienok
 - Limitované zdroje na vedu a výskum - cca 0,7 % HDP predurčujú slovenskú vedu do úlohy nie prvoradého subjektu v tejto oblasti
 - Slovenská veda širšie prispieva našej praxi najmä transferom svetových a európskych výsledkov aplikovaného výskumu a vývoja
- Výsledky ľubovoľnej oblasti našej vedy a výskumu sú využiteľné prostredníctvom inovácií v konkrétnych podnikateľských aktivitách (špičkové materiálové inžinierstvo, biotechnológie, environmentálne palivá, atď.) ako možnosti pre podnikateľské aktivity našich firiem
- Realizácia výsledkov vedy a výskumu má priestor najmä vo vylepšovaní procesov, technológií a materiálov vzhľadom na investorskú politiku zahraničných subjektov v krajine s limitovanými zásahmi do designu
 - Nezastupiteľná úloha odborných subjektov typu ZSVTS v propagácii výsledkov našej a zahraničnej vedy a vzdelávania je vo zvýrazňovaní jej výsostného postavenia v spoločnosti. Tým sa zároveň mení pohľad na vedu a vzťah k nej aj vzhľadom na skutočnosť, že výsledky vedy a výskumu sú predpokladom zamestnanosti v progresívnych oblastiach v nasledujúcom 10 až 15 ročnom období.

E-mail: molnar@dec.euba.sk

Generálny riaditeľ sekcie vedy a techniky Ministerstva školstva SR Ing. Stanislav Sipko :

V súčasnosti je na Slovensku v plnom prúde realizácia reformy vedy a techniky. Vláda Slovenskej republiky vo februári minulého roku rozhodla, že bude výrazným spôsobom podporovať oblasti, ktoré majú z pohľadu perspektívneho zvyšovania kvality života, životnej úrovne občanov Slovenskej republiky a budovania spoločnosti založenej na poznatkoch, zásadný význam a vysokú pridanú hodnotu. V tomto zmysle boli za prioritné oblasti určené výskum, vývoj, inovácie a informačná spoločnosť a vzdelávanie a ľudské zdroje. Výstupy vedy na Slovensku sa musia stať hnacím motorom rozvoja Slovenskej republiky, musia byť zdrojom nových poznatkov pre spoločnosť, technológií pre hospodárstvo a v konečnom dôsledku zdrojom vytvárania nových inovatívnych malých a stredných podnikov, vytvárania nových pracovných miest, pri ktorých sa nebudeme obávať, že o pár rokov budú zrušené a vytvorené v iných štátoch s lacnou pracovnou silou. Podpora najkvalitnejšieho výskumu a vývoja predstavuje jeden zo základných pilierov tejto reformy. Ocenenie kvalitnej slovenskej vedy a vytvorenie podmienok pre jej ďalšie rozvíjanie nám pomôže lepšie obstáť v globálnej konkurencii.

stanislav.sipko@minedu.sk

Ing. Andrea Šagátová, PhD., Fakulta elektrotechniky a informatiky STU Bratislava :

Ja si myslím, že slovenská veda disponuje mnohými pracovitými a veľmi dobre vedomostne pripravenými vedcami, ktorí dokážu držať krok s výskumom a vývojom vo svete a to aj pri menej výhodných podmienkach výskumu. Mám na mysli hlavne finančné obmedzenie, z vlastnej skúsenosti napríklad v porovnaní s ČR a Nemeckom.

(e-mail: andrea.sagatova@elf.stuba.sk)

RNDr. Jana Jakubíková PhD., Ústav experimentálnej onkológie SAV Bratislava :

(Ocenenie: Mladý výskumník roka SR 2005)

Veda na Slovensku je v súčasnosti v rozvoji a v mnohom zaostáva za svetovou vedou. Hoci, nie je to vo vzdelanosti, či šikovnosti mladých vedcov zavádzať nové techniky a získavať kvalitné výsledky. Vzdelaní mladí vedeckí pracovníci sú veľkým prínosom pre slovenskú vedu a môžu byť rovnocennými partnermi svojim zahraničným kolegom. Práve ich veľká vôľa pracovať vo vede ma v mnohom udivuje, i keď sa stáva, že kvôli nedostatočnej motivácii a vysokým životným nákladom často odchádzajú za prácou do zahraničia.

Myslím si, že k zlepšeniu slovenskej vedy by mohli prispieť v podstatnej miere väčšie možnosti v získavaní grantových prostriedkov či už vo forme vyšších dotácií jedinej grantovej agentúry pre vedu na Slovensku alebo vytvorením viacerých nezávislých zdrojov. Ale pomôcť by mohli aj distribučné firmy konkrétnym skvalitnením služieb a tiež zvýšením flexibility a rýchlosti dodávky spotrebného materiálu.

Ja sa vo svojej práci venujem onkologickej tematike, kde zavádzanie nových preventívnych a terapeutických prístupov môže viesť ku skvalitneniu a záchrane života onkologických pacientov.

Vedecké bádanie je predvoj v rozvoji individualizovanej terapie alebo tzv. terapie šitej na mieru – t.j. má snahu nájsť práve také znaky normálnych a nádorových buniek pre každého pacienta, ktoré by umožnili vybrať maximálne efektívnu liečbu s minimálnym poškodením jeho zdravého tkaniva. Toto je užitočný a reálny cieľ na najbližšie obdobie pre onkologickú vedu.

(e-mail: exonjana@savba.sk)

Prof. Ing. Milan Moravčík, CSc., Stavebná fakulta Žilinskej univerzity:

Pri dobrom manažmente vedy a vysokého školstva a pri adekvátnej podpore štátu môže dať veľa a v mnohých smeroch, čo sa prejaví v kvalite života celej spoločnosti. Súčasný stav v tejto oblasti treba hodnotiť kriticky, avšak nie ako bezvýchodiskový.

Tézy a podnety k predmetnej otázke:

- Stratégiu podpory vedy a vysokoškolského vzdelávania upriamiť na technické vedné odbory, ktorých rozvoj a prosperita priamo ovplyvňuje rozvoj ostatných odborov a celej spoločnosti. S tým priamo súvisí záujem o vzdelávanie na technických VŠ, jeho náročnosťou, zvládnutím prílivu informácií o stave poznania a pod.
- Doterajšie nedoceňovanie vedeckej práce, najmä na univerzitách (základom hodnotenia úspešnosti univerzity a jej rozpočtu je počet študentov!) treba prehodnotiť. Podpora vzdelania, nadaných študentov a vedeckých pracovníkov, budovanie experimentálnej základne musí dostať konkrétnu podobu a musí prísť rýchlo.
- Vážnou sa stáva aj morálka vedeckej práce a pracovných vzťahov, čo je zrkadlom kvality vedeckých pracovísk. Budúcnosť vedeckej práce je v jej demokratizácii a morálke, vytváraní vedeckých škôl, čo však je dlhodobý proces. Zadefinovanie jeho rámca a princípov je však nutné.

(e-mail: mimo@fstav.utc.sk)

**Prof. RNDr. Anatolij Dvurečenskij, DrSc.,
riaditeľ Matematického ústavu SAV :**

(Ocenenie: Vedec roka SR 2005)

Matematika je kráľovnou vied

Slovenská veda na prvý pohľad nie je veľká a tak svetoznáma ako veda susedných krajín. Ale to len na prvý pohľad, pretože keď sa pozrieme bližšie na niektoré osobnosti, ktoré preslávili Rakúsko-Uhorské mocnárstvo, alebo iné pyšné krajiny, neraz s prekvapením zistíme, že mali slovenské korene a dokonca sa k nim aj hlásili, alebo mali pôvod na Slovensku. Známy je v tomto smere Matej Bel z Očovej (1864–1749), veľká ozdoba Uhorska a zakladateľ uhorskej geografie, Ján Andrej Segner z Bratislavy (1704–1777), popredný odborník na matematiku, všeobecnú fyziku, optiku, hydrauliku, medicínu a botaniku, profesor na Univerzite v Göttingene, Maximilián Jozef Petzval rodák zo Spišskej Belej (1807–1891), matematik, fyzik a vynálezca (jeho bustu nájdeme na nádvorí Viedenskej univerzity), Aurel Stodola z Liptovského Mikuláša (1859–1942), profesor na ETH Zürichu technik a konštruktér parných a plynových turbín.

Bratislava sa môže pochváliť, že sa tu narodil nositeľ Nobelovej ceny za fyziku z roku 1905 za práce o katódových lúčoch Philipp von Lenard, (1862–1947), profesor na Univerzite v Heidelbergu, aj keď neskôr sa sprofanoval svojmu menu v súvislosti s nacistickým obdobím. Ako fyzik však patril medzi najväčších experimentálnych fyzikov a podstatne prispel k rozvoju svetovej vedy.

Svojho času som počul na Viedenskej univerzite prednášku o exoduse viedenských matematikov, vo väčšine prípadov išlo o matematikov, ktorí mali pôvod v Bratislave, Brne, Znojme a Olomouci.

Z posledného obdobia by som spomenul svetoznámeho amerického geometra a topológa, prof. Raul Bott, ktorý zomrel v decembri 2005. Rodák z Budapešti (1923), ale detstvo a dospelosť prežil na Slovensku. Alebo George Feher, rodák z Bratislavy (1924) - dnes popredný fyzik a biofyzik z Univerzity v San Diego, USA, a nominant na Nobelovu cenu za biofyziku.

Slovensko malo a má čo ponúknuť slovenskej aj svetovej vede. Nie sú to len vyššie spomenutí vedátori, ktorých uznáva svet. Rozvoj slovenskej vedy v podstate začal až po zrode Československa a po vzniku prvých slovenských univerzít. Nie nadarmo naši českí priatelia mali značný náskok pred Slovenskom. Práve vďaka existencii Karlovej univerzity a ČVUT v Prahe. Komenského univerzita v Bratislave bola založená roku 1919. V 30. rokoch, keď vzniká mladá slovenská inteligencia, matematik prof. Jur Hronec (1881–1959) je iniciátorom Akcie za vybudovanie slovenských vysokých škôl. Slovenská technika sa zrodila krátko pred druhou svetovou vojnou v Košiciach, Vysoká škola obchodná roku 1940 v Bratislave, atď. Roku 1942 vzniká Slovenská akadémia vied a umení a tak sa úspešne uzatvára snaha Mateja Bela a jeho súčasníkov o založenie Učenej spoločnosti so sídlom v Bratislave. Roku 1953 sa SAVU v podstate pretransformuje na dnešnú Slovenskú akadémiu vied. Pre prednovembrové Slovensko je bohužiaľ príznačné, že sa celých 40 rokov darilo úspešne aj pred vlastnými pracovníkmi SAV utajiť historickú skutočnosť, že SAV vzniklo na báze SAVU a je jej dnešným pokračovaním. Niektoré dnešné ústavy SAV, napr. Geografický ústav SAV, vznikol zo Zemepisného ústavu založenom roku 1943 v SAVU. Po skončení druhej svetovej vojny začína neopakovateľný boom vzdelanosti na Slovensku, ktorý ide ruka v ruku so vznikom nových vysokých škôl. Mnohí absolventi vysokých škôl sa zamestnávajú nielen v rôznych technických a ekonomických pozíciách po Slovensku, ale nemalé množstvo z nich sa zamestnáva priamo na vysokých školách, na ústavoch v SAV a v rezorte.

Ako matematik sa pokúsim ilustrovať postavenie slovenskej vedy a jej vklad pre Slovensko a svet na milovanej ale aj mnohými obávannej matematike. Matematika je kráľovnou vied, ale aj ich vernou slúžkou.

Dnešný rozvoj matematiky priamo súvisí s rozvojom iných vedných disciplín, hlavne fyziky, astronómie a techniky,. A naopak: matematika priamo ovplyvňuje rozvoj iných vedných disciplín. Stupeň vedeckosti rôznych vedných disciplín priamo súvisí od stupňa ich „matematizácie“. Dnes sa matematika používa v rôznych disciplínach, kde ešte nedávno nebolo ani chýru ani slychu po matematike: v medicíne, ekonómii, biológii, jazykovede, muzikológii - matematické myslenie konečne preniká aj do práva. Keď fyzici chcú porozumieť kvarkom, alebo biológovia sa boria s DNA, musia siahnúť po matematike. Ochrana našich vkladov v bankách je istená kryptografickou ochranou dát.

Medzi zakladateľov už rýdzo slovenskej matematiky môžeme smelo vyhlásiť spomenutého akad. Jura Hronca (odborník na diferenciálne rovnice) a akad. Štefana Schwarza (1914–1996) (zakladateľ teórie pologrúp), ktorí pôsobili najmä medzi študentami techniky – predovšetkým prof. Schwarz. Dodnes mnohí elektroinžinieri spomínajú na jeho nezabudnuteľné prednášky z matematiky. Veľkú brázdou na poli matematiky vyryli Prof. RNDr. L. Mišík, DrSc. (reálne funkcie), Prof. RNDr. I. Kluvánek, DrSc. (teória miery, roky pôsobil v Austrálii), Prof. RNDr. J. Jakubík, DrSc. (1923) (teória grúp), ktorý stále vedie Detašované pracovisko Matematického ústavu SAV v Košiciach, Prof. RNDr. A. Kotzig, DrSc. (teória grafov, prvý riaditeľ MÚ SAV, potom pôsobil v Kanade), Prof. RNDr. M. Greguš, DrSc. (diferenciálne rovnice), Prof. RNDr. A. Huťa, DrSc. (numerická matematika), Prof. RNDr. M. Kolibiar, DrSc. (teória zväzov), Prof. RNDr. T. Neubrunn, DrSc. (reálne funkcie a teória miery), Prof. RNDr. J. Srb, doc. RNDr. M. Sypták, CSc., Prof. RNDr. T. Šalát, DrSc. (teória čísel, reálne funkcie), Prof. RNDr. V. Šeda, DrSc. (matematická analýza), RNDr. J. Bosák, DrSc. (teória grafov) a i. Koncom 50. rokov končí Prírodovedeckú fakultu UK celá galéria talentovaných mladých matematikov: Prof. RNDr. P. Brunovský, DrSc. (matematická analýza), Prof. RNDr. B. Riečan, DrSc. (teória pravdepodobnosti a teória miery), Prof. RNDr. Z. Riečanová, CSc. (teória miery), Prof. RNDr. J. Gruska, DrSc. (teoretická informatika). Postupne prichádza celá generácia matematikov, ktorí významne zasiahli do matematického diania doma i vo svete. Povojnová generácia slovenských matematikov výrazne ovplyvnila vývoj matematiky na Slovensku, nielen ako vysokoškolskí učitelia matematiky, ale aj ako významní odborníci vo svojich matematických vedných odboroch, ktorých meno s úctou skloňujú po celom svete poprední zahraniční matematici.

V ústavoch SAV mimo Matematického ústavu SAV, vznikli tiež významné centra matematiky. Napr. na dnešnom Ústave merania SAV v 60. rokoch vznikla štatistická škola v rámci hesla „*nie je veda bez merania, nie je meranie bez matematickej štatistiky*“. Okolo Prof. RNDr. Ing. L. Kubáčka, DrSc. vznikla skupina, ktorá dnes je ozdobou matematického stavu doma i vo svete. Podobne v Ústave stavebníctva a architektúry SAV vznikla okolo Prof. Ing. J. Brillu, DrSc. skupina matematikov, ktorí sa dodnes venujú aktuálnym problémom stavebníctva. V Ústave experimentálnej onkológie SAV pôsobí matematik, ktorý sa špecializuje na problematiku liečenie rakoviny pečene kryogénnymi metódami – jeho úlohou je vypočítať, ako kryogénne sondy nasmerovať, aby sa nepoškodila zdravá pečeň. Keď sa pred 20 rokmi pripravovala výstavba metra v Bratislave, pracovníci MÚ SAV sa aktívne zúčastnili na výpočtoch súvisiacich s jeho plánovanou výstavbou. Dnes MÚ SAV spolupracuje s SPP na optimalizácii transportu plynu. Slovenská veda v podaní slovenských matematikov výrazne pomohla slovenskej spoločnosti, - jednak s rozširovaním matematických poznatkov medzi študentami, technikmi, lekármi, prírodovedcami - jednak s kvalitným matematickým výskumom obohatila svetovú pokladnicu matematiky. Svedčia o tom početné pozvania na zahraničné univerzity, významné kongresy. Po otvorení hraníc sa rozšírili aj ďalšie spolupráce, čo vidieť na zozname spoluautorov vedeckých publikácií. Vysokú úroveň slovenskej matematiky potvrdzujú aj návštevy zahraničných kolegov na slovenských matematických pracoviskách. Dôkazom toho je napr. nedávno úspešné ukončenie doktorandského štúdia dvoch mladých kolegov z Nemecka a Malty na Matematickom ústave SAV.

Záverom môžem povedať, že aj napriek tomu, že matematika je jedna z najstarších vedných disciplín, je stále aktuálna a mladá. **O matematike 21. storočia môžeme povedať, že bude strategickým kľúčom kultúrneho a ekonomického rozvoja všetkých národov.** Matematika je súčasťou mnohých technologických objavov, napr. aplikácie do informačnej techniky, computer science, komunikačných technológií, fyziky, financií a ekonomiky, biológie a medicíny, fuzzy technológie a pod. Vplyv matematiky bude rozhodujúcim pre rozvoj informačnej spoločnosti a slovenská matematika rozhodne nebude pri tom chýbať.

(e-mail: mathinst@mat.savba.sk)

doc. Ing. Ján Gaduš, PhD.,

Mechanizačná fakulta Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre:

(Ocenenie: Za výsledky v programoch EÚ 2005)

Postavenie vedy na Slovensku je dlhodobou niekde na jednom z posledných miest záujmu spoločnosti ako celku. S tým súvisí aj jej neuspokojivé financovanie, nedostatočná materiálno-technická základňa a množstvo nedoriešených otázok organizačného charakteru. S postavením vedy úzko súvisí aj postavenie vedcov – úspešní vedeckí pracovníci sa len výnimočne stávajú spoločensky uznávanými celebritami, ktorých práca a osobnosť by bola prezentovaná v médiách a slúžila by ako pozitívny vzor hodný nasledovania.

Veda sa však málokedy v histórii tešila hlučným ováciám. Bola vždy spojená skôr s tichou, solitérnou atmosférou, s nadšením a obetavou prácou jednotlivcov, ktorí sa nehali za peniazmi, ale ktorých fascinovalo nepoznané, pre ktorých samotné spoznávanie bolo vždy tou najväčšou odmenou a satisfakciou. Dnešná veda sa však čoraz viac stáva skôr tímovou, ako individuálnou prácou, aj keď za každým kúskom vykonanej práce treba vidieť aj osobný prínos každého tvorivého jedinca. Veda je tiež čoraz viac podmienená zložitým a technologicky náročným prístrojovým vybavením, bez ktorého si mnohí vedci svoju prácu - či už v štádiu zberu alebo analýzy údajov, prípadne pri interpretácii výsledkov - už nevedia ani predstaviť a objektívne povedané v mnohých prípadoch ani nie je možná.

Sídlom vedy na Slovensku sú jednak špeciálne, pre tento účel ustanovené vedecko-výskumné inštitúcie, a jednak vysoké školy. Ak by sme spočítali množstvo týchto inštitúcií a univerzít, možno by sa nám zazdalo, že ich počet je pre malé Slovensko viac než dostatočný a že výsledky ich práce nie sú až také prevratné. Úspešnosť vedeckej práce je však pomerne ťažko merať – nestačí vyjadriť ju len objemom spotrebovaných finančných prostriedkov alebo počtom vynálezov či prijatých patentov.

Vedecký pokrok sa totiž len málokedy udeje za „veľkého tresku“. Skutočne veľké objavy sa veľkými často stávajú až z historického, retrospektívneho pohľadu, keď sa spoločnosť spätne pozrie na to, ako ten či onen objav zmenil, či uľahčil život človeka a spoločnosti, ako prispel k ďalším nadväzným objavom. V aktuálnom čase sa aj veľký objav môže zdať len malým, nepatrným zrnkom v mozaike vedeckých výsledkov a prínosov. Často krát sa v aktuálnom čase objav ani za objav nepovažuje, možno sa nežičlivým okolím aj znevažuje, a navyše – ako všetko nové – len ťažko sa presadzuje a uvádza do života.

A navyše, sotva je možné očakávať, že krajina s počtom 5 miliónov obyvateľov bude rovnako vedecky produktívna ako krajina s 50 či 500 miliónmi obyvateľov. Myslím si však, že rovnako ako v minulosti, tak aj teraz Slovensko malo a aj má vedeckých nadšencov, ktorí majú dosť odvahy a znalostí na to, aby v „mori“ vedy plávali ako „malé parníčky“ v jednom šiku s „transkontinentálnymi krížnikmi“. Možno sa slovenská veda v tomto mori javí len ako malá bodka, ale aj táto bodka je dôležitá, pretože môže signalizovať – rovnako ako bodka vo vete – istý predel. A môže ísť o veľmi vážny a dôležitý predel.

Slovensko však dáva – aj napriek mnohým sponchybným hlasom – mladým ľuďom vzdelanie na veľmi dobrej úrovni, čo je základným predpokladom ich úspešnej práce aj na poli vedy. V tejto súvislosti by bolo potrebné zdôrazniť práve slovo základ, pretože naše základné a stredné školy sa pri príprave a realizácii vzdelávacieho procesu väčšinou orientujú na pomyselného „stredného“ žiaka a túto tendenciu si osvojilo aj naše vysokoškolské vzdelávanie. Čo nám chýba, je výchova „špičiek“, elitná výchova tých, ktorí vykazujú nadpriemerné výsledky v niektorom zameraní. Takýchto mladých ľudí je potrebné viac motivovať, venovať im už vo vysokoškolskej príprave viac pozornosti, poskytnúť im k ich práci aspoň relevantné dobe, ak už nie dobu predstihujúce, materiálne technické vybavenie študijného prostredia.

Otvorením hraníc sa rozšíril aj priestor pre medzinárodnú vedecko-technickú spoluprácu a výmenu skúseností, čo mnohí vedeckí pracovníci s nadšením privítali. Má to však aj istú negatívnu stránku, a to, že sa otvoril priestor aj pre odliv mladých vedeckých kádrov do zahraničia, kde ich často krát zlákať budú lepšie pracovné podmienky z hľadiska prístrojového vybavenia alebo lepšie finančné ohodnotenie. Tým sa slovenská veda čiastočne ochudobňuje o istý vedecký potenciál, ale na druhej strane úspešní slovenskí vedeckí pracovníci aj takto zviditeľňujú Slovensko.

Treba však povedať aj to, že aj napriek tomu, že v ostatnom čase akoby sa vede začalo venovať viac pozornosti tým, že boli vytvorené rôzne agentúry na podporu vedy, práca sa pre vedcov vôbec neuľahčila a nestala sa radostnejšou. Naopak, v záplave tých, ktorí sa na vede chcú len priživovať a vykazovať prehľady o výsledkoch tých, ktorí vedu skutočne ešte robia (ale možno už dlho nebudú), sú vedci nútení „rekvalifikovať sa“ za administrátorov, ktorí väčšinu svojho času trávia hľadaním a študovaním konkurzných podmienok a termínov tej ktorej agentúry, pisaním projektov a správ, po posúdení ktorých im príslušné agentúry ani len neoznámia stanovisko hodnotiteľov, a ak už aj v konkurencii uspejú, nasleduje ďalšia tortúra so zdolávaním rôznych administratívnych obmedzení pri nákupe potrebnej techniky. Vedecká práca sa takto stáva aj sifyzovskou prácou.

Je až obdivuhodné, koľko slovenských vedeckých pracovníkov dosahuje výsledky na európskej ba aj svetovej úrovni, o čom svedčí ich zapojenie sa do medzinárodných vedeckých tímov a záujem o výsledky ich vedeckej práce aj v zahraničí. Dokladom je aj fakt, že slovenská veda vstúpila do Európskeho výskumného priestoru (European Research Area) skôr ako sa stalo Slovensko plnoprávnym členom EÚ.

Zákony a nariadenia sa inak vidia z poslaneckých lavíc ako z pozície človeka, ktorý ich má uplatňovať v reálnom živote, resp. sa im podrobovať. Veda a vedecký pokrok sa však nedá nariadiť ani riadiť zo zákona. Vedec musí mať najprv sám vieru v seba a v svoje schopnosti, ale musí mať aj dôveru spoločnosti v to, čo robí. Pretože ako už pred mnohými rokmi povedal Albert Einstein „*hodnotenie človeka má vychádzať z toho, čo dáva, nie z toho, čo je schopný získať*“.

E-mail: Jan.Gadus@uniag.sk

Prof. RNDr. Jozef Čižmarik, PhD.,

vedúci Katedry farmaceutickej chémie, FaF UK, Odbojárov 10, 832 32 Bratislava:

(Ocenenie: Osobitné uznanie za celoživotné dielo)

Predovšetkým si myslím, že kvalitných absolventov postgraduálneho doktorandského štúdia vo všetkých v súčasnosti v SR akreditovaných vedných odboroch. Tí sa budú musieť stať realizátormi riešenia náročných úloh v období éry informačných technológií, v ktorej sa naša spoločnosť nachádza v dobiehaní európskej vedy za USA.

Doterajšie výsledky ukazujú, že naši PhD. obstoja v náročnej medzinárodnej konkurencii, a keď sa im umožní primeraný postdoktorandský študijný pobyt na špičkových zahraničných pracoviskách ako vstup do svetovej vedy, sú schopní plniť úlohy v zastávaní prestíže európskej vedy a ekonomiky, ktorá sa už eviduje vo všetkých vedných odboroch.

Túto úlohu môžeme dosiahnuť tým, že sa i naďalej budú zvyšovať počty prijímaných na postgraduálne štúdium, v systematickom inovovaní špičkových vedeckých prístrojov v SR a nepochybne v zlepšení aj ich sociálnych pomerov.

Výhodou vysokokvalifikovaných odborníkov a ich zaradením do procesu riešenia vedeckých úloh vidím najvhodnejší aspekt, čo SR môže poskytnúť okolitému svetu.

E-mail: cizmarik@fpharm.uniba.sk

Doc. Ing. Tomáš Sabol, CSc.,

dekan Ekonomickej fakulty TZU v Košiciach:

Veda je pre mňa spôsob premýšľania o svete. Spôsob premýšľania, ktorý je invariantný voči momentálnej geografickej polohe autora - takže v mojom ponímaní existuje „veda na Slovensku“, ale nie „slovenská veda“ vo význame „národných špecifik“. Uvažovanie ľudí, ktorých pre pracovné potreby nazvime vedcami, je hnané zvedavosťou, ktorá generuje nekončiaci rad otázok. Hľadanie odpovedí na tieto otázky by sa malo vyznačovať intelektuálnou poctivosťou a všadeprítomným vedomím svojej omylnosti. Vedci by mali patriť do tej skupiny ľudí, pre ktorých je život príležitosťou pre hľadanie pravdy, je pre nich charakteristická snaha zvyšovať kvalitu života ľudí (alebo, v tom horšom prípade, spraviť ho aspoň znesiteľnejším) a prinášať širšej spoločnosti istý pocit uspokojenia vyplývajúci z toho, že máme o niečo menej nejasnú predstavu o tom, ako tento svet funguje. Aplikovaná veda by mala navyše výrazne prispievať k zvyšovaniu konkurencieschopnosti ekonomiky a jej výsledky by sa mali v praxi zhmotňovať aj v ekonomickej efektívnosti.

Ak medzi tými, ktorí sú platení z rozpočtu slovenskej vedy, je takýchto vedcov väčšina, tak potom prínos vedy je dostatočne viditeľný aj z pohľadu laikov. Ani na Slovensku ani vo svete by vedci totiž nemali robiť dve veci súčasne: na jednej strane sa zaštieňovať vznešenosťou cieľov vedy a na druhej strane míňať svoje nadanie na nachádzanie skvelých, ba až nadpriemerne kreatívnych ospravedlnení za svoje podpriemerné výsledky. Je to o hodnotách a ľuďoch. Je to spôsob premýšľania, ktorý by mal obohacovať autora aj svet okolo neho. Na Slovensku aj vo svete. (Úplne nepatrične si dovoľím znovu pripomenúť, že v prípade aplikovanej vedy okrem duševného obohatenia, mám na mysli aj obohatenie z pohľadu ekonomiky – inak pojem znalostnej ekonomiky zostane bez obsahu.)

E-mail: Tomas.Sabol@tuke.sk

RNDr. Darina Slameňová, DrSc.,

Ústav experimentálnej onkológie SAV:

Tak ako v každej inej civilizovanej krajine, aj na Slovensku veda jednak posúva vopred teoretické poznanie, jednak pomáha úspešne riešiť spoločensko-hospodárske problémy, vyskytujúce sa v rôznych oblastiach života. Ako teoretický, tak i aplikovaný výskum sa rozvíja v početných odboroch spoločenského, technického alebo prírodovedného charakteru. Pre slovenskú vedu bol predelom rok 1989. V období pred nim sa medzinárodná vedecká spolupráca socialistických štátov odohrávala síce v rámci RVHP, ale kontakty so západným svetom boli dosť sporadické a obmedzovali sa na občasné návštevy zahraničných pracovísk alebo prijatia zahraničných vedcov. Toto obdobie, ktorého jediným kladom bolo, že slovenskí vedci sa stali veľmi vynaliezavými a samostatnými a často sa len s pomocou zahraničnej literatúry dopracovali k svetovým úspechom, skončilo rokom 1989. Po tomto roku sa cesty do sveta slovenskej vede otvorili naplno. Dnes vstupuje slovenská veda do riešenia vedecko-výskumných problémov v rámci veľkých medzinárodných projektov. Slovenskí vedci uverejňujú výsledky svojej práce v medzinárodných časopisoch, zúčastňujú sa a sami usporadúvajú medzinárodné vedecké konferencie a sympóziá. Ak je medzinárodná spolupráca dôležitá pre každú sféru ľudského života, pre vedecký výskum a rozvoj, finančné často veľmi náročný, toto platí v najväčšej miere. Vedecký rozvoj pomáha každej krajine zviditeľniť sa vo svete, čo aj Slovensko veľmi potrebuje.

E-mail: exonalt@savba.sk

doc. RNDr. Marián Trenkler, CSc.,

Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity vRužomberku:

S vedou je to asi ako s človekom. Ak sa skláňate nad kolískou, môžete uvažovať o tom, čo z bábätka bude. Ak mu dáme lásku, tak nám bude robiť radosť a vyrastie z neho dobrý človek. Ak navyše mu vytvoríme kvalitné materiálne podmienky, tak z neho vyrastie vzdelaný človek a možno obohatí nielen rodičov, ale celú spoločnosť a skvalitní jej život. Do nášho potomka je potrebné investovať a možno sa nám to vráti mnohonásobne.

E-mail: trenkler@fedu.ku.sk

Poslané mailom do J/S z red. Hospodárskych novín (od Vojtecha Gossányiho) 29. 3. 2006

Vedci nie sú mediálne hviezdy. Slovensko má iný záujem

Vojtech Gossányi, Hospodárske noviny – vyšlo v HN – 20. marca 2006

Financovanie slovenskej vedy je v porovnaní s ostatnými krajinami únie, ale aj jej vlastnými potrebami, dlhodobo poddimenzované. Podľa doc. Jána Gaduša z Mechanizačnej fakulty Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre je slovenská veda dlhodobo niekde na jednom z posledných miest záujmu spoločnosti. S tým súvisí aj jej neuspokojivé financovanie, nedostatočné vybavenie a množstvo nedoriešených organizačných otázok.

Úspešní vedeckí pracovníci sa len výnimočne stávajú spoločensky uznávanými celebritami, ktoré by slúžili ako pozitívny vzor hodný nasledovania.

Sizyfovská práca

„Napriek tomu, že sa v ostatnom čase akoby vede začalo venovať viac pozornosti, rôzne agentúry na podporu vedy prácu pre vedcov vôbec neuláhčili a nestala sa radostnejšou. Naopak, v záplave tých, ktorí sa na vede chcú len priživovať a vykazovať prehľady o výsledkoch tých, ktorí vedu skutočne ešte robia, sú vedci nútení ‚rekvalifikovať sa‘ za administrátorov,“ hovorí Gaduš.

Väčšinu svojho času trávia hľadaním a študovaním konkurzných podmienok a termínov tej-ktorej agentúry, písaním projektov a správ. „Po ich posúdení im však agentúry ani len neoznámia stanovisko hodnotiteľov, a ak už aj v konkurencii uspejú, nasleduje ďalšia tortúra so zdolávaním rôznych administratívnych obmedzení pri nákupe potrebnej techniky,“ pokračuje. Vedecká práca sa takto podľa neho mení na sizyfovskú prácu.

Veda – tímové snaženie

Dnešná veda sa podľa Gaduša čoraz viac stáva tímovým ako individuálnym snažením, aj keď za každým výsledkom treba vidieť aj osobný prínos každého tvorivého jedinca. Veda je tiež čoraz viac podmienená zložitým a technologicky náročným prístrojovým vybavením.

Úspešnosť vedeckej práce je – ako pokračuje Gaduš – pomerne ťažké merať. Nestačí ju vyjadriť len objemom spotrebovaných finančných prostriedkov alebo počtom vynálezov či prijatých patentov.

Vedecký pokrok sa totiž len málokedy udeje za „veľkého tresku“. Skutočne veľké objavy sa veľkými často stávajú až z historického, retrospektívneho pohľadu. „V aktuálnom čase sa aj veľký objav môže zdať len malým, nepatrným zrnkom v mozaike výsledkov a prínosov. Často sa ani za objav nepovažuje, možno sa nežičlivým okolím aj znevažuje, a navyše – ako všetko nové – len ťažko sa presadzuje a uvádza do života,“ vysvetľuje Gaduš.

Ako pokračuje, sotva je možné očakávať, že krajina s piatimi miliónmi obyvateľov bude rovnako vedecky produktívna ako iná s 50 či 500 miliónmi ľuďmi. „Myslím si však, že máme vedeckých nadšencov, ktorí majú dosť odvahy a znalostí na to, aby v ‚mori vedy plávali ako ‚malé parníčky‘ v jednom šiku s ‚transkontinentálnymi krížnikmi‘. Možno sa slovenská veda v tomto mori javí len ako malá bodka. No aj táto bodka je dôležitá, pretože môže signalizovať – rovnako ako bodka vo vete – istý predel. A môže ísť o veľmi vážny a dôležitý predel,“ uvažuje.

Chýba výchova špičiek

Slovensko však – aj napriek mnohým spochybňujúcim hlasom – poskytuje podľa Gaduša mladým ľuďom vzdelanie na veľmi dobrej úrovni. „Čo nám chýba, je výchova ‚špičiek‘, elitná výchova tých, ktorí vykazujú nadpriemerné výsledky v niektorom zameraní,“ tvrdí. Takýchto mladých ľudí podľa neho treba viac motivovať, venovať im viac pozornosti, poskytnúť im na ich prácu kvalitné zariadenie.

Podľa profesora Jozefa Čižmárika z Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave slovenské vysoké školy pripravujú širokospektrálne vzdelaných odborníkov. „Doterajšie výsledky ukazujú, že naši absolventi PhD. obstoja v náročnej medzinárodnej konkurencii, a keď sa im umožní primeraný postdoktorandský študijný pobyt na špičkových zahraničných pracoviskách, sú schopní plniť prestížne úlohy,“ hovorí. Otvorením hraníc po roku 1989 sa otvoril priestor pre medzinárodnú vedecko-technickú spoluprácu a výmenu skúseností, ale aj na odlev mladých odborníkov za lepšimi podmienkami do zahraničia. No v oveľa menšom meradle to platí aj opačne. Dôkazom toho je skúsenosť riaditeľa Matematického ústavu SAV v Bratislave prof. Anatolija Dvurečenského. Na jeho ústave nedávno úspešne ukončili doktorandské štúdium dvaja mladí vedci z Nemecka a Malty.

O podujatí “ Vedec roka 2005“

Cieľom akcie Vedec roka SR je oceňovať významné osobnosti slovenskej vedy a výskumu. Zároveň propaguje prínosy vedeckého bádania. Vyhlasovateľom podujatia bolo už po deviatykrát Journaliste-Studio – v spolupráci s Klubom vedecko-technických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov. Odbornými gestormi boli Slovenská akadémia vied, ministerstvo školstva, Zväz slovenských vedecko-technických spoločností. Sponzorom aj tohtoročného oceňovania bol bratislavský Slovnaft.

Vedec roka SR

Cenu Vedec roka SR si prevzal matematik a riaditeľ Matematického ústavu SAV v Bratislave prof. Anatolij Dvurečenskij. Ocenenie získal za 12 prác z matematiky kvantových štruktúr, publikovaných v popredných svetových vedeckých časopisoch v minulom roku. Jeho odborom je teória pravdepodobnosti na kvantových štruktúrach. Tie sa dnes aplikujú nielen v kvantovej mechanike, ale aj pri tvorbe kvantových počítačov.

„Matematika je kráľovnou vied, ale aj ich vernou slúžkou,“ hovorí vedec roka. Ako pokračuje jej dnešný rozvoj priamo súvisí s inými vednými odbormi, hlavne fyzikou, astronómiou a technikou. A naopak: matematika priamo ovplyvňuje rozvoj iných vedných disciplín. Stupeň ich vedeckosti priamo súvisí od stupňa ich „matematizácie“.

Matematika 19. a 20. storočia bola motivovaná najmä potrebami fyziky. Dnes sa používa v takých sférach života, kde ešte nedávno po nej nebolo ani chýru ani slychu – v medicíne, ekonómii, biológii, jazykovede, muzikológii. Matematické myslenie preniká aj do práva. „Keď fyzici chcú porozumieť kvarkom, alebo biológovia sa boria s DNA, musia siahnuť po matematike. Ochrana našich vkladov v bankách je istená kryptografickou ochranou dát.“ No najväčšie výzvy pre matematikou podľa neho do budúcnosti ponúka biológia, pretože živý organizmus je komplikovaný a neustále sa meniaci systém.

Technológ SR

Technológom SR je vedecký pracovník Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach Ján Baláž. Venuje sa výskumu a príprave prístrojovej techniky pre kozmický výskum. Baláž získal ocenenie za významný podiel na vývoji a realizácii detektora energetických, neutrálnych atómov pre čínsko-európsky satelit Double Star TC-2. Zariadenie je výsledkom širokej medzinárodnej spolupráce, pričom jeho podstatná časť sa realizovala v oddelení kozmickej fyziky košického ústavu. Detektor na obežnú dráhu zeme vyniesla v roku 2004 čínska raketa.

Ako sa vôbec Košičania dostali k takému významnému medzinárodnému projektu? Už od 70. rokov minulého storočia sa podieľali na ruskom programe Interkozmos. V 80. rokoch na ňom začali participovať aj západné výskumné pracoviská. „Takto sme mali možnosť sa s nimi zblížiť. Urobili sme si meno, a preto nás začali pozývať na spoluprácu na projektoch Európskej kozmickej agentúry,“ vysvetľuje Baláž. Vzhľadom na nedostatok financií v slovenskej vede sú príspevkom košických výskumníkov predovšetkým ich nápady, tvorivosť, šikovné ruky. „Na veľkú škodu slovenskej vedy Slovensko na rozdiel napríklad aj od svojich susedov sa stále nesnaží stať členom Európskej kozmickej agentúry. Takého výskumu sa preto môžeme zúčastniť len dvojstrannými dohodami a pracoviskami členských krajín,“ uzatvára Baláž.

Cena Mladý výskumník

Cenu Mladý výskumník získala vedecká pracovníčka Ústavu experimentálnej onkológie SAV Jana Jakubíková – odborníčka v oblasti experimentálnej onkológie. Ocenená bola za výsledky dosiahnuté vo výskume ľudských nádorových buniek. Testovala protinádorové účinky liečiv, ako aj látok vyskytujúcich sa v potravinách.

V mladosti ju bavila chémia. Vybrala si štúdium biochémie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, lebo tento odbor má blízko k biológii, k životu človeka. Na ústave, kde pracuje robila aj diplomovú prácu. Dnes jej bádanie zasahuje predovšetkým do imunológie, molekulárnej a bunkovej biológie.

Ocenenie za výsledky v programoch Európskej únie

Ocenenie za výsledky v programoch Európskej únie si odniesol doc. Ján Gaduš z Mechanizačnej fakulty Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Gaduš je odborníkom na obnoviteľné zdroje energie. Jeho úspešné projekty sa venovali zdokonaľovaniu technológie výroby bioplynu, najmä jeho čistenia a konverzie do formy vodíka

Osobitné uznanie za celoživotné dielo vo výskume

Osobitné uznanie za celoživotné dielo vo výskume patrí profesorovi Jozefovi Čižmárikovi z Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave. Prof. Čižmárika ocenili za celoživotný prínos v rozvoji vedného odboru farmaceutická chémia. Orientuje sa na projekciu, prípravu, hodnotenie a výskum účinnosti nových potenciálnych liečiv. Na základe výsledkov jeho výskumu vznikli dve potenciálne liečivá: lokálne anestetikum a látka antiarytmikum. Je spoluautorom dvoch realizovaných patentov liečiv.

Podmienky na bádanie na Slovensku nie sú ideálne. „My Slováci máme na to veľmi dobré liečivo a to svoju usilovnosť. Na Slovensku je skutočne veľa ľudí, čo majú originálne myšlienky a tie by sme sa mali naučiť predávať. Nemusíme každý nápad sami dotáhať do aplikačného konca. A tým sa dá aj prekonať bariéra nedostatku financií vyčlenených na výskum.“

Poslane mailom: 29.3.2006:

Veda je krásna, je to dobrodružstvo

Napriek dlhodobému podfinancovaniu vedy, má Slovensko úspešných vedcov. A aký je recept na to, aby človek ma tomto poli uspel?

Vojtech Gossányi, Hospodárske noviny – vyšlo v HN – 20. marca 2006

Úspešnosť vedy a výskumu podľa riaditeľa bratislavského Matematického ústavu SAV prof. Anatolija Dvurečenskija ovplyvňuje okrem iného druh odboru, v ktorom pôsobí. „Matematika má výhodu, že na svoju prácu nepotrebujeme zložité a drahé výrobné zariadenia. Vystačíme si s odbornou literatúrou, počítačom. Najdôležitejšia je však hlava, teda rozum človeka. Počítače vedy nerobia. Robia len to, čo im prikáže človek,“ vysvetľuje Dvurečenskij, minulý týždeň ocenený slovenský vedec roku 2005.

Nedostatok peňazí v slovenskej vede tak matematici pociťujú menej ako iné odbory.

Aby človek vo vede uspel, musí byť podľa Dvurečenského aj tak trochu fanatikom. Dôležitý je podľa neho talent, ale ešte dôležitejšie je vedieť sa zahryznúť do problému, nesmie chýbať nasadenie, chuť pracovať.

A prečo si vybral práve matematiku? Skrýva podľa neho krásu, logiku, dáva odpovede na otázky o fungovaní sveta, o jeho podstate. Matematické princípy sú skryté vo všetkom vo svete.

Podľa Dvurečenského mladí ľudia na Slovensku majú záujem o matematiku. Viacerí sa však vzhľadom na lepšie ohodnotenie zamestnávajú napríklad v poisťovníctve alebo robia softvér.

Fascinujúca cesta objavovania

„Myslím si, že povinnosťou vysokoškolského učiteľa je robiť výskum. Pretože tým sám odborne rastie,“ hovorí profesor Jozef Čižmárik z Farmaceutickej fakulty UK v Bratislave. V Bratislave si prevzal osobitné uznanie za celoživotné dielo vo výskume. Jedine vďaka kombinácii dobrej pedagogickej a experimentálnej práce môže byť podľa neho vysokoškolský učiteľ komplexnou osobnosťou a prinášať svojim študentom vyššiu pridanú hodnotu. Profesor Čižmárik je odborníkom vo farmaceutickej chémii. Jednoducho povedané modeluje chemické látky, ktoré by perspektívne mohli pomôcť chorým. Snaží sa určiť štruktúru potenciálnych liečiv a následne ich aj nasyntetizovať.

„Patrím do odboru, ktorý dnes disponuje 29 miliónmi chemických zlúčenín. No ako liečivo sa v súčasnosti využíva len asi 20-tisíc z nich. Je to fascinujúca cesta objavovania, je to veľké dobrodružstvo. Motiváciou je aj možnosť nájsť niečo, čo by človeku pomohlo pri jeho trápení,“ uzatvoril Čižmárik.

Súboj so samozrejmosťami

„Práca v laboratóriu ma baví, chcem ju robiť. Okrem toho si na nej cením veľa slobody, samostatnosti,“ prezrádza vedecká pracovníčka Ústavu experimentálnej onkológie SAV Jana Jakubíková. Na druhej strane v „labáku“ neraz napriek nižšiemu finančnému ohodnoteniu strávi aj 16 hodín denne. Minulý týždeň získala ocenenie Mladý výskumník roka.

Podstatným atribútom úspechu vo vede je podľa nej aj to, aby vedec pracoval v oblasti, ktorá je atraktívna, aktuálna, žiadaná vo svete. Robil na tom, „čo letí“. Dôležité je tiež dostať sa do projektov medzinárodnej spolupráce. Oproti minulosti majú dnes mladí možnosť pracovať v zahraničí, môžu porovnávať. Aj Jakubíková strávila rok v Anglicku. Štyri mesiace pôsobila vo výskumnom pracovisku vo Viedni. „Je to zaujímavá skúsenosť, človek sa veľa naučí, získa nové kontakty,“ hodnotí. Mladí Slováci sú podľa nej šikovní, vzdelanostne na rovnakej úrovni ako ľudia v zahraničí. Zároveň si potvrdila skutočnosť, že na Slovensku musí vedec zápasit' so samozrejmosťami. „Keď som si počas zahraničného pobytu objednala nejakú chemikáliu, mala som ju na stole na druhý či tretí deň. U nás to trvá aj tri mesiace. V tom horšom prípade na ňu vôbec nie sú peniaze,“ vysvetľuje.

Viacerí jej spolužiaci z univerzity sú v zahraničí. Myslí si, že tam nezostanú natrvalo. Aj preto, že tamojší spôsob života sa väčšine z nich nepáči, aj preto, že nájsť trvalé vedecké miesto je veľmi ťažké.

Ave, ave, scientia Slovaca

*Hudobno-spievaný pozdrav (hymnus) slovenskej vede
(Premiéra 15. marca 2006 na slávnosti „Vedec roka SR 2005“)*

*Ave, ave!
Scientia Slovaca !
Ave, ave!
Scientia slovaca !
Avete vos !
Avete vos !
Scientiarum communitas
Sciencia !
Slovacca !
Ave!
Ave !*

*Autor melódie a textu: Eubomír Lenoč; hudobné stvárnenie: hudobná skupina M&D so speváčkou Danny.
Snímky sú z premiéry hymnusu „Ave, ave scientia Slovaca“ na slávnosti oceňovania „Vedec roka SR 2005“ v Dome ZSVTS – 15. marca 2006*

Na slávnosti oceňovania „Vedec roka SE 2005“ pri znení hymnusu Zľava: Lenoč (Journaliste Studio), Szabo (Ministerstvo školstva SR), Molnár (predseda ZSVTS), Jusko (predseda Predstavenstva a. s. Slovnaft), Krútka (predsedníčka Slov. dikátu novinárov), Luby (predseda SAV - za rečníckym pultom).

Navrhovaný projekt:

Atribúty kvalitného poznávania a žitia...

Eubomír Lenoč

Text tohto projektu bol uverejnený v brožúrke vydanej pri príležitosti slávnosti odovzdávania ocenení „Vedec roka SR 2005“ 15. marca 2006.

Lubomír Lenoč o projekte prehovoril v skrátenej forme k prítomným na slávnosti zdôrazniac, že ide o malý príspevok na uvádzanie pojmu

Poznatková spoločnosť do diania v SR

„Informovať, poznať, myslieť, konať...“

Štyri slovesá, štyri neurčitky. **Štyri atribúty...** Majú veľký význam – vo všetkých sférach ľudskej činnosti - ak sú nielen vyslovované, ale aj vykonávané v uvedenom poradí.

Na prvý atribút **„informovať“** – realizovaný v kontexte s vedou a výskumným bádáním (ide o informácie plynúce z vedy a výskumu vôbec) – nadväzuje kategória **„poznávať“** (poznávanie). Zhromažďované poznatky (získavané z informácií) akosi nevdojak nútia človeka **myslieť** – **zamýšľať sa**. Myslenie, zamýšľanie sa celkom zákonite zakončuje kvalitným **„konaním“**. A kvalitné konanie? To je to, po čom človek ako jednotlivec a súčasne celá spoločnosť túžia. Znamená to kvalitné žitie - človeka, človečenstva.

Skôr, ako sa pokúsím poodhaliť zatiaľ plne nechápanú (podľa mňa však úplne jednoduchú, realizovateľnú a logickú) súvislosť uvedených 4 slovies, dovoľte na úvod vysloviť zopár informácií, s ktorými som sa stretol počas nedávno uplynutých dní...

Prvá:

2. marca 2006 uverejnil denník Pravda článok týkajúci sa kvantovej budúcnosti ľudstva, v ktorom okrem iného sa píše, že zostrojenie kvantového počítača (na čom sa vo svete pracuje) od základov zmení informačnú spoločnosť, bude iná, ako ju poznáme dnes. Taký počítač bude milión ráz rýchlejší ako súčasné výpočtové stroje.

Má táto informácia denníka Pravda niečo spoločné so Slovenskom, s jeho výskumom ?

Má...

Svoje zastúpenie máme totiž aj v tejto vednej oblasti. Ved' **Prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc.** – odborník v oblasti „Kvantová elektronika a informatika“ - pracujúci v Centre pre výskum kvantovej informácie Fyzikálneho ústavu SAV v Bratislave, bol v prvom ročníku udeľovania ocenení „Vedec roka SR“ ocenený titulom „**Vedec roka SR 1997**“ za práce, ktoré možno zhrnúť pod názov „Univerzálne kvantové klonovanie a rekonštrukcia stavov kvantových systémov“. Odborný (praktický) prínos výsledku na diplome „Vedec roka SR 1997“ znel: „Univerzálny optimálny Bužek - Hilleryho kloner kvantových stavov bude v budúcnosti integrálnou časťou potenciálnych kvantových počítačov“.

Len tak na okraj: Ten istý profesor Bužek v akcii „**Vedec roka SR 2001**“ získal za trojnásobnú aktívnu účasť v projektoch 5. rámcového programu EÚ hlavné ocenenie v kategórii „Za výsledky v programoch EÚ“ (podľa mňa by si jeho vedecká práca zaslúžila udelenie Nobelovej ceny).

Druhá:

Koncom februára tohto roku vysiela jedna zo slovenských televíznych staníc reportáž z Kene, kde slovenský lekár-vedec **Prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc.**, realizuje - priamo v teréne - svoj zdravotnícky program pomáhajúci tejto krajine v zavádzaní systémov zdravotníckej starostlivosti.

Prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc. v druhom ročníku akcie „Vedec roka SR“ získal najvyššie ocenenie „**Vedec roka SR 1998**“.

Pán profesor Krčméry - dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity - vedecky pracuje v oblasti antibiotickej liečby. Titul Vedca roka SR získal za zavedenie plánovanej progresívnej antiinfekčnej liečby u onkologických pacientov s komplikáciami po cystostatickej chemoterapii. Navrhol algoritmy, ktoré sa stali súčasťou európskych odporúčaní (EORTC).

Tretia:

Keď som sa medzi odpoveďami do ankety s otázkou „Čo dáva a môže dať slovenská veda Slovensku a svetu?“ (odpoveď je uverejnená v tejto malej brožúrke) pustil čítať názor čerstvého tu sediaceho „**Vedca roka SR 2005**“ - **Prof. RNDr. Anatolija Dvurečenského, DrSc.** – pracovníka Matematického ústavu SAV (odborníka v oblasti Matematika), spomenul som si na študentskú riekanku ešte z čias štúdia na gymnáziu znejúcu „Matematika je veda, ktorá sa naučiť nedá“ (priznám sa, že po celý život sa mi táto riekanka zahniezdila akosi natrvalo v mozgu). Riadok po riadku čítania odpovede prof. Dvurečenského som si mienku o matematike začal meniť. A po prečítaní celej jeho stati sa plne stotožňujem s titulkom jeho príspevku znejúcom „Matematika je kráľovnou vied“. Plejáda vedeckých výsledkov slovenských matematikov z dávnej minulosti a aj súčasnosti k zvyšovaniu úrovne matematiky v celosvetovom meradle je fascinujúca. Len si prečítajte... Stať držíte v rukách. Ale už dosť.

Mohol by som tu niekoľko hodín vyratúvať kvalitu slovenskej vedy a výskumu vôbec a vymenúvať desiatky, či stovky jej predstaviteľov snúbiacich sa nielen s materskou krajinou, ale uznávaných v celosvetovom meradle. Úroveň slovenskej vedy, ako vidieť, nie je teda zanedbateľná.

Vrátim sa však k štyrom neurčitkom vysloveným v úvode: **Informovať, poznávať, myslieť a konať.**

Zdôrazňujem opäť, že ide o **4 atribúty** cielené do kvality života (žitia), ktoré sa pokúsím dať do súvislosti s činnosťou vedeckej komunity na Slovensku.

Na pomoc si zoberiem 6. bod záverov Svetovej konferencie o vede, znejúci:

„Verejnosť musí rozumieť vede, ale aj vedci musia rozumieť verejnosti. Veda má v politike a verejnosti pestovať spôsob myslenia rešpektujúci fakty a údaje. Treba ju integrovať do všeobecnej kultúry. Vlády by mali rešpektovať vedecký žurnalizmus.“

Otázka: rozumie si slovenská veda so slov. verejnosťou ? A opačne: rozumie si verejnosť s vedou ?

Odpoveď (moja): vzájomná komunikácia a teda porozumenie je v súčasnosti takmer na bode mrazu. To „nerozumenie si“ potvrdzuje o. i. aj to, že štát investuje do vedy veľmi málo - iba cca 0,5 percent HDP, i to, že Agentúra na podporu vedy a techniky nie je finančne dotovaná v zákonom stanovenej výške, atď.

Kto je na vine ? Bez rozmýšľania možno povedať, že je to vedecký žurnalizmus, ktorý - kedysi tak významná časť mediálnych činností - sa v súčasnosti v médiách „pestuje“ poskromne. Vláda tak - vychádzajúc zo 6. bodu záverov Svetovej konferencie o vede - vlastne nemá čo rešpektovať.

Absencia **informovanosti** slovenskej verejnosti o tom, čo sa v slovenskej vede deje, aké sú názory a námety vedcov na Slovensku, je zarážajúca. To hovorím iba o absencii jednoduchých základných informácií o vedeckom dianí (o nejakom reality show z vedeckého prostredia trebárs v televízii, ktoré by privedlo divákov k obrazovkám, ani len nesnívam).

Čo k takémuto stavu neinformovania pri udeľovaní ocenenia za rok 2004 povedal Vedec roka SR 2004

RNDr. Ján Kormanec, DrSc. ?

Nuž toľko:

„Čo sa týka vzájomnej informovanosti (veda vs. verejnosť), tak je potrebné povedať, že chyba je aj na našej strane a v spolupráci s médiami je potrebné popularizovať niektoré aktuálne oblasti vedy, napríklad formou skutočne zaujímavých cyklov pútavých vedecko-populárnych programov v televízii, ako je tomu napríklad v televízii BBC (ktoré idú aj na dostupnom televíznom kanále Spektrum). Laická verejnosť by takto mohla čiastočne pochopiť, že vedci to nie sú iba do seba uzavretí „tíchlí blázni“, ale ľudia, ktorí sa prostredníctvom svojho bádania sveta okolo seba pokúšajú napomôcť k riešeniu niektorých najpálčivejších problémov ľudstva“.

Toľko dr. Kormanec....

Povedal som pred chvíľou, že vedecký žurnalizmus pred 20, či 30 rokmi prežíval na Slovensku zlaté obdobie. Bolo to vďaka približne 120 vedeckotechnickým novinárom, združeným vo svojom novinárskom klube - vysoko aktívnym.

Založením Klubu vedy a techniky Zväzu slovenských novinárov roku 1970 sa začala 20-ročná éra uplatňovania systémového prístupu slovenskej vedeckotechnickej žurnalistiky do slovenských médií. Jej zlaté časy trvali do roku 1990. Vedeckí žurnalisti dve desaťročia vďaka Ministerstvu výstavby a techniky – najmä vtedajšiemu námestníkovi ministra Júliusovi Pavlisovi - mali svoj bulletin „Novosti vedy a techniky“ vychádzajúci dvakrát do mesiaca pre novinárov a pre radiacu sféru s tisíckami informácií o výskumných riešeniach z pracovísk základného a aplikovaného výskumu, s rubrikami zo všetkých výskumných inštitúcií, s informáciami o jubileách, o chystaných podujatiach (vedeckí žurnalisti mali dokonca vlastnú klubovňu na Štefanovičovej ulici, v ktorej roku 1991 zakladali ARGE – Arbeitsgemeinschaft der Wissenschaftsjournalisten Mitteleuropa fungujúcu dodnes). Po dlhé roky vedecký klub novinárov týždenne usporadúval „besedy pri káve o vede“, ako aj desiatky seminárov za účasti popredných domácich i zahraničných vedcov. K systému vedeckej žurnalistiky patrilo aj 10-ročné stretávanie sa vedeckých žurnalistov socialistických krajín v Bratislave. Na Štefanovičovej ulici fungovala bezplatná výstrižková služba „na počkanie“ (ešte nebol internet), ako aj bezplatná fotoreportážna služba pre médiá so stovkami a stovkami fotografií z výskumných pracovísk s textami, atď., atď.).

Slovenská televízia mala oddelenie vedy a techniky na čele s redaktorom Jurajom Zajíčkom (plus Rolný a Planková), Slovenský rozhlas skupinu vedeckých žurnalistov na čele s Tomášom Borecom (plus Štrpková, Bielko, Vančová), v denníkoch boli redaktori-špecialisti na vedu a techniku.

Verejnosť bola prostredníctvom médií o slovenskej vede dostatočne informovaná.

Roku 1990 prijala EUSJA (Európska únia vedeckých žurnalistov) Klub vedeckotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov za svojho člena ako prvého z východného bloku.

Slovenská verejnosť bola o vede a výskume na Slovensku (a aj vo svete) primerane informovaná, rozumela jej. A vedci veľmi ochotne informácie poskytovali. Jednak prispievali do bulletinu Novosti vedy a techniky, jednak sami ponúkali napísanie článkov do rôznych médií, radi sa po niekoľko rokov zúčastňovali na posedeniach pri káve s novinármi. Bolo tak vďaka existujúcemu životaschopnému systému vedeckej žurnalistiky.

To všetko sú dnes iba spomienky. Systémový prístup k vedeckotechnickej žurnalistike sa úplne vytratil.

Neexistuje. Dôsledok? Verejnosť vede a jej problémom nerozumie.

Kto napríklad pozná našich popredných vedcov? A kto Golonku, Pálffyho, Nepelu, Moravcovú? Takmer každý. Športové rubriky (celé strany v novinách) informujú o športovcoch bezchybne.

Vráťme sa však k štyrom na začiatku uvedeným atribútom:

Bolo by veľmi prospešné a teda žiaduce (**zdôrazňujem, že ide iba o kategóriu návrhov**):

Utvoriť na Slovensku systém, kde by sa uvedené atribúty - v kontexte so slovenskou vedou a vedcami - udomácnili čo najskôr v kolobehu života.

Často sme totiž svedkami toho, že predstavitelia verejného života **konajú** (ide o štvrtý spomínaný atribút) tak, že pred „konaním“ sa iba vlašne zaoberajú predchádzajúcimi tromi atribútmi (málo informácií, málo poznatkov, málo rozmýšľania). Konanie bez myslenia, bez poznatkov a bez dostatku informácií (nimi - a to predovšetkým od vzdelaných ľudí - od vedcov - by naše žitie malo byť presiaknuté) nedosahuje potrebnú kvalitu.

Dôsledok? Za unáhleným konaním nasledujú peripetie - more oprávnenej kritiky. Kvalita žitia tak pokrívka.

Príkladov v našom verejnom živote o takomto zlom konaní je neúrekom.

Ako 4 atribúty uviesť do života? Má to vôbec nejaký zmysel?

Som presvedčený, že za pokus to stojí. Ved' nedávno ma predsedníčka Klubu vedeckých žurnalistov Írska Anna Nolanová v dlhom rozhovore informovala, ako sa v Írsku práve uplatňovaním vedy a techniky podarilo

Čím začať na Slovensku ?

Základom systému 4 atribútov by mal byť prvý z nich: INFORMOVAŤ !

To značí: o. i. utvoriť životaschopný systém vedeckotechnickej žurnalistiky ! A zapojiť doň tak vedcov, ako aj novinárov.

Dá sa to zvládnuť (za integrovanej konštitucionalizovanej pomoci a pochopenia Ministerstva školstva SR, Slovenskej akadémie vied, Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností, Zväzov priemyselného a poľnohospodárskeho výskumu, vysokých škôl, atď.). Management by si mal vziať na starosť Klub vedeckotechnických žurnalistov SSN a jeho Journaliste-Studio.

Treba k tomu:

1. ochotu vedeckých a výskumných inštitúcií (vedcov a výskumníkov) informácie nepretržite poskytovať, ba dokonca prichádzať s iniciatívou (tak to bolo v minulosti v „zlatých časoch“). Pôjde tu jednak

o poskytovanie informácií z toho ktorého vedného odboru, jednak (a to by bolo významné novum)

o informačné poskytovanie (takisto permanentné) čerstvých názorov a námetov k tomu, čo sa deje na Slovensku (i vo svete) v oblasti politiky, ekonomiky a v sociálnej oblasti. Pracovníci z inštitúcií vedy a techniky (vrátane vysokých škôl) by sa tak mohli (ba mali) stať akýmsi **svedomím národa.**

2. ziskávať novinárov pre vedeckotechnickú publicistiku (vďaka usporadúvaniu podujatí s vedcami - tak to bolo takisto v minulosti)

3. kreovať Klub vedeckotechnických žurnalistov SSN (aj to už bolo v minulosti, keď každé médium malo redaktorov-špecialistov na vedy a techniku a klub mal približne 130 členov)

Počiatočná forma ?

Začať by sa malo organizovaním nasledovných akcií (**ide o návrhy**):

1. Posedenia o vede pri káve

Pôjde o obnovenie pravidelných novinárskych stretávaní s týždennou periodicitou s poprednými slovenskými (i zahraničnými) vedcami pod názvom „**Posedenia o vede pri káve**“ s informáciami o tom, čo sa deje v slovenskom i svetovom výskume. S takými pravidelnými stretnutiami majú novinári bohaté pozitívne skúsenosti z minulosti. Miesto „posedení“: malá zasadačka na Slovenskom syndikáte novinárov – SSN, alebo v Slovenskej akadémii vied, či ZSVTS.

Tieto aktivity pomôžu kreovať (kedysi bohatú, no dnes prislábú) členskú základňu KVTŽ SSN a utvárať tak širší priestor v masmédiách pre vedeckotechnickú publicistiku. Stretnutia budú uvedené v prehľadoch tlačových podujatí, ktoré vydáva SSN a navyše aj v utvárajúcim sa internetovom periodiku „expertsforum.sk“. Ku každej z besied sa pripraví krátka písomná predloha, ktorá spolu s tým, čo odznejie na besede, sa uverejní v internetovom informátorovi. Priebeh sa bude nahrávať digitálnou kamerou a uverejní sa na internetovej stránke „expertsforum.sk“, ba materiály z besied môžu vyjsť neskôr aj knižne.

2. Obnovenie dávnejšie usporadúvaných miniseminárov

Miesto : ZSVTS; Tematika : aktuálna problematika vedy a techniky. Účasť : vždy niekoľko popredných vedcov, novinári i verejnosť; Priebeh sa bude nahrávať digitálnou kamerou a uverejní sa na internetovej stránke „expertsforum.sk“. Periodicita: približne raz za 6 týždňov, príp. podľa naliehavosti.

3. www.expertsforum.sk

Uvedenie do definitívneho chodu internetového informátora „www.expertsforum.sk“. **Informátor** je už založený (pri J/S - zatiaľ v nedokončenej forme). Určenie: pre novinársku obec a širokú verejnosť. Značný rozsah informovania o slovenskej vede a technológiách v slovenskom a niektoré rubriky čiastočne v anglickom jazyku. Je prísľub, že Európska únia vedeckých žurnalistov bude tohto internetového informátora propagovať v zahraničí. Informátor súhrne nahradí v minulosti vydávané periodiká Novosti vedy a techniky, Media servis SAV, Science-Technology-Trade in Slovakia (vydávaný v minulosti v angličtine jednak vo forme časopisu, jednak aj na internete). V tomto Informátorovi by sa umiestňovali (v rubrike, ktorá by bola iba v slovenčine) aj názory a námety vedcov-výskumníkov k politickému, ekonomickému a sociálnemu daniu u nás a vo svete. Miesto redakcie: žiada sa pomoc Ministerstva školstva SR – najlepšie by bolo v Centre vedecko-technických informácií SR (CVTI SR). Management: J/S.

4. Pokračovanie v oceňovaní „Vedec roka SR“

Slávnosť udeľovania ocenení v 9. ročníku je 15. marca 2006 v priestoroch Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností. Na slávnosti sa vyhlási otvorenie 10. ročníka „Vedec roka SR 2006“.

5. Celoplošné vyučovanie angličtiny v SR

Pripraviť návrh a realizovať vyučovanie angličtiny pre verejnosť. Text uverejniť dvakrát v týždni v niektorom denníku, výslovnosť textu na druhý deň v rozhlase, alebo v televízii. Termín: roku 2006.

6. Pokus o realizáciu akcie „Žime ako dobrí susedia“ (Maďari a Slováci)

Pokúsiť sa realizovať to, čo kedysi dokázali Francúz de Gaulle a Nemeč Adenauer: zmierenie medzi oboma národmi. Za pomoci vedcov, novinárov hľadať osobnosti na Slovensku a v Maďarsku, ktoré by sa pokúsili o niečo podobné. Za toho predpokladu, že história sa síce nedá vymazať, ale nastúpila by kategória vzájomného odpustenia – generálneho pardónu. Začiatok pokusu a súčasne prieskum za účasti vedcov oboch krajín : rok 2006.

Čestné predsedníctvo

Na čelo projektu postaviť čestné predsedníctvo. Pozostávalo by z radov významných osobností v SR (z vlády, NR SR, Ministerstva školstva SR, SAV, ZSVTS, Agentúry na podporu vedy, Učenej spoločnosti SAV, atď.).

Termín: jar 2006.

Riadiaci výbor

V priebehu prvých mesiacov roku 2006 utvoriť riadiaci operačný výbor – podobný tomu, ktorý už dlhé roky funguje pri oceňovaní „Vedec roka SR“. Členovia : delegovaní zástupcovia vedeckých inštitúcií a vysokých škôl.

Sídlo projektu (návrh)

CVTI SR (stôl, tel. spojenie, využitie internetu, atď.)

Finančné zabezpečenie

Požiadala sa Ministerstvo školstva SR.

x x x

Na aktivity v kategórii atribútu „Informovať“ budú bezprostredne nadväzovať (takmer automaticky) atribúty: **poznať, myslieť, konať**.

Ak by sa to podarilo, bol by to európsky unikát. Realizovateľný.

Po dôkladnom schválení projektu (len čo dostane definitívnu podobu) ihneď informovať všetky vedecko-výskumno-vývojové pracoviská.

Za KVTŽ SSN a J/S pripravil: Lubomír Lenoch

Generálne zasadanie EUSJA v Strasburgu

Ostatné generálne zasadanie **Európskej únie vedeckých žurnalistov (EUSJA) bolo dňa 9. marca 2005**

v nádhernom francúzskom meste Strasbourg, kde má sídlo sekretariát tejto novinárskej medzinárodnej organizácie a kde kedy-tedy zasada aj európsky parlament (navyššie toto mesto je symbolom zbratania sa Európy - najmä Nemecka a Francúzska). Spomedzi 23 zástupcov novinárskych národných klubov sa na zasadaní zúčastnil predseda Klubu vedeckotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN) **Lubomír Lenoch**, stály delegát SR v EUSJA (KVTŽ SSN je členom EUSJA od roku 1990, keď ho spolu s maďarským klubom prijali ako prvého spolu s Maďarskom z krajín východného bloku). Len pre informáciu: roku 1991 sa v klubovni KVTŽ SSN na Štefanovičovej ulici v Bratislave zakladala ARGE (Arbeitsgemeinschaft der Wissenschaftsjournalisten Mitteleuropa – Pracovná skupina vedeckých žurnalistov strednej Európy z krajín : Rakúsko, Bavorsko, Maďarsko Slovensko a Slovinsko), ktorá je stále vysoko činná.

Program bol zvyčajný: výročná správa EUSJA (predniesol ju predseda EUSJA Ištván Palugyai z Budapešti) , informácie delegátov z členských krajín o činnosti klubov (vrátane novoprijatých členov z Belgicka, Čiech, Nórska a Portugalska), prijatie ďalších národných klubov (Rumunsko, Grécko a Turecko), diskusia o budúcich aktivitách EUSJA a národných klubov, spoločenské posedenie.

O čom hovoril slovenský zástupca ? Mal o čom, a to aj napriek tomu, že kvôli finančným problémom sú kontakty KVTŽ SSN s EUSJA v ostatnom čase trochu priskromné (kým EUSJA je financovaná Európskou komisiou, KVTŽ SSN financuje iba Journaliste-Studio, ktoré t.č. nemá nijaké financie nazvyš).

Niektorí prítomní v Strasbourg sa pamätajú na akciu, ktorú za ich účasti pripravil KVTŽ SSN pred 4 rokmi, keď bola v Trenčíne slávnosť odovzdávania ocenení „Vedec roka SR“, či na akciu EUSJA v Grazi v októbri 2003, keď 4 účastníci zo SR (Turčan, Pánik, Tvarožek a Lenoch) zaspievali za doprovodu gitary (Turčan) pekné melódie. Padla aj otázka, či Slováci zopakujú takú spevnú vložku aj na niektorom z budúcich stretnutí novinárov EUSJA (dostali odpoveď: áno, pri chystanom stretnutí novinárov z EUSJA roku 2006 v SR).

Plusy informácie slovenského delegáta: 8 ročníkov organizovania akcie oceňovania vedcov a výskumníkov SR pod názvom „Vedec roka SR“, 15 besied s vedúcimi negociačných kapitol rokovaní pred vstupom SR do EÚ pod názvom „Aké to u nás bude, keď budeme v EÚ“, zakladanie web stránky expertsforum, atď.

Mínusy: slabá podpora vedy v SR zo štátnych zdrojov, pokles záujmu o vedu, pokrívávanie masmédií, slabá členská základňa KVTŽ SSN . Miništúdiu o vede a médiách nájdete v zakladanom internetovom periodiku „www.expertsforum.sk“, v rubrike „Novinárske fórum“. web stránku zakladá Journaliste-Studio spolu s KVTŽ SSN (hľadá sa ďalší spoluvyhlasovateľ a najmä sponzor, pretože bez financií sa projekt spustiť nemôže).

Prítomní priaznivo reagovali na činnosť KVTŽ SSN, budú držať palce pri kreovaní slovenskej vedeckej žurnalistiky (najmä pokiaľ ide o rozšírenie členskej základe), **sľúbili propagovať web stránku „www.expertsforum.sk“ (a teda propagovať dianie v slovenskej vede a výskume - viaceré rubriky v utváranom internetovom periodiku budú aj v angličtine)**, tešia sa na spoločné stretnutie v SR.

Napokon poznámka: hoci zakladajúca sa web informácie prinášajúca stránka www.expertsforum.sk je iba v stave zrodu (bude sa zaplňať dlhší čas – dotahuje sa aj angličtina), rubrika „Vedec roka SR“ je kompletná a rubrika „Novinárske fórum“ má prvé príspevky. Otvorte si ju , prečítajte si základnú informáciu v nej a zapojte sa „do hry“.

Určite to pomôže kreovať slovenskú vedeckú žurnalistiku tak, ako na to spomínajú novinárky **Wagnerová, Štrpková, Lembovičová** (v rubrike „Novinárske forum“ expertsfóra).

Lubomír Lenoč

Pravda 17. III. 2006 (rozhovor V. Jancuru z Pravdy s Vedcom roka SR 2005 prof. A. Dvurečenským) :

Vedec roka: Bádanie je veľmi krehká vec

♦ **Nositeľom ceny Vedec roka sa stal známy slovenský matematik Anatolij Dvurečenskij**
♦ **Takéto spoločenské ocenenie si vážim, ale nebudem skrývať, že viac ma poteší priaznivý ohlas v odborných kruhoch na konkrétny výsledok výskumu," zdôveril sa v rozhovore po udelení ceny**

Za matematiku sa neudeľuje Nobelova cena. Prečo?

Kolujú o tom rôzne pikantné historky. Nobel sa tak údajne pomstil za to, že jeden škandinávsky matematik cítil náklonnosť k jeho manželke. Skutočná príčina však môže spočívať v malej priebornosti ľudí nášho vedného odboru, ktorí si zväčša nepotrpia na ocenenia tohto druhu a vôbec - na svetskú slávu.

Americký matematik John Nash, známy aj u nás širokej verejnosti z filmu Čistá duša, sa však pred dvanástimi rokmi stal "nobelistom". Ako je to možné?

Nezabúdajme, že cenu dostal za využitie matematických metód v ekonómii a nie za matematický objav. Ale aj Nasha oveľa viac potešilo uznanie kolegov matematikov. Mám na mysli scénu z filmu, keď ho v univerzitnej klubovni "vyznamenávajú" plniacimi perami.

Vedeli ste o tom, že Nash trpel vážnou psychickou chorobou?

Dlho som to ani netušil, aj preto pred ním klobúk dolu. Viete, špičková veda je krehká vec. Ak sa vám nedarí, môžete sa zrútiť.

A teraz otázka z iného súdka: ako ste prišli k svojmu ruskému menu?

Môj otec bol Rus, prišiel na Slovensko ako emigrant po boľševickej revolúcii. Je to však dlhšia história. Bol v poslednom ročníku gymnázia, keď musel narukovať do tzv. bielych armád. Po ich porážke sa dostal cez Tunis a Francúzsko do Prahy. Československo vtedy pomáhalo mladým Rusom získať vysokoškolské vzdelanie. Predpokladalo sa, že boľševický systém v ich vlasti nepotrvá dlho. Otec vyštudoval zememeračstvo a potom žil na južnom Slovensku. Cez vojnu sa zapojil do odbojovej činnosti a neženíl sa, po vojne sa chcel totiž vrátiť domov, do Rostova na Done. Našťastie si to rozmyslel. Tí z emigrantov, čo sa vrátili, či už dobrovoľne, alebo ich odvliekli násilím, skončili v gulagoch. Otec teda zostal a zobral si mamu, Kysučanku. Ale narodil som sa im, keď mal už takmer 50 rokov.

Viete, že v Novosibirsku na tamojšej univerzite máte menovca profesora Anatolija Dvurečenského?

Áno, je to fyzik, ale nepoznáme sa. Keď som sa koncom sedemdesiatych rokov dostal na študijný pobyt do Ústavu jadrových výskumov v Dubne pri Moskve, napísal som mu do Novosibirska list, ale neodpovedal mi. To viete, bola iná doba, plná podozrievavosti, možno sa aj zľakol. V roku 1983 sa mi však podarilo pomocou až sherlockovských postupov vypátrať bratrancov, ich mamy a sesternicu. Boli šokované z toho, že majú príbuzných v Československu.

Ako vás prijali v Dubne s takýmto menom?

Ako cudzinca, preto aj priezvisko mi prepísali do azbuky ako Dvurečenský, bez "j". Toto písmeno mi píšu na konci priezviska iba na Slovensku.

Spolupracujete aj naďalej s ruskými kolegami?

Áno, a to veľmi zaujímavým spôsobom. V Rusku je mesto Sarov, ktoré za sovietskych čias malo zašifrovaný

názov Arzemas-16. Pre cudzincov bolo uzavreté, nachádzali sa tam totiž výskumné ústavy zapojené do jadrového zbrojného programu. S jedným takýmto ústavom spolupracujeme na úlohe od Slovenského plynárenského priemyslu.

Vediete predsa matematický ústav, čo ten môže mať spoločné s plynárňami?

Nič nie je praktickejšie ako dobrá teória, preto sa zavše pokúšame uplatniť v podnikovej sfére aj niečo z nášho základného výskumu. Cez Slovensko vedie z východu obrovská plynovodná sústava. Štyri línie dlhé 2 200 kilometrov, potrubie s priemerom 1 200 až 1 300 milimetrov. Ročne cez túto sústavu prejde okolo 90 miliárd kubických metrov plynu. Na pohyb takéhoto množstva treba nesmiernu energiu, ktorú dodávajú štyri kompresorové stanice, každá s výkonom 200 megawattov. Zväčša ide o plynové turbíny. Ušetriť pritom čo len jedno percento energie, už aj to je veľký prínos. Nuž na tom pracujeme. Nikdy som ani netušil, že raz budem spolupracovať s SPP a ruskými partnermi na takejto úlohe. Ale vďaka tomu má náš ústav financie aj na základný matematický výskum.

V zdôvodnení udelenia ceny Vedec roka sa píše, že vás citujú 1 226-krát v 501 prácach, z toho 665 citácií je v zahraničných prácach? Je to zrejme veľa.

Úroveň teoretického výskumu, jeho vplyvu na rozvoj poznania sa hodnotí podľa počtu citácií. Či je to dosť, alebo veľa? Závisí to od vedného odboru. Matematika patrí medzi odbory málo citované. Hovorí sa, že jedna citácia v matematike, to sú dve vo fyzike, tri v biológii a tak ďalej.

Ktorú zo svojich prác hodnotíte najvyššie?

Odpoviem, ale tu sa už musím vyjadrovať odborné. Ide o prácu, ktorá súvisí s popisom pravdepodobnostných mier a ich zovšeobecneniami v kvantových logikách Hilbertovho priestoru. Na začiatku bola poučka, ktorá vznikla niekedy v 50. rokoch minulého storočia a ktorá ma oslovila ešte ako doktoranda. Prešlo niekoľko rokov výskumu a napísal som o tom monografiu.

Je pravda, že vrcholné výsledky v matematike sa dosahujú v mladom veku?

To naďalej platí. Mladá hlava nie je natoľko zaťažená predsudkami, ale ani priveľkým množstvom poznatkov, čo tiež môže sputnávať obrazotvornosť. Preto je také dôležité pre náš ústav mať stále talentovaných doktorandov.

A máte ich?

Máme, a na čo som zvlášť pyšný, už aj zahraničných, a to aj zo západnej Európy. Nedávno u nás úspešne skončil dokonca doktorand z Nemecka. Čo znamená, že vo vzťahu k rozvinutejšej časti Európy už nechodíme len s nastrčenou rukou, ale že jej adeptom vedy dokážeme poskytnúť už aj kvalitnú prípravu, vzdelanie.

Pred desiatimi rokmi dostal mladý slovenský matematik Róbert Szelepcsényi jedno z najprestížnejších ocenení v odbore informatika - Cenu Kurta Gödela. Dostal ju za objav, na ktorý prišiel ako 20-ročný.

Zopakovalo sa odvtedy niečo podobné?

Nie. Mladý Szelepcsényi pracuje u nás v ústave a to, čo vtedy dosiahol, bol vynikajúci výsledok, ktorý sa tak často neopakuje. Priniesol mu veľkú slávu a to býva niekedy aj dvojsečné. Lebo aj mladý vedec si skôr či neskôr uvedomí, že také niečo sa už nemusí zopakovať. Teraz však nehovorím o Szelepcsényim.

Je to čosi ako predčasné finále?

Povedzme, poznal som totiž niekoľko talentovaných ľudí, ktorí sa v nízkom veku dostali na vysokú školu, ale potom to ďaleko nedotiahli. Byť stredobodom pozornosti, to aj s nádejným vedcom zamáva.

Pre väčšinu ľudí je matematika naďalej postrachom. Je chyba v neschopnosti učiteľa zaujať?

Často to býva naozaj prvotný zdroj neoblíbenosti matematiky. Preto dávam klobúk dolu pred učiteľmi, ktorí v dnešných časoch, keď sú v popredí rôzne pseudohodnoty, dokážu žiakov a študentov prilákať k tomuto predmetu.

Profesorov matematiky máme na Slovensku menej ako fakúlt, kde sa prednáša táto kráľovná vied. Nejde tu kvantita na úkor kvality?

Teraz ste trafili klince po hlavičke. V minulom desaťročí prišlo na Slovensku k veľkému "boomu" univerzít, dnes už máme univerzitu pomaly v každom okrese. Je to dôsledok politických vplyvov nielen na celoštátnej, ale i regionálnej úrovni. Na takéto množstvo vysokých škôl však chýbajú nielen peniaze, ale najmä odborníci. A východisko? Už máme nielen mimoriadnych profesorov, ale aj mimoriadnych docentov, čo je slovenský vynález. Aj tí sú ustavične na cestách z jednej univerzity na druhú. Chýba ich previazanosť na študentov. Úroveň

vzdelávania musela preto klesnúť.

Kdekomu sa v tejto situácii vidí schodná cesta v zrušení akadémie vied a presune odborníkov i výskumu na univerzity.

To by bolo veľké nešťastie. Kritici označujú akadémiu vied za sovietsky model, lebo oficiálne vznikla roku 1953. Zamlčujú však, že vtedy len zmenila názov, v skutočnosti tu existuje od roku 1942. Niektoré slovenské miniuniverzity by nás možno rady pohltili s tým, žeby na ne prešli aj peniaze zo štátneho rozpočtu určené teraz pre ústav SAV. O tom však veľmi pochybujem.

Pred siedmimi rokmi ste matematicky vyjadrili stav spoločnosti v období transformácie. Kam sme sa odvtedy dostali?

Ďaleko zatiaľ nie. Z matematickej teórie riadenia vyplýva, že systém je stabilný, keď je v extrémnych bodoch. Pri prechode z jedného bodu do druhého však nastáva chaos, ktorý pre nás nie je prekvapujúci, a vieme, že bude ešte chvíľu trvať. Turbulencie v slovenskej vede a školstve sú prejavmi tohto chaosu.

Môže matematika pomôcť pri odstraňovaní alebo aspoň zmierňovaní týchto i ďalších spoločenských turbulencií?

Ja som dokonca presvedčený, že matematika ponúka v tomto storočí strategický kľúč ku kultúrnemu a ekonomickému rozvoju národov. Musí však o ňu prejavíť väčší záujem politika.

Prof. RNDr. Anatolij Dvurečenskij, DrSc. (56). V roku 1972 skončil Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave. Potom pôsobil v Ústave merania a v Matematickom ústave SAV, kde je už sedem rokov riaditeľom.

PRAVDA, Vladimír Jancura

15. 3. 2006 16:12:55 - Veda a technika

(mail od prof. Dvurečenského organizátorom súťaže „Vedec roka“ 28. apríla 2006):

Vazeny pan Lench,

dakujem za informáciu. Chcel by som Vám este raz podakovať, lebo vďaka Vasej iniciatíve sa matematika dostala na stránky novin, do radia a televízie. Vďaka tomu som sa dozvedel o iniciatíve amerického prezidenta Busha z febr. t.r. o iniciatíve na podporu matematiky a fyziky a prírodných vied. Rozhodli sa stiahnuť 10 mlrd. USD z biologickeho výskumu a dali ho na podporu matematiky a fyziky. S pozdravom

A. Dvurečenskij

P.S. Este aj v týchto dňoch sa objavujú články o matematike: Telepus z minuleho týždňa a najnovší Quark.

Mathematical Institute
Slovak Academy of Sciences
Štefanikova 47
SK-814 73 Bratislava
Slovakia
Fax: 00421/2/52497316
Phone: 00421/2/52492751
Web: www.mat.savba.sk

Rok 2006

Vedcom roka prof. Pavol Šajgalík

Vložil: [V. Šmihula](#), 3.4.2007, videné 2246 krát (z web-str. SAV – Aktuality)

V pondelok 2. apríla 2007 v sále ZSVTS v Bratislave vyhlásili výsledky 10. ročníka oceňovania osobností pod názvom "Vedec roka 2006".

Vyhlasovateľom podujatia je už tradične Journaliste-Studio (J/S) v spolupráci s Klubom vedecko-technických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN). Odborné gestorstvo zabezpečujú v riadiacom výbore zástupcovia SAV, Ministerstva školstva a Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností (ZSVTS). Pri vyhodnocovaní návrhov na ocenenia spolupracujú aj ďalší odborníci.

Predseda Klubu vedecko-technických žurnalistov SSN **Ľubomír Lench** privítal na podujatí predovšetkým hosťiteľa, predsedu ZSVTS **doc. Pavla Molnára**, ďalej predsedu SAV **prof. Štefana Lubyho**, prezidenta Slovenskej rektorskej konferencie **prof. Vladimíra Báleša** a ďalšie osobnosti slovenskej vedy, vzdelávania aj spoločnosti. Moderátorom slávnosti bol člen riadiaceho výboru podujatia **Viliam Novák** z Ústavu hydrologie

SAV.

Ocenenia v jednotlivých kategóriách získali:

♦ Vedec roka SR 2006:

Prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., riaditeľ Ústavu anorganickej chémie SAV v Bratislave, odborník v oblasti progresívne keramické materiály.

Prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc. bol ocenený za výsledky vedeckého výskumu, ktoré boli publikované v roku 2006 v 9 CC publikáciách a boli predmetom prihlášky vynálezu.

♦ Technológ roka SR 2006:

Ing. Dušan Čáni, hlavný projektant mikroelektronických systémov ZTS VVÚ Košice, odborník v oblasti mikroelektronické radiace systémy.

Ing. Dušan Čáni bol ocenený za návrh obzvlášť presných pohonov pre nasmerovanie lúča hadrónov na úrýchlovači LHC v CERN v Ženeve

♦ Mladý výskumník roka SR 2006:

MUDr. Mária Pallayová, Ústav fyziológie a spánkové laboratórium, Lekárska fakulta UPJŠ Košice, odborníčka v oblasti Všeobecné lekárstvo, diabetológia a spánková medicína.

MUDr. Mária Pallayová získala ocenenie Mladý výskumník roka SR 2006 za nové poznatky o vplyve a následkoch spánkového apnoe na glykémii u pacientov so súčasným diabetes mellitus (DM), typu 2.

♦ Ocenený za výsledky v medzinárodných projektoch EÚ v roku 2006:

RNDr. Jozef Kačmarčík, PhD., vedecký pracovník Oddelenia fyziky nízkych teplôt Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach, odborník v oblasti fyzika tuhých látok – fyzika a technika nízkych teplôt.

RNDr. Jozef Kačmarčík, PhD. je ocenený za významný príspevok pri dosiahnutí supravodivosti v kremíku a za výsledky výskumu v oblasti nových typov supravodičov.

♦ Uznanie za celoživotné dielo v SR:

Prof. Ing. Michal Uher, DrSc., emeritný profesor organickej a bioorganickej chémie na Katedre organickej chémie FCHPT STU v Bratislave, odborník v oblasti bioorganická chémia.

Prof. Ing. Michal Uher, DrSc. bol ocenený za významný prínos pri objasnení vlastností a využitia prírodných a syntetických sladidiel a za založenie školy bioorganickej chémie.

♦ Osobitné čestné uznanie:

Prof. ThDr. PaedDr. ICLic. Ján Duda, PhD., Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, odborník v oblasti filozofia, teológia, religionistika, právo.

Prof. ThDr. PaedDr. ICLic. Ján Duda, PhD. je ocenený za priekopnícku prácu v oblasti stabilizácie rodín a manželstiev v multikultúrnej a multireligióznej spoločnosti a za výsledky výskumu zameraného na zachovanie slovenskej národnej identity v kontexte rastúceho tlaku globalizácie. (Podrobnejšie o ocenených sa dozviete v prílohe pod fotografiami, ale po kliknutí na modrý nápis).

Okrem ocenení v hlavných kategóriách riadiaci výbor udelil aj [viacero čestných uznaní](#).

Za ocenených sa poďakoval "Vedec roka 2006" **prof. Pavol Šajgalík**, ktorý sa vo svojom príhovore zamyslel na tým, či vlastne Slovensko potrebuje vedu. "My, vedeckí pracovníci, žijeme istým spôsobom šťastnú dobu," konštatoval Pavol Šajgalík. "Veď v súčasnosti slová o vedomostnej ekonomike skloňuje nielen každý televízny redaktor a sú súčasťou každej analýzy a ekonomickej prognózy, ale hrdí sa nimi aj každý politik a je pravdepodobné, že toto slovné spojenie rezonuje v celej spoločnosti. Veda sa stala favoritom a verbálnou zárukou nášho ekonomickeho úspechu. Je to povšimnutiahodné aj preto, že len v nedávnej minulosti museli vedeckí pracovníci obhajovať svoju existenciu, doslova bojovať o holý život," - pokračoval, aby na záver mohol pripomenúť: "To, že tu dnes stojíme, ocenení s uznaním nielen vedeckej obce je úžasná vec! Zakladá to nádej, že spoločnosť má dost' trpezlivosti na dlhú cestu, ktorá aj na Slovensku prinesie dost' základných poznatkov vedúcich k inováciám dávajúcim predpoklad k ekonomickej úspešnosti." ([Celé vystúpenie](#) prof. Pavla Šajgalíka si môžete otvoriť v prílohách pod fotografiami, alebo po kliknutí na modrý nápis.)

V rámci slávnosti vystúpil aj predseda SAV **prof. Štefan Luby**, ktorý vysoko ocenil prácu organizátorov súťaže o "Vedca roka", najmä hlavného organizátora súťaže **Ľubomíra Lenocha**. "Ide totiž o to, aby sme popularizáciou vedy získavali toleranciu verejnosti k nej – nadvádzam sa, že táto tolerancia už tu je dost' dobrá – ale predovšetkým aby verejnosť mohla čerpať z poznatkov výskumu, aby pokrok rýchlejšie napredoval," pripomenul predseda SAV. "Som presvedčený, že bez vedy a techniky by pokroku nebolo, respektíve by bol pomalší. Ale nejde len o pokrok. V tejto etape ide aj o niečo, čomu hovoríme udržateľnosť. Takže ide o pokrok, ale vyvážený udržateľnosťou."

Na záver slávnosti predseda Klubu vedecko-technických žurnalistov SSN Ľubomír Lenocho vyhlásil 11. ročník súťaže o "Vedca roka" na rok 2007 (kontakt: journalist@centrum.sk).

Predseda KVTŽ SSN Lubomír Lench (vľavo) odovzdáva prof. Pavlovi Šajgalíkovi diplom k oceneniu Vedec roka 2006. Uprostred prof. Vladimír Báleš.

Pred objektívmi fotoaparátov po prevzatí ocenení. Zľava prof. Pavol Šajgalík, Ing. Dušan Čáni, Mária Pallayová, Jozef Kačmarčík, prof. Ján Duda a prof. Michal Uher.

Pohľad na predsednícky stôl počas vystúpenia predsedu SAV prof. Štefana Lubyho

Na konci slávnosti zaznel hymnus „Ave, ave, scientia slovaca ! „, Zaspieval Daniel Mikloško (autorom melódie a textu je Lubomír Lench). (foto: Šmihula a Krajčovič)

- [Laudácia na počesť ocenených.](#)
- [Ďakovné vystúpenie prof. Pavla Šajgalíka.](#)
- [Príhovor predsedu KVTŽ a riaditeľa Journaliste-Studia Ľubomíra Lencha.](#)
- [Ďalšie Čestné uznania.](#)

Rok 2007

Vedec roka SR 2007 – Aktuality SAV.: 24. 3. 2008 (web-str. SAV):

Vedcom roka 2007 je Ladislav Šoltés

Vložil: [A. Štrpková](#), 24.3.2008, videné 1066 krát

Podrobnosti aj v najnovšom čísle [ENSAV](#). (prepojenie)

Vedcom roka SR 2007 sa v piatok 14. marca 2008 stal **Ing. Ladislav Šoltés, DrSc.** z Ústavu experimentálnej farmakológie SAV. Do Slovenskej akadémie vied putovali aj ďalšie dve najvyššie ocenenia - **Technológom roka SR 2007** sa stal **Ing. Rudolf Toman, DrSc.** z Virologického ústavu SAV a **Mladým výskumníkom roka SR 2007** RNDr. **Viktória Majláthová, PhD.** z Parazitologického ústavu SAV. Ocenenie **Za výsledky v programoch EÚ 2007** získal **prof. Ing. Karel Kovařík, CSc.** zo Stavebnej fakulty Žilinskej univerzity a **Uznanie za celoživotné dielo** prevzal **Ing. Ladislav Komora, CSc.** z VUP, a. s.

Prievidza. Okrem toho bolo udelených 19 Čestných uznaní. (*Čestné uznania kompletne prinášajú ENSAV*.) Slávnostné oceňovanie sa konalo na pôde Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností (ZSVTS) v Bratislave za účasti podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť **Dušana Čaploviča**, generálneho riaditeľa Sekcie vedy a techniky MŠ SR **Mikuláša Šupína**, predsedu Slovenskej akadémie vied **prof. Štefana Lubyho**, predsedu ZSVTS **doc. Jána Lešinského**, konateľ a riaditeľa spoločnosti CEPIT Management (významného sponzora podujatia) **Axela Albrechta**, ktorí zasadli do čestného predsedníctva, zástupcov vedy a výskumu a bohato zastúpenej novinárskej obce vrátane predsedníčky Slovenského syndikátu novinárov **Zuzany Krútkej**. Podujatie, ktorého vyhlasovateľom je Journalist Studio (J/S), v spolupráci s Klubom vedeckotechnických žurnalistov (KVTŽ) SSN, moderovali dvaja členovia riadiaceho výboru "Vedca roka" **Ľubomír Lenoč**, riaditeľ J/S a predseda KVTŽ SSN a hydroológ **Viliam Novák**, vedec zo SAV a jeden z odborných garantov podujatia, ktorý sa zhostil aj významnej úlohy – čítania laudácií na ocenených.

V úvode slávnostného predpoludnia zástupca vyhlasovateľov "Vedca roka" **Ľubomír Lenoč** vyzdvihol tri momenty, ktoré si pred 11-timi rokmi toto podujatie stanovilo ako cieľ - nazrieť do tajomných komnát vedy a výskumu a umožniť tak aj širokej verejnosti spoznať špičkových vedcov a špičkové výsledky na Slovensku, poďakovať sa im a oceniť aj verejne ich úsilie, na čo sa na Slovensku akosi dosť často zabúdalo a v neposlednom rade využiť prítomnosť novinárov a médií aj na to, aby medializáciou podujatia upozornili nielen na špičkové úspechy slovenskej vedy, ale aj na bolesti, ktorými trpí naša veda a výskum a aj takto prispeli k zlepšeniu ich postavenia v spoločnosti.

Oceneným vedcom v svojom vystúpení poďakovaním vzdal úctu aj podpredseda vlády SR **Dušan Čaplovič**. Ako uviedol, veľmi ho znepokojuje malý záujem Slovákov o vedecký výskum. Podľa výsledkov vlnajšieho Eurobarometra až 57 % Europeanov deklarovalo, že sa zaujíma o vedecký výskum. Na Slovensku sa o informácie z prostredia Vedy a techniky zaujíma len 19 % obyvateľov. "Ak človek ide do zahraničia, uvedomí si aj prečo. Ak idete napr. do Londýna, nenájdete tam iba múzeum imperiálnych vojen, ale aj múzeum vedy, v ktorom sa to len tak hemží mladými ľuďmi. Aj toto sú faktory, ktoré vytvárajú vzťah k vede a výskumu. Žiaľ, u nás sa o vnímanie vedy vo verejnosti dostatočne nestaráme. Toto je úloha tak ZSVTS ako aj novinárskej obce, ktorá hľadá možnosti ako oceniť našich vedcov. V podmienkach SR je to stále úloha priekopnícka a zaslúži si úctu aj vlády SR, zdôraznil **Dušan Čaplovič**.

S poďakovaním za vynikajúce výsledky vystúpil aj predseda SAV **Štefan Luby**, ktorý sa zaujímavým spôsobom zamýšľal nad únikom mozgov do zahraničia. Kvalitných vedcov je, resp. bolo, podľa neho v stredo európskom i východo európskom regióne dosť. Mnohí však za naplnením svojich vedeckých ambícií odišli do zahraničia, kde sa zaradili medzi svetovú špičku, o čom svedčia aj viaceré Nobelové ceny získané v zahraničí. Našťastie, ako svedčí už 11 rokov aj "Vedec roka", neodišli všetci. Všetkým je jasné, že vedu a výskum potrebujeme, spoločnosť to často aj deklaruje. Ale vede a výskumu, napokon ani kultúre, sa však ani zďaleka nevenuje taká pozornosť ako napríklad športovcom.

Veda u nás doma stále nemá vytvorené dostatočné podmienky, upozorňuje prof. Luby. "Cesta k cieľu vedie cez budovanie modernej a špičkovej infraštruktúry. Otvára sa nám na Slovensku šanca – štruktúrne fondy. Musíme ich z tohto hľadiska aj využiť. Ide o to, aby sa téza vedomostnej spoločnosti a znalostnej ekonomiky aj realizovala", zdôraznil prof. Luby. V závere svojho vystúpenia sa prof. Luby poďakoval organizátorom akcie "Vedec roka", osobitne otcovi myšlienky **Ľubomírovi Lenočovi**, za 11-ročnú snahu oceňovať špičkových vedcov Slovenska.

Čerstvých laureátov pozdravili aj predseda ZSVTS **doc. Ján Lešinský** a **Axel Albrecht** z CEPIT Managementu, vďaka ktorému by sa na Slovensko mali dostať nové technológie, čo v svojom vystúpení ocenil aj prof. Luby. [S poďakovaním](#), ktoré v prílohe prinášame v plnom znení (*nájdete ho pod fotografiami alebo kliknite na modrý text*), vystúpil za všetkých ocenených Vedec roka 2007 **Ladislav Šoltés**.

Slávnostnú atmosféru podujatiu dodali aj diela takých majstrov hudby ako sú J.S. Bach, Alex Rowley a Antonio Diabelli v podaní žiakov Základnej umeleckej školy Ľ. Rajtera v Bratislave, ale v závere aj hymnus "Ave Scientia", ktorú zložil otec podujatia **Ľubomír Lenoč**, a ktorý zaznel na "Vedcovi roka" už po tretíkrát. Tentoraz v podaní **Antona Baláza**.

Bodku za tohtoročným "Vedcom roka" urobil Ľ. Lenoč vyhlásením nasledujúceho ročníka - **Vedca roka 2008**.

Ocenenia v rámci podujatia Vedec roka 2007 získali:

Vedec roka SR 2007:

- **Ing. Ladislav Šoltés, DrSc.**, Ústav experimentálnej farmakológie SAV, odborník v oblasti "makromolekulová a analytická chémia".
Ocenený za: **úspešný výskum poškodenia zložiek synoviálnej tekutiny v kĺboch, a to konkrétne vysokomolekulového hyaluronanu.**

Technológ roka SR 2007:

- **Ing. Rudolf Toman, DrSc.**, Virologický ústav SAV, odborník v oblasti "glykomické a proteomické štúdie infekčných baktérií".
Ocenený za: **významný prínos vo výskume patogenézy a imunity Q horúčky a chlamýdiových infekcií a vo vývoji a výrobe prípravkov na ich včasnú diagnostiku.**

Mladý výskumník roka SR 2007:

- **RNDr. Viktória Majláthová, PhD.**, Parazitologický ústav SAV Košice, odborníčka v oblasti "parazitológia, molekulárna biológia".
Ocenená za: **významné a originálne výsledky v oblasti parazitológie so zameraním na nové vynárajúce sa parazitarne a kliešťami prenášané infekčné choroby ľudí a zvierat a cirkuláciu ich pôvodcov v prírodných ohniskách.**

Za výsledky v programoch EÚ 2007:

- **prof. Ing. Karel Kovářik, CSc.**, Stavebná fakulta Žilinskej univerzity, odborník v oblasti "dopravný a environmentálny výskum".
Ocenený za: **vybudovanie rozsiahleho viacjazyčného informačného systému výskumných dopravných zariadení v EÚ.**

Uznanie za celoživotné dielo 2007:

- **Ing. Ladislav Komora, CSc.**, VUP, a. s. Prievidza, odborník v oblasti "organická technológia".
Ocenený za: **celoživotnú výskumnú prácu v oblasti aplikovanej organickej technológie zameranej na rozvoj chemického priemyslu na Slovensku - K životnému jubileu 70 rokov.**

[Laudácie na ocenených](#) si v plnom znení môžete otvoriť kliknutím na modrý text. Nájdete ich spolu s ďalšími informáciami (nielen) z Vedca roka 2007 aj v marcovom čísle [ENSAV](#).

Text: Adela Štrpková Foto: Ferdinand Tisovič(19) a A. Štrpková(7)

Ocenení - Ladislav Šoltés, Rudolf Toman, Viktória Majláthová, prof. Karel Kovářik a Ladislav Komora (zľava doprava).

Čestné predsedníctvo - Ľubomír Lenoč, prof. Štefan Luby, Dušan Čaplovič, Ján Lešinský, Mikuláš Šupín, Axel Albrecht a

Vedec roka SR 2007: Ing. Ladislav Šoltés, DrSc. z Ústavu experimentálnej farmakológie SAV 0000

Slovo má podpredseda vlády Dušan Čaplovič.

A po ňom aj predseda SAV Štefan Luby.

Axel Albrecht z Cepit Management

Anton Baláž spieva hymnus na vedu

Lubomír Lenoch uzatvára Vedca roka 2007 a za vyhlasovateľov podujatia vyhlasuje súťaž Vedec roka 2008.

- [Laudácie na ocenených](#)
- [Poďakovanie Ladislava Šoltésa v mene ocenených.](#)

ROK 2008

Vedcom roka 2008 prof. Fedor Šimko (z web-str. SAV – Aktuality) www.sav.sk
Vložil: [V. Šmihula](#), 26.1.2009

V piatok 23. januára 2009 v sále ZSVTS v Bratislave vyhlásili výsledky 12. ročníka oceňovania osobností pod názvom "Vedec roka SR 2008".

Predseda Klubu vedecko-technických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (SSN) **Lubomír Lenoch**, privítal na stretnutí hostiteľa podujatia, prezidenta Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností **doc. Jána Lešinského**, predsedu SAV **prof. Štefana Lubyho**, generálneho riaditeľa a predsedu predstavenstva Slovenských elektrární, a.s. **Paola Ruzziniho**, ďalej **doc. Štefana Morávka** z Úradu vlády SR, predsedníčku SSN **Zuzanu Krútku**, rektora UK v Bratislave **doc. Františka Gahéra**, prorektora STU v Bratislave **doc. Róberta Redhammera** a ďalšie osobnosti slovenskej vedy, vzdelávania aj spoločnosti. Moderátorom slávnosti bol člen riadiaceho výboru podujatia **Viliam Novák** z Ústavu hydrológie SAV.

Ocenenia v jednotlivých kategóriách získali:

Vedec roka SR 2008:

Prof. MUDr. Fedor Šimko, CSC., Ústav patologickej fyziológie, LFUK, odborník v oblasti experimentálna a klinická kardiológia.

Ocenený za **mimoriadny, medzinárodne uznávaný prínos v oblasti nových prístupov k liečbe esenciálnej hypertenzie, za originálne experimentálne práce z oblasti terapie hypertenzného a zlyhávajúceho srdca a za vynikajúcu reprezentáciu slovenskej vedy v zahraničí.**

Technológ roka SR 2008:

Doc. Ing. Ladislav Janoušek, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Elektrotechnická fakulta, odborník v oblasti nedeštruktívneho vyšetovania vodivých materiálov pomocou vírivých prúdov.
Ocenený za **vedecko-výskumnú činnosť v oblasti nedeštruktívneho vyšetovania vodivých materiálov použitím elektromagnetických metód, hlavne metódou vírivých prúdov.**

Mladý výskumník roka SR 2008:

Dr. Monika Gullerová, PhD., *Sir William Dunn School of Pathology University of Oxford*, odborníčka v oblasti molekulárna biológia.
Ocenená za **unikátny objav regulácie transkripcie kohezinom** (spoluúčasť).

Uznanie za celoživotné dielo v SR:

Prof. PhDr. Ondrej R. Halaga, Dr. Sc. h., Spoločenskovedný ústav SAV v Košiciach (dôchodca), člen Poľskej akadémie vied a umení, odborník v oblasti medievista, slovenské a európske dejiny. Ocenený za **celoživotné dielo jedného z najstarších slovenských v súčasnosti tvorivých historikov a autorstvo viac ako 500 vedeckých a odborných prác. Ohlas na jeho práce publikovaný v slovenskej a v zahraničnej tlači.**

Za výsledky v programoch EÚ:

Prof. RNDr. Ján Dusza, DrSc., Ústav materiálového výskumu SAV, Košice, Odborník v oblasti lomová mechanika krehkých materiálov, nanomateriály.
Ocenený za **vynikajúce výsledky v rámci vedecko-výskumnej celoeurópskej spolupráce v rámci projektu 6RP Knowledge based multicomponent materials, Network of excellence a projektu INTERREG IIIA: Podkarpatské virtuálne výskumné a inovačné centrum.**, ďalej za vývoj nových keramických nanokompozitov s výbornými vlastnosťami, za upevnenie postavenia slovenskej vedy v európskom výskumnom priestore.

[Podrobnejšie charakteristiky ocenených](#) nájdete aj v prílohách pod fotografiami. Okrem ocenení v hlavných kategóriách riadiaci výbor udelil aj [viacero čestných uznanií](#).

Za ocenených sa poďakoval "Vedec roka 2008" **prof. Fedor Šimko**, ktorý sa vo svojom príhovore zamyslel nad vlastnosťami, ktoré vedecký pracovník potrebuje, aby dosiahol úspech... "Vedecký pracovník je osamelý bežec. Nikdy si nie je istý, či je jeho koncepcia správna, či postup dosahovania pravdy je optimálny. Ale vždy pookreje, ak sa nájde niekto, kto jeho výsledky považuje za zaujímavé. A keď náhodou dostane za svoju prácu od oveľa múdrejších, skúsenejších kolegov ocenenie, a s tým spojené akési verejné uznanie, pripadá mu to ako blikanie svetla na konci tmavého tunela," zdôraznil. a pokračoval. "Vysoko si vážime skutočnosť, že v priamej konkurencii vynikajúcich vedeckých prác a výsledkov sme dostali najviac dôvery práve my - ocenení. Vyznamenanie, ktoré dostávame, je pre každého z nás zadosťučinením za stovky prebdených nocí a pracovne strávených víkendov, dokladom toho, že spoločnosť má o našu prácu záujem a váži si ju. A navyše, možno nám dodá odvalu klásť si vo vede tie najvyššie ciele." ([Celé vystúpenie prof. Fedora Šimka](#) si môžete otvoriť v prílohách pod fotografiami, alebo po kliknutí na hnedočervený nápis.)

Za hlavného sponzora súťaže "Vedec roka 2008" prehovoril generálny riaditeľ a predseda predstavenstva Slovenských elektrární, a.s. **Paolo Ruzzini**. Poďakoval sa organizátorom za možnosť podieľať sa na sponzorovaní súťaže a vyjadril svoje presvedčenie o dôležitosti rozvíjania vedy a techniky vo všetkých krajinách Európy. Pripomenul, že len úzka spolupráca medzi vedeckými inštitúciami, univerzitami, školami a priemyslom nám môže pomôcť spoločne rozvíjať vedu a techniku a prinášať spoločné výsledky. Preto Slovenské elektrárne, a.s. podporujú takúto spoluprácu, aj takéto podujatia ako je súťaž "Vedec roka".

Za podpredsedu Vlády SR **Dušana Čaploviča**, ktorý prevzal záštitu nad podujatím, na slávnosti vystúpil **Štefan Morávek** z Úradu vlády SR. V príhovore zdôraznil, že vláda zásadne odmieta názory, podľa ktorých v súčasnej finančnej a hospodárskej kríze treba redukovať verejné výdavky na vzdelávanie, vedu a výskum. "Domnievame sa, že jedinou cestou, ktorou sa musíme vydať, je práve naopak zvýšenie investícií do týchto oblastí," konštatoval. "Príkladom nám môže byť Fínsko, ktoré sa koncom minulého roku rozhodlo zvyšovať investície do výskumu a vývoja tak, aby postupne dosiahli štyri percentá HDP." Štefan Morávek pripomenul, že úspech Fínska v minulosti sa rodil koncom osemdesiatych rokov, keď bolo v hlbokoj hospodárskej recesii a rozhodlo sa radikálne zvyšovať investície do vzdelávania, výskumu a vývoja. Musíme však dosiahnuť politický konsenzus v tejto otázke...

V rámci slávnosti vystúpil aj predseda SAV **prof. Štefan Luby**, ktorý vysoko ocenil prácu organizátorov súťaže o "Vedca roka", najmä hlavného organizátora súťaže Ľubomíra Lenocha. S uspokojením konštatoval, že po rokoch rozpadu systému oceňovania vedcov a iných vynikajúcich osobností tento systém nadobúda opäť svoju podobu a kontúry aj na Slovensku. Pripomenul však, že aj vedci sa v súčasnosti budú musieť zmieriť s tým, že táto doba si vyžiada väčší tlak na inovácie, nielen na tzv. základný výskum. "Povedal by som obrazne, že ak doteraz sme hovorili poradie *veda a technika*, možno onedlho budeme musieť začať tieto pojmy vyslovovať v

poradí *technika a veda*, hoci to mnohým možno nebude znieť príjemne..."

Na záver slávnosti predseda Klubu vedecko-technických žurnalistov SSN Ľubomír Lenoč vyhlásil 13. ročník súťaže o "Vedca roka" na rok 2009 (kontakt: journalist@centrum.sk).

Vyhlasovateľom podujatia je už tradične Journaliste-Studio (J/S) v spolupráci s Klubom vedecko-technických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN). Odborné gestorstvo zabezpečujú v riadiacom výbore zástupcovia SAV, Ministerstva školstva a Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností (ZSVTS). Pri vyhodnocovaní návrhov na ocenenia spolupracujú aj ďalší odborníci.

Sponzorom súťaže sú **Slovenské elektrárne, a. s.**, člen skupiny ENEL.

Okamihy krátko po vyhlásení víťazov - zľava prof. Fedor Šimko, doc. Ladislav Janoušek, Monika Gullerová, prof. Ján Dusza a prof. Ondrej Halaga.

Ľubomír Lenoč blahoželá Vedcovi roka 2008 prof. Fedorovi Šimkovi

Technológovi roka doc. Ladislavovi Janoušekovi gratuluje prof. Štefan Luby.

Prof. Luby zablahoželal aj Mladej výskumníčke roka 2008 Monike Gullerovej, ktorá pred časom svoju diplomovú prácu vypracovala v Ústave experimentálnej onkológie SAV..

A napokon aj prof. Jánovi Duszovi za výsledky v programoch EÚ

Ľubomír Lenoč Uznanie za celoživotné dielo odovzdáva prof. Ondrejovi Halagovi.

Hlavný organizátor súťaže Ľubomír Lenoch
vyhlasuje 13. ročník súťaže Vedec roka 2009.
Vedľa neho predsedníčka SSN Zuzana Krútková.

Paolo Ruzzini zo SE, a.s. počas príhovoru.

Prof. Fedor Šimko poďakoval za všetkých ocenených.

Za mikrofónom moderátor slávnosti Viliam Novák...

Novinárskym mikrofónom sa nevyhol ani prof. Ján Dusza.

Účinkovalo flautové kvarteto zo ZUŠ Ľudovíta Rajtera v Bratislave..

- [Podrobnejšie o ocenených vedcoch.](#)
- [Ďakovné vystúpenie Vedca roka 2008 prof. Fedora Šimka.](#)
- [Čestné uznania v súťaži Vedec roka SR 2008](#)

Informáciu nájdete na web-str. SAV – Aktuality :

http://www.sav.sk/index.php?lang=sk&charset=&doc=services-news&news_no=2402

- 26. I. 2009

Informáciu zo slávnosti oceňovania „Vedec roka SR 2008“ nájdete aj na web-str. mediálneho partnera - **CVTI SR - Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti** vo vedeckom kaleidoskope:

<https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/Predstavujeme/Stranky/VedecRokaSR2008.aspx> -

(tu možno nájsť aj **celý text brožúry** vydanéj pre účastníkov slávnosti oceňovania za rok 2008 - kliknutím na „brožúra“ ; brožúry sa vydávali v každom predchádzajúcom ročníku. **V brožúre je aj text štatútu Vedec roka SR 2008 – štatút platí aj pre ročník „Vedec roka SR 2009“**)

<https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/RozhovoryReportaze/Stranky/SutazVEDECROKASRPrispevaKPopularizacii.aspx>

Tu sa dvanásťročný prehľad končí ...

*Dvanásťročnicu súťaže „Vedec roka SR“ (1997-2008) zostavil L. Lenoč - jún 2009
(fotografie: Aktuality SAV – A. Štrpková a V. Šmihula)*

Monitoring (čiastočný) uverejňovania informácií o súťaži (získané zo SAV) Vedec roka SR 2007:

Správy - Markíza - Článok

Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kíbov. **2008-03-14 21:07:18** | Autor: SITA. Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kíbov. ...

beta.markiza.sk/spravy/clanok-456170-titul-vedec-roka-2007-dali-za-vyskum-klbov - 33k -

[V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

Video - Markíza

Televízne noviny Televízne noviny **2008-03-13 19:00**. Televízne noviny Televízne noviny **2008-03-12 19:00** ... Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kíbov ...

beta.markiza.sk/video/prehraj/9119 - 39k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

Slovenský rozhlas

Vedec roka. Janka Bleyová, Inet. 17. 03. **2008**, 06:20. Od piatku poznáme meno **Vedca roka**. Stal sa ním Ladislav Šoltés z Ústavu experimentálnej farmakológie ...

www.rozhlas.sk/inetportal/2007/index.php?page=showNews&id=49297 - 17k - [V pamäti](#) -

[Podobné stránky](#)

[Diskusné fórum humanistov ~ Zobrazíť tému - Vedec roka...](#)

Štatút „**Vedec roka** SR 2007“ bol uverejnený v 1. čísle ENSAV/2007. Slávnosť udeľovania ocenení bude 14. marca **2008** o 10:00 h v Dome ZSVTS na Koceľovej ulici ...
[forum.humanisti.sk/viewtopic.php?t=177](#) - 13k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Titul Vedec roka 2007 dali za výskum kĺbov - diskusia \(strana 1\)](#)

Bože moj, ďakujem Ti za celú vedeckú komunitu. P-r | 14.03.**2008**, 14:33 | ... 'ocenenie **Vedec roka** slúži na popularizáciu vedy a techniky', ...
[diskusie.sme.sk/viewdiscussion.php?spoj=clanok-3778103](#) - 26k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)
[Elektronicke noviny SAV - ENSAV](#)

Návrhy na ocenenie „**Vedec roka** SR 2007“ treba zaslať poštou do 24. januára **2008** (pôvodný termín bol do 15. januára **2008**) na adresu: Journaliste-Studio, ...
[www.en.sav.sk/?issue_id=3&article_id=§ion_id=14&doc=14](#) - 18k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Titul Vedec roka 2007 dali za výskum kĺbov - A Svet.sk](#)

14.03.**2008**, 14:37. -Titul-**Vedec-roka**-2007-dali-za-vyskum-kbov. Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kĺbov. ...
[www.asvet.sk/?spravy/-Titul-Vedec-roka-2007-dali-za-vyskum-kbov/](#) - 57k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Znalostná ekonomika - vedomostná spoločnosť - poznatková ekonomika ...](#)

14.03.**2008**. Zdroj: SITA. Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kĺbov BRATISLAVA 14. marca (SITA) - Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi ...
[www.itapa.sk/index.php?ID=4682](#) - 29k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[B4B - Zbierka zákonov,Zákony,Tlačové správy,Vestník verejného ...](#)

15.03.**2008**, **Vedec roka**: Lámač bariel sedí v laboratóriu Ladislav Šoltés z Ústavu experimentálnej farmakológie SAV zasvätil život výskumu kĺbov. ...
[www.b4b.sk/webgrid2/visual.php3?name=rss_spravy&od=11](#) - 24k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Slovenský rozhlas](#)

03. **2008**, 08:30. Slovensko z pohľadu Svetovej banky. menuicon politika. 13. 03. **2008**, 07:01 ...
Vedec roka. Vedcove rána s titulom **Vedec roka**. menuicon 6:30 ...
[www.slovakradio.sk/.../index.php?lang=1&stationID=0&page=newsarchive&start=20&perPage=15](#) - 36k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[www.slovaci.com](#)

Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kĺbov (14.3.**2008**). BRATISLAVA 14. marca (SITA) - Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum ...
[www.slovaci.com/news/7/](#) - 26k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Slovenský rozhlas - Regióny | Aktuálne - Online](#)

(**2008-03-17** 06:20:34) Od piatku poznáme meno **Vedca roka**. Stal sa ním Ladislav Šoltés z Ústavu experimentálnej farmakológie SAV. Výsledky jeho viac ako ...
[www.online.eu.sk/aggregator/sources/119](#) - 33k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Kalendár akcií](#)

Kalendár akcií Marec **2008** 02.03.**2008**- 12:10- Účasť v televíznej relácii TV STV " o ...
14.03.**2008**- 09:45- Slávnostné odovzdávanie cien " **Vedec roka** SR", ...
[www.caplovic.vlada.gov.sk/2269/kalendar-akcii.php](#) - 7k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Aktuality](#)

VEDA: Ocenenie **Vedec roka** 2007 získal Ladislav Šoltés. 14.03.**2008**. Bratislava 14. marca (TASR) - Víťazom ankety **Vedec roka** 2007 je Ladislav Šoltés z Ústavu ...
[www.slovacivosvete.sk/84/aktuality.php?page=8](#) - 26k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Oznamy](#)

Podujatie: slávnosť odovzdávania ocenení "**Vedec roka** SR 2007". Termín: 14. marec **2008**
Začiatok: 10:00 h. Miesto: zasadacia sála, budova ZSVTS, Koceľova 15, ...
[www.zsvts.sk/oznamy.asp](#) - 11k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Fit.Server.sk - Rozšíria verejný register pupočníkovej krvi](#)

V roku **2008** Eurocord-Slovakia spracoval sedem požiadaviek od štyroch ... Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kĺbov. ...
[www.sdku.sk/--spravy-z-domova-rozsiria-verejny-register-pupocnikovej-krvi--category-je-1-x-id-je-9402](#) - 41k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[RTF]

[Kategória: Spravodajstvo - citaj.sk](#)

Vedec roka: Lámač bariel sedí v laboratóriu včera 08:00 čítaj ďalej. Harabin: Ústavný sudca je podvodník 14.3.2008 22:07 čítaj ďalej ...

[www.citaj.sk/spravodajstvo-citaj-spravy-aktualne.php?page=2](#) - 13k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Taliano na DENNE.sk](#)

Laureát ceny **Vedec roka** 2007.Vladimír Jancura, Pravda **Vedec roka:** Lámač bariel ... slalomu BORMIO - Veronika Zuzulová obsadila vo finále SP 2007/2008 žien v ...

[denne.sk/zahranicie/taliano/](#) - 20k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Aktuality - Plus JEDEŇ DEN](#)

Pondelok 17.03.2008 Dnes oslavuje: Lubica, zajtra: Eduard ... VEDA: Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kĺbov. 14.03.2008 ...

[www.plusden.sk/aktuality/?page=8](#) - 41k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[iHOTSPOT ZONE](#)

Mar 2008 | 10:40 CET | Dnes má meniny Svetlana, zajtra Boleslav **Vedec roka:** Lámač bariel sedí v laboratóriu Ladislav Šoltés z Ústavu experimentálnej ...

<https://portal.ihotspotzone.sk/live/portal/login.html?news=1> - 29k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Zdravie, Zdravotnícke správy, Spravodajstvo - iNews.sk ...](#)

Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kĺbov. Zdroj: Server.sk 14.03.2008 ... Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kĺbov. ...

[www.i-news.sk/zdravie/strana/10/](#) - 18k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Fakulta riadenia a informatiky](#)

BRATISLAVA 14. marca (SITA) - Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi ... aby bol záver **roka 2008** konečným termínom pre zavŕšenie rokovaní o ich ...

<https://www.fri.utc.sk/www/link.php?name=spravy&idspr=3> - 100k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[tvojePeniaze.sk - Bleskové správy](#) (Nový čas)

Za dosiahnuté výsledky dostal v piatok titul **Vedec roka**. ... Od marca 2008 v Bratislave 4-MESAČNÝ INTENZÍVNY KURZ ANGLIČTINY akreditovaný MŠ SR. ...

[www.tvojepeniaze.sk/bleskovky.asp?flash=24hodin&hodin=12&ostrov=sk_spravy](#) - 41k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Oblubene.sk - Vaše obľúbené stránky >> monitoring internetu](#)

14.03.2008 15:11 · FitServer.sk · Titul **Vedec roka** 2007 dali za výskum kĺbov Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kĺbov. ...

[www.oblubene.sk/?a=art&cat=6](#) - 21k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

Titul **Vedca roka** 2007 dnes udelili Ladislavovi Šoltésovi za výskum kĺbov. ...

[www.sdku.sk/---spravy-z-domova-kazdy-druhy-slovak-nakupuje-v-super-a-hypermarketoch--category-je-1-x-id-j...](#) - 42k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Správa TASR](#)

15. marca 2008 vo Vodárenskom múzeu BVS, a.s. v Bratislave. B R A T I S L A V A - Odovzdávanie ocenení **Vedec roka** SR 2007 sa uskutoční o 10.00 h v sále ...

[www.slovacivosvete.sk/338/sprava-tasr.php?sprava=41248](#) - 31k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

[Senior](#)

(Skúste nahliadnuť)

Ing. **Ladislav Šoltés**, DrSc. je ocenený za výsledky výskumu poškodenia zložiek ... Ing.

Ladislav Šoltés, DrSc publikoval výsledky svojich prác – ako jeden zo ..

[www.senior.sk/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2008031801](#) - 12k - [V pamäti](#) - [Podobné stránky](#)

TA.3 – Vedec roka SR Ing. Šoltés a Lench :

http://www.ta3.com/sk/reportaze/77302_hostia-v-studiu-vedec-roka-2007

Na ceste k poznatkovej spoločnosti
Aktuality - SAV - február 2007 (z web-stránky SAV) :

Vložil: [A. Štrpková](#), 19. 2. 2007

O cestách k poznatkovej spoločnosti a popularizácii vedy besedovali novinári a členovia ZSVTS s D. Čaplovičom a vedcami zo SAV.

Dňa 8. februára, len deň po tom, ako vláda schválila materiál o popularizácii vedy a výskumu, sa na pôde Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností (ZSVTS) v Bratislave, uskutočnila prvá z besied "**O vede pri káve**", ktoré plánuje organizovať Klub vedeckotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov (KVTŽ SSN) pod patronátom svojho Journaliste-Studia v spolupráci so ZSVTS. "Snahou organizátorov je", uviedol pri otvorení besedy predseda KVTŽ SSN **JUDr. Ľubomír Lenoch**, "nadviazať na kedysi úspešne fungujúci systém popularizácie vedy a techniky medzi vedecko-technickými novinármi na Slovensku prostredníctvom pravidelných **besied pri káve**. Pretože, aby verejnosť o vede vedela, vedci musia verejnosť a novinárov informovať, novinári o vede musia vedieť a ju poznať a potom môžu aj konať."

Témou prvej besedy bolo hľadanie odpovedí na otázku „**Čo urobiť pre to, aby sme sa stali poznatkovou spoločnosťou?**“ Prítomných informovali a na ich otázky odpovedali podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť Dušan Čaplovič, vedec roka SR 1997 fyzik **prof. Vladimír Bužek** (Fyzikálny ústav SAV), vedec roka SR 2005 matematik **prof. Anatolij Dvurečenskij** (Matematický ústav SAV) a za domácich hostiteľov aj predseda ZSVTS **doc. Pavol Molnár**. Ich slová stoja za povšimnutie.

A čo treba podľa **Dušana Čaploviča** urobiť pre to, aby sme sa stali poznatkovou spoločnosťou? Dušan Čaplovič: "Predovšetkým zmeniť názory politikov na význam a formovanie vedomostnej spoločnosti pre také malé spoločenstvo akým je SR. Ide o pochopenie, že Slovensko sa môže dnes presadiť len a len vedomosťami, talentom, vzdelaním a kultúrou. Pochopenie, že investície do vzdelania, vedy, výskumu, kultúry, informatizácie a inovácií nie sú prejedané finančné zdroje, nie je to zadlžovanie budúcich generácií, ale naopak budúci rozvoj. Žiaľ, politici čakajú výsledky buď hneď, alebo v priebehu štyroch volebných rokov. Toto však je beh na dlhší časový horizont – nazval by som ho časomierovo generačný. A o tom je v politických kruhoch ťažká diskusia. Ide o to, čo chceme mať len plné bruchá alebo radšej hlavy. Či sa máme pre budúcnosť riadiť inštinktom alebo rozumom". A pokiaľ rozumom, treba sa na to pripraviť a opierať sa predovšetkým o ľudské zdroje, čo sa nezaobíde bez primeraných finančných zdrojov. Tie by však podľa Dušana Čaploviča nemali chýbať. "Z tých 420 mld. Sk, ktoré máme či už z verejných zdrojov alebo z EÚ, veľká časť príde aj do vedy, výskumu, vývoja, informatizácie a inovácií. Pôjde o to, aby sme ich vedeli transparentne použiť a nové poznatky, čo najrýchlejšie realizovali v praxi."

Aby sa Slovensko stalo znalostnou spoločnosťou, so znalostnou ekonomikou, musí sa podľa profesora **Anatolija Dvurečenského** zvýšiť podpora učiteľom, vedcom a doktorandom. Strategické ciele možno naplniť len ak štát bude podporovať kvalitné vzdelávanie a vedu. "Schopnosť prijať zásady vedomostnej ekonomiky súvisí aj s tým, nakoľko dokážeme zaangažovať mladých ľudí a vytvoriť im podmienky na to, aby sa zapájali do vedy, do vzdelania, aby nám neutekali do zahraničia, ale sa aj vracali. A aby sme na Slovensko pritiahli aj zahraničných odborníkov. Aj preto treba podporovať excelentné výskumné centrá a kvalitné vysoké školy." A vyzdvihujúci význam matematiky, ktorá je síce kráľovnou vied, ale súčasne aj jej slúžkou, pretože slúži každej vednej disciplíne, zdôraznil prof. Dvurečenskij na konkrétnych príkladoch význam základného výskumu pre mnohé dnes už úplne bežné činnosti. Konštatoval tiež, že doma sme svedkami skôr deklaratívnej podpory vedy a vzdelania, najmä pred voľbami. "Hovorí sa síce o podpore vedy, ale je tu tendencia tlačiť vedu do aplikovaného výskumu. Platí však stará pravda vyrieknutá už Kapicom - nič nie je praktickejšie, ako dobrá teória. A dobrá teória je základom aplikovaného výskumu. Preto je povinnosťou štátu podporovať základný výskum".

K slovam prof. Dvurečenského sa pripojil aj fyzik prof. **Vladimír Bužek**, podľa ktorého je ťažké si predstaviť NEvedomostnú spoločnosť, alebo NEpoznatkovú ekonomiku. "Každá spoločnosť má vo svojich základoch istú sumu vedomostí a každá ekonomika je postavená na poznatkoch. Rozvoj spoločnosti však závisí od nových poznatkov. Preto, ak chceme uspieť, musíme vytvoriť podmienky pre tých, ktorí sú schopní získať nové poznatky a vedomosti. Veda sa totiž nedelí na základný a aplikovaný výskum. Delí sa na dobrú a zlú vedu. Úlohou zostáva identifikovať špičkových vedcov a výskumníkov, ktorí reálne prispievajú k rozvoju poznania a pre nich, pre kvalitnú vedu treba vytvoriť aj optimálne podmienky pre prácu". V závere svojho vystúpenia prof. Bužek upozornil na informačný portál physics.sk, ktorý vytvoril so svojim pracovným tímom, na ktorom je zmapovaná celá slovenská fyzika. "Domnievam sa, že takýto portál dá komplexný obraz o tom, aký je stav u nás vo fyzike. Bol by som rád, keby takéto portály vznikali aj pre iné vedné odbory a potom by sa jasne ukázalo, kde a čo treba financovať, aby sme sa dostali ďalej".

Viacerí účastníci besedy videli cestu k vedomostnej spoločnosti okrem iného aj vo väčšom popularizovaní vedy medzi odborníkmi a podnikateľmi, čo je, ako uviedol doc. **Pavol Molnár**, hlavným poslaním ZSVTS. ZSVTS sa chce viac orientovať aj na mládež, ktorú chce pre vedu a techniku získať práve popularizáciou. "Je to nielen investícia do budúcnosti, ale aj jedna z ciest k vedomostnej spoločnosti", zdôraznil P. Molnár.

9

Prof. Vladimír Bužek, doc. Pavol Molnár, Dušan Čaplovič, prof. Anatolij Dvurečenskij a Ľubomír Lenoš, ktorý otvára prvú zo série besied o vede pri káve (zľava doprava).

Treba zmeniť názory politikov na význam a formovanie vedomostnej spoločnosti. Ide o pochopenie, že investície do vzdelania, vedy, výskumu, kultúry, informatizácie a inovácií nie sú prejedané finančné zdroje - hovorí podpredseda vlády Dušan Čaplovič (uprostred).

Pohľad do plnej zasadáčky ZSVTS na Kočelovej ul. v Bratislave.

Matematik prof. Anatolij Dvurečenskij, Vedec roka 2005.

Fyzik prof. Vladimír Bužek, Vedec roka 1997.

Stanoviská V. Bužek – A. Dvurečenskij k besede „o vede pri káve“ 8. febr. 2007

Vazeny pan doktor,

chcel by som Vám vyjadriť obdiv a podakovanie za to, za sa z pravníka stal aj obdivovateľ a podporovateľ matematiky. Bola pre mňa veľká cesta zúčastniť sa prvého posedenia pri káve s takými skvelými partnermi ako sú prof. Buzek a Dr. Caplovic a pod Vasou sarmantnou a neunavňujúcou gesciou.

Na Vase otázky sa pokúsim odpovedať.

So srdečným pozdravom a na ďalšiu spoluprácu sa teším

A. Dvurečenskij

Vazeny pan doktor,

Chcem sa Vám podakovať za zorganizovanie včerajšej besedy. Bola celkom zaujímavá – názory pana podpredsedu Caplovica zaujali nás všetkých.

Takže ešte raz ďakujem. V tejto súvislosti sa chcem ešte opýtať, kedy je uzavierka „sutaze“ Vedec roka. Od roku 1997 som napísal cca 100 prác, na ktoré boli tisíce citácií, a tak si myslím, že by som sa opäť mohol prihlásiť.

Srdečne

Vlado Buzek

(fyzik prof. V. Buzek: Vedec roka SR 1997; matematik prof. A. Dvurečenskij: Vedec roka SR 2005 – riaditeľ Matematickeho ústavu SAV).

Ako sme vlni (roku 2006) popularizovali vedy (z web-stránky SAV)

Vložil: [A. Štrpková](#), 19.2.2007

Popularizácia vedy a SAV v roku 2006 podstatne vzrástla. Ponúkame informácie za rok 2006 aj s tabuľkami. Rok 2006 z hľadiska popularizácie vedy možno považovať za prelomový. Propagácia vedy, výskumu a činnosti SAV v médiách i vo verejnosti zaznamenala výrazný kvantitatívny a najmä kvalitatívny nárast. V priebehu roka postupne stúpal aj záujem médií o výsledky vedy, dianie v SAV i o vedecké osobnosti zo SAV ([Vid' príloha - Tabuľka č. 1 "SAV v médiách"](#)). Výrazný podiel na tom malo zriadenie Tlačového odboru SAV (TO SAV) a jeho sústavný kontakt s médiami, ako aj zvýšená aktivita a záujem samotných vedeckých pracovníkov SAV propagovať rôznymi cestami výsledky svojej práce v médiách a na verejnosti ([Vid' príloha - Tabuľka č. 2 - "Popularizácia vedy v SAV" - pod tabuľkou č.1](#)).

SAV ponúkla v r. 2006 médiám viac ako 30 tlačových podujatí o výsledkoch i činnosti SAV, knižné prezentácie, desiatky tipov, podkladov i veľké množstvo vlastných materiálov, ktoré našli odozvu v kratších rozhlasových i televíznych príspevkoch (Rádio Slovensko, Devín, Regina, Expres, Twist, Viva, Okey, Lumen, Hey, TV TA 3, STV, TV Markíza) i rozsahom vo väčších monotematických reláciách (najmä Rádio Slovensko, Devín, TV TA3, STV 2, Infonet TV). Výrazne vzrástol aj počet článkov v denníkoch, týždenníkoch a dvojtýždenníkoch, z ktorých mnohé boli celo i viacstránkové. Išlo pritom o mienkotvorné periodiká ako Hospodárske noviny, Pravda, Sme, Eurobiznis, Verejná správa, Literárny týždenník, Revue priemyslu, ale aj Teleplus, Slovo a iné. Významnú úlohu v popularizácii vedy a výskumu naďalej zohrával mesačník Quark (62 materiálov o SAV), pre ktorý v decembri SAV pripravila osobitnú osemstranovú prílohu o výsledkoch svojho výskumu. Významný nárast zaznamenala SAV a jej výsledky aj na rôznych internetových portáloch a weboch. Zdynamizovala sa tiež prezentácia výsledkov výskumu, vedeckého a organizačného života ústavov, Predsedníctva SAV (P SAV) a Snemu SAV v rubrike Aktuality na internetovej stránke www.sav.sk, ktorú zabezpečuje TO SAV (v r. 2006 - 235 článkov a informácií), čo sa zvýšeným počtom aktuálnych materiálov a najmä fotoreportáží z diania v SAV odrazilo priaznivo aj v mesačníku Správy SAV.

Najväčšiu odozvu v médiách mal "Vedec roka 2005" a Európsky týždeň vedy

K podujatiam, ktoré v priebehu r. 2006 najviac zarezovali v médiách patrila akcia "Vedec roka 2005", z ktorej si vedeckí pracovníci SAV odniesli viacero čestných uznaní a tri hlavné ceny – vedci matematik prof. Anatolij Dvurečenskij sa stal Vedcom roka SR 2005, Ján Baláž z Ústavu experimentálnej fyziky SAV sa stal Technológom roka SR 2005 a Jana Jakubíková z Ústavu experimentálnej onkológie SAV sa stala Mladou výskumníčkou roka SR 2005. Aj vďaka nebyvalému záujmu médií o túto akciu sa stali A. Dvurečenskij a matematika aspoň načas takmer rovnako populárni ako niektorí športovci. So záujmom médií sa stretli aj vynikajúce úspechy a osobnosti SAV ocenené v r. 2006 Herderovou cenou (Gabriela Kiliánová z Ústavu etnológie SAV), Humboldtovou cenou (Jozef Marian Gálik z Ústavu orientalistiky SAV), Krištáľovým krídlom (Silvia Pastorekova z Virologického ústavu SAV) i Cenami SAV.

Popularizačným a mediálnym vrcholom roka v oblasti vedy bol novembrový Európsky týždeň vedy a techniky 2006 (ETVT). Vedecké pracoviská SAV pri tejto príležitosti usporiadali, okrem tlačových besied pre médiá, aj množstvo akcií pre širokú verejnosť – výstavy vedeckých výsledkov, exkurzie, prednášky, premietania filmov, besedy s vedcami a prehliadky laboratórií. Tieto akcie sa zväčša spájali s dňami otvorených dverí (38 počas ETVT), počas ktorých si vedecké pracoviská SAV a ich laboratóriá na celom Slovensku pozrelo tisíce návštevníkov, najmä z radov študentov.

Podakovanie všetkým, ktorí sa na dvanásťročnici oceňovania

„Vedec roka SR“ od 1997 do 2008 zúčastňovali

Patrí o. i.:

- ◆ **Vedeniu vedecko-výskumných organizácií, odkiaľ prišli stovky a stovky kvalifikovaných návrhov na ocenenie**
- ◆ **Vedcom a výskumníkom za účasť so svojimi najlepšimi výsledkami a za príspevky do brožúrok, ktoré boli vydané pri príležitosti podujatí „Vedec roka...“**

◆ Riadiacemu výboru súťaže (delegovaní zástupcovia SAV, ZSVTS, Ministerstva školstva SR, KVTŽ SSN, J/S), ktorý najmä pri vyhodnocovaní pracoval vysoko kvalifikovane, náročne a prísne. Neraz si vyžiadal aj dodatočnú dokumentáciu.

Jeho výsledky znesú aj tie najprísnejšie kritériá

◆ Vrcholným predstaviteľom vedecko-výskumnej komunity za účasť na slávnostiach oceňovania, za príhovory a príspevky do brožúrok. Osobitné poďakovanie patrí prof. Ing. Štefanovi Lubymu, DrSc., predsedovi SAV.

◆ Sponzorom:

- Slovaftu, CEPIT-u ,Slovenským elektrárňam,
- prof. MUDr. Vladimírovi Krčmérymu, DrSc.

◆ Za novinku 2008: mediálne partnerstvo CVTI SR - Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti . Osobitne PhDr. Marte Bartošovičovej za mimoriadne kvalitné informácie (vrátane fotografií) zo slávnosti oceňovania „Vedec roka SR 2008“ na web-str. CVTI SR a za tlač brožúrky pre účastníkov slávnosti oceňovania „Vedca roka 2008“.

<https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/RozhovoryReportaze/Stranky/SutazVEDECROKASRPrispievaKPopularizacii.aspx>

◆ Za zaspievanie hymnusu „Ave, ave, scientia Slovaca“ : hudobnej skupine M&D so speváčkou Danny (premiéra), Danielovi Mikloškovi a Antonovi Balážovi

◆ Za bezplatné poskytnutie miestností na slávnosť : Ústavu experimentálnej onkológie SAV v Bratislave, Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností v Bratislave, Národnému osvetovému centru v Bratislave

◆ Tlačovému odboru SAV (*A. Štrpková a V.Šmihula*) za každoročnú informáciu o slávnosti s množstvom fotografií na web-str. SAV - Aktuality

◆ Ing. Jozefovi Krajčovičovi za bezplatné nafilmovanie slávnosti ocenenia za rok 2005

◆ Mladým umelcom zo Základnej umeleckej školy Ľudovíta Rajtera v Bratislave, pod pedagogickým vedením p. učiteľky Blesákovej a p. učiteľky Kopsovej za niekoľkonásobný hudobný program na slávnostiach oceňovania.

Čo neteší ?

12 rokov nebola cesta vysypaná iba kvetmi. Dvakrát bola snaha si súťaž privlastniť a raz „ukradnúť“ sponzora.

A najnovšie: 13. apríla 2009 sa objavil v časopise Týždeň z pera redaktora Martina Mojžiša nepekňý, nepravdivý útok proti súťaži - spochybňujúcej jej kredit. Súťaž si však svoju česť a kredit na slovenskom vedeckom poli obháji aj v už vyhlásenom 13. ročníku „Vedec roka SR 2009“.

Realizujú tak záver 6. bodu Svetovej konferencie o vede znejúci :

„Verejnosť musí rozumieť vede, ale aj vedci musia rozumieť verejnosti. Veda má v politike a verejnosti pestovať spôsob myslenia rešpektujúci fakty a údaje. Treba ju integrovať do všeobecnej kultúry. Vlády by mali rešpektovať vedecký žurnalizmus.“

O tom presvedčivo hovorí iný Vám zasielaný dokument „Vedci ďakujú“.

A naozaj už na záver:

(*uverejnené v brožúre vydanéj pri príležitosti „Vedec roka SR 2008“*):

Vedec roka SR už do tuča (Slovenská liga vedcov)

Lubomír Lenoč

Roku 1997 novorodenec, dnes mládenec !

Oddaný slovenskej vede, výskumu, technike !

Aj takto možno stručne charakterizovať súťaž prebiehajúcu na slovenskom vedecko-výskumno-technickom poli: „Vedec roka SR“ - vedekotechnická liga vedcov.

Ako prišla na svet ?

Písal sa rok 1997. Na jednej z novinárskych besied „o vede pri káve“ v druhej polovici 90. rokov minulého storočia raz akosi hlasnejšie medzi prítomnými zarezonovalo konštatovanie, že veda na jednej strane a verejnosť na strane druhej si dostatočne nerozumejú, nepoznajú vzájomne svoje potreby, sú si navzájom akosi cudzie. O tom, aby si niekto na občianskej strane barikád spomenul, že by nezaškodilo vedcom aj niekedy zatlieskať, povzbudiť ich, poďakovať sa za dobré výkony odovzďavané spoločnosti, bolo počuť málo.

A tak výsledky výskumu pomalšie prenikali do ekonomiky s cieľom zefektívňovať jej chod.

V redakcii Journaliste-Studio na Štefanovičovej ulici v Bratislave, kde mal sídlo aj Klub vedekotechnických žurnalistov a kde sa besedy novinárov s vedcami v istom čase pripravovali dokonca s týždennou periodicitou, sme si vzali mínusové konštatovanie k srdcu. Začali sme pripravovať narodeniny. Narodeniny súťaže „Vedec roka SR“.

Za otca sme vybrali už vtedy do života sa predierajúceho Journaliste-Studio. A za matku ? Koho iného ako Klub vedekotechnických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov ?

K rodičom sa pridali ako vychovávateľa: do riadiaceho a vyhodnocovacieho výboru delegovaní zástupcovia zo SAV, ZSVTS, Ministerstva školstva SR.

A nezabudnuteľne v prvých desiatich ročníkoch podala ruku a. s. Slovnaft primeraným sponzorstvom.

K rastu dieťaťa prispievala - a pomáhala mu - celá vedecko-technologická komunita dávajúc každý rok organizátorom stovky návrhov na ocenenie v piatich kategóriách kompletovaných širokou dokumentáciou a odporúčaním na ocenenie. Liga vedcov sa rozbehla.

Médiá sa v popularizovaní novej súťaže iba pomaly rozhybavali, no v ostatných rokoch - najmä v súťaži „Vedec roka SR 2007“ - zabrali na plné obrátky.

V médiách - rozhlase, televízii, denníkoch, časopisoch, na web-stránkach. Vďaka im za to.

Popri základných spravodajských informáciách sa v médiách už častejšie začínajú objavovať rozhovory, reportáže, riporty, úvodníky, rozbor, dokonca literárne útvary.

Ba dnes možno dokonca predpokladať, že je už iba otázkou času, keď sa začnú vedci objavovať stváňovaní aj na umeleckej scéne - spisovateľmi, hudobníkmi, spevákmi.

Osobne teraz pred slávnosťou oceňovania „Vedec roka SR 2008“ očakávam, že sa vlnajší popularizačný úspech zo slávnosti v tomto ročníku zopakuje. Jedno je už neodškriepiteľné :

Slovensko zblížovanie sa vedy s občanmi a občanov s vedou pri prechode na Poznatkovú spoločnosť potrebuje..

Výdatne môže pomôcť nedávne ustanovenie inštitúcie **CVTI SR - Národné centrum pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti (CVTI SR - NCPVT)**. Vedeckotechnické inštitúcie - teda pracoviská vedy a techniky - vrátane vysokých škôl musia Národnému Centru pri poskytovaní informácií zo svojej kuchyne vyjsť v ústrety.

A výrazne tak aj novinárska vedekotechnická sféra, ktorá sa musí zreštituovať a viac dať vedieť o sebe.

Vyhlasovatelia súťaže Vedec roka SR sú pripravení ihneď dať Centru popularizácie k dispozícii projekty nazvané „**Dekameron**“ a „**Atribúty kvalitného poznávania a žitia**“, ktoré boli pred časom uverejnené v štatúte súťaže „Vedec roka SR 2007“.

Majú s aktivitami v oboch uvedených projektoch už bohaté skúsenosti. Pripravovali o. i. v minulosti pravidelné novinárske „besedy o vede pri káve“ (vyše 15 rokov), vydávali farebný, graficky pútavo stvárnený časopis „Science-Technology-Trade in Slovakia“ v angličtine s bohatým obsahom (šírený poštou na všetky naše zastupiteľské úrady v celom svete a aj prostredníctvom internetu), vydávali periodikum „Media-Servis- SAV“, atď. Prvé kontakty medzi Národným centrom popularizácie a organizátormi súťaže Vedec roka prebehli pred dvomi dňami smerujúc k spolupráci. Je tu obojstranná zhoda názorov. Zdá sa, že popularizácii vedy a výskumu u nás začína svitať na lepšie časy.

Vďaka spolupráci sa „múdrost“ z komnát vedy a techniky začne vehementnejšie šíriť medzi širokú pospolitosť. Začne sa tak kvalitnejšie stvárňovať autostráda na ceste k Poznatkovej spoločnosti. K úspechom nielen v ekonomike, ale celom živí u nás.

K tomu chce svojou troškou prispieť aj organizovanie „Ligy vedcov“ (súťaže „Vedec roka SR“), oboznamovanie verejnosti s „ligovými“ výsledkami, ich uznávanie spojené s potleskom a povzbudením.

Vedci roka 1997 – 2007 defilujú Kto stál na stupni víťazov ?

Vedec roka SR 1997:

Prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc. (odborník v oblasti: Teoretická kvantová optika)

Fyzikálny ústav SAV, Bratislava.

Ocenený za: Univerzálne kvantové klonovanie a rekonštrukcia stavov kvantových systémov;

Odborný (praktický) prínos výsledku: Univerzálny optimálny Bužek - Hilleryho kloner kvantových stavov bude v budúcnosti integrálnou časťou potenciálnych kvantových počítačov.

Vedec roka SR 1998:

Prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc.,

dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Vedecky pracuje v oblasti antibiotickej liečby.

Titul získal za zavedenie plánovanej progresívnej antiinfekčnej liečby u onkologických pacientov s komplikáciami po cystostatickej chemoterapii. Menovaný navrhol algoritmy, ktoré sa stali súčasťou európskych odporúčaní (EORTC).

Vedec roka SR 1999:

Doc. Ing. Dušan Berek, PhD., DrSc.

(Odborník v oblasti: fyzikálna chémia polymérov). Ústav polymérov SAV, Bratislava

Ocenenie za: návrh originálnych metód kvapalinovej chromatografie, vypracovanie ich teórie, ich overenie a aplikácie. Dopad na rozvoj poznania i na praktické aplikácie v technológii (charakterizácia zmesí polymérov a kopolymérov) a v analýze životného prostredia. Odborný (praktický) prínos: súbor výsledkov-vypracovanie, testovanie a aplikácia nových metód charakterizácie komplexných polymérových systémov kvapalinovou chromatografiou.

Vedci roka SR 2000:

prof. Ing. Vendelín Macho, DrSc., člen korešpondent SAV (odborník v oblasti organická technológia, petrochémia, technológia makromolekulových látok, katalýza)

Fakulta priemysel. technológií Trenč. univerzity, Trenčín, vedúci Katedry chémie a technológie gummy a textilu

Za: vynikajúce celoživotné vedecké i technické dielo v oblasti chémie a chemické technológie.

doc. PhDr. Imrich Ruisel, DrSc. (odborník v oblasti psychológie)

riaditeľ Ústavu experimentálnej psychológie SAV, Dúbravská 9, 813 64 Bratislava; tel.: 07/59413413.

Za: súbor prác prinášajúcich významné inovácie nielen v teoretických koncepciách, ale aj v psychodiagnostických aplikáciách výskumu inteligencie (I.Ruisel: Inteligencia a osobnosť; I. Ruisel: Základy psychológie inteligencie; J. Výrost a I. Ruisel: Kapitoly z psychológie osobnosti.

Vedci roka 2001 (traja ocenení)

RNDr. Imrich Barák, CSc. (odborník v oblasti molekulárna biológia, mikrobiológia)

Za: Objasnenie iniciácie sporulácie, priestorovo špecifickej aktivácie transkripčných faktorov a delenia buniek *Bacillus subtilis*. Výsledky boli dosiahnuté vďaka grantom: VEGA, Copernicus z EÚ, The Wellcome Trust z Veľkej Británie, 5. rámcový program EÚ.

Pracovisko: Ústav molekulárnej biológie SAV, Dúbravská cesta 21, 842 51 Bratislava (tel.: 02/59307418)

doc. RNDr. Dušan Kaniansky, CSc. (odborník v oblasti analytická chémia - elektroseparačné metódy)

Za: Výskumné, vývojové a aplikačné práce v oblasti novej koncepcie analytických prístrojov nazvanej laboratórium na čipe (lab-on-chip) so zameraním sa na elektrošeparácie širokej škály klinicky, potravinársky a environmentálne významných látok na planárnych čipoch
Pracovisko: Prírodovedecká fakulta UK, Mlynská dolina CH-2, 842 15 Bratislava (tel.: 02/60296373)

doc. RNDr. Jaromír Pastorek, DrSc. (odborník: virológia, onkológia, molekulárna biológia)

Za: V polovici 90-tych rokov identifikovali proteín MN s neznámou funkciou. Určili jeho primárnu štruktúru génu a jednotlivé domény proteínu. Štúdium exprese poukázalo na koreláciu so skorým štádiom viacerých typov nádorov. Proteín bol neskôr zaradený do rodiny anhydraz kyseliny uhličitej (CA IX), ktorý je jediný asociovaný s nádormi.

Pracovisko: Virologický ústav SAV, Dúbravská cesta 9, 842 45 Bratislava (tel.: 02/59302437; fax: 02/54774284)

Vedec roka SR 2002

Prof. RNDr. Milan Melník, DrSc. (vedúci Katedry anorganickej chémie)

Katedra anorganickej chémie Fakulty chemickej a potravinárskej technológie STU, Radlinského 9, 813 37

Bratislava; (tel.: 02/59325622; fax: 02/52493198) Ocenenie za: Rozvoj a prínos do svetovej koordinačnej

a bioanorganickej chémie. Je jedným zo zakladateľov bioanorganickej chémie.

Vedec roka SR 2003

RNDr. Peter Biely, DrSc., Chemický ústav SAV v Bratislave

Za celosvetovo akceptované originálne výsledky v oblasti mikrobiálnej degradácie bunkových stín rastlín s významným dopadom na rozvoj moderných, environmentálne orientovaných technológií a za objasnenie mechanizmu účinku a katalytických vlastností xylanolytických enzýmov.

Vedec roka SR 2004

RNDr. Ján Kormanec, DrSc., (odborník v oblasti Molekulárna biológia)

Ústav molekulárnej biológie SAV

Za objav systému pre identifikáciu génov riadených sigma faktormi RNA polymerázy a jeho zavedenie pre identifikáciu týchto génov, ktoré hrajú dôležitú úlohu v patogenicitě a virulencii dvoch vybraných patogénnych baktérií, Salmonella typhimurium a Staphylococcus aureus.

Vedec roka SR 2005

Prof. RNDr. Anatolij Dvurečenskij, DrSc.

za súbor výsledkov z oblasti matematiky publikovaných v popredných svetových časopisoch roku 2005

Matematický ústav SAV, Odborník v oblasti: Matematika

Štefánikova 49, 814 73 Bratislava, tel.: 02/ 52442820, E-mail: mathinst@mat.savba.sk

Vedec roka SR 2006

Prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc.

za výsledky vedeckého výskumu, ktoré boli publikované v roku 2006 v 9 CC publikáciách a boli predmetom prihlášky vynálezu.

Ústav anorganickej chémie SAV, Odborník v oblasti progresívne keramické materiály

Vedec roka SR 2007

Ing. Ladislav Šoltés, DrSc.

za úspešný výskum poškodenia zložiek synoviálnej tekutiny v kĺboch, konkrétne vysokomolekulového hyaluronanu.

Ústav experimentálnej farmakológie SAV, odborník v oblasti "makromolekulová a analytická chémia".

Vedec roka SR 2008

Prof. MUDr. Fedor Šimko, CSc.

za mimoriadny, medzinárodne uznávaný prínos v oblasti nových prístupov k liečbe esenciálnej hypertenzie, za originálne experimentálne práce z oblasti terapie hypertenzného a zlyhávajúceho srdca a za vynikajúcu reprezentáciu slovenskej vedy v zahraničí.

Ústav patologickej fyziológie, LFUK, odborník v oblasti experimentálna a klinická kardiológia.

Ako merať vedecký výkon ?

Hovorí o tom v pod'akovaní

Vedec roka SR 2007 Ing. Ladislav Šoltés na slávnosti oceňovania :

(v mene ocenených)

V lete tohto roku sa budú konať Olympijské hry. Z viac desiatok nominovaných, a postupne kvalifikovaných sa vo finále na štart šprintu na 100 metrov (muži) postaví 8 najlepších. Po asi 10-tich sekundách bude známy víťaz - ten najlepší. Určia ho rozhodcovia pomocou meračov času, prípadne použitím cieľových kamier.

V mnohých športových disciplínach rozhodcovia určujú víťaza pomocou merania času, dĺžkových jednotiek, či jednotiek hmotnosti. V ďalších športových disciplínach popri technickom prevedení výkonu rozhodcovia hodnotia napr. aj umelecký dojem. Sú však športové disciplíny, kde ako hodnotové kritérium prevažuje samotný umelecký dojem výkonu.

A čo VEDA? Ako merať a hodnotiť vedecký výkon? Ako, a na základe čoho vybrať najlepších?

Tí zasvätenejší mi v rýchlom slede uvedú „kľúčové slová“ ako napr. Scientometria, ISI-t.j. Istitute for Scientific Information, JIF- t.j. impaktný faktor časopisu, v ktorom hodnotený vedec uverejnil svoj článok, či vedec-technolog predstaval ním navrhnutý inovatívny výrobný postup, novú technológiu. Avšak tí, ktorí majú skúsenosti v oblasti evalvácií/akreditácií pracovísk, kolektívov, ako aj jednotlivcov, mi potvrdia, že porovnávať vedecké výsledky a realizačné výstupy dosiahnuté v rôznych odboroch je úloha veľmi náročná. Ved' zatiaľ čo v jednom vednom odbore impaktný faktor špičkového časopisu má hodnotu povedzme 2, v inom vednom odbore s rozpäťím impaktného faktora časopisov po hodnotu napr. 20, zverejnenie vedeckého článku v časopise s hodnotou impaktu 2 by sa vyhodnotilo ako sotva priemerný výsledok. Rovnako to platí aj pre hodnotenie nových preparátov, technologických postupov, a ich aplikácií, ktoré sú výsledkom dlhodobého cieľavedomého vedeckého výskumu.

Je preto potrebné tu a teraz povedať:

„ĎAKUJEME!“

ĎAKUJEME, že už po jedenástykrát Vaša porota hodnotila prácu vedcov. Bola, je a bude to neľahká úloha. Ved' do každej z hodnotených kategórií Vám prichádza množstvo podkladov, pri ktorých evalvácií strávite iste nejednu krušnú chvíľu.

Aj preto ja - Laco, Rudo, Viktória, Karel, Ladislav i ďalší ocenení, si vaše OCENENIE osobitne vážime a ĎAKUJEME zaň.

Dovoľte mi v mene nás všetkých ocenených povedať ĎAKUJEM aj našim spolupracovníkom-kolegom-priateľom, ktorí nám prispeli svojím umom-prácou pri zrode toho nového/hodnotného.

ĎAKUJEM našim zamestnávateľským organizáciám za ich podporu našej práce, ako aj za ich nominácie na udelenie dnes prevzatých ocenení.

Naše úprimné slovíčko „ĎAKUJEM“ patrí rovnakou mierou našim rodinám – našim blízkym.

14. marca 2008, Ladislav Šoltés